

890

«Պրոբսարմեր բոլոր յերկրմերէն, միացել»

f

Վ. Մ. ՄՈԼՈՏՈՎ

ՀԱՇՎԵՏՈՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ
ԽՍՀՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

354

15-86

ԿՈՒՍՇՐԱՏ • ԲԱԳՈՒ • 1935

11 MAR 2010

354

U-86

58

ՊՐԻՆՏԱՐՆԵՐ ԲՈՒՈՐ ՅԵՐԿՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ

Վ. Մ. ՄՈԼՈՏՈՎ

ՀԱՅՎԵՏՈՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱԶԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ
ԽՍՀՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

28 հունվարի, 1935 թ.

890

~~13446~~

ԿՈՒՍՀՐԱՏ • ԲԱԳՈՒ • 1935

04.07.2013

40.285
19232

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ՀԱՄԱՇԽՐՀԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՅԵՐԿՈՒ ԳԻՏ	5
II. ԽՍՀՄ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱԳԵՏԱԼԻՍՏԱ- ԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀՆՏ ՅԵՎ ՄԵՐ ՊԱՅԳԱՐԸ ԽԱ- ՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ	14
1. ԽՍՀՄ նախաձեռնությունը խաղաղության ապագայում	14
2. ԽՍՀՄ հաղթանակներից կապիտալիստ- կան յերկրների հետ և մեր արտաքին քաղա- քականությունը	21
III. ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԽՍՀՄ-ում և ԽՍՀՄ-ում ՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԽԵՂԻՆԵՐԸ	40
1. Ժողովրդական տնտեսության վերելքը յե՛վ սոցիալիզմի հաղթանակը մեր յերկրում	40
ա) Արդյունաբերության վերելքը	44
բ) Գյուղատնտեսության վերելքը	51
գ) Ագրան քաղաքացիության վերելքը	58
դ) Տրանսպորտի վերելքը	59
2. Վերափոխումներ յերկրի սոցիալական կա- ռուցվածքում և մեր քաղաքականությանը	64
ՅԵԶՐԱԿԱՆԻՉ ԽՈՍԻՐԸ	93
ԽՍՀՄ ԻՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ 7-րդ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐԱ- ՇՈՒՄԸ ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԵ- ՆՈՒՅՄԱՆ ՎԵՐԱԵՐՏՄԱՆ	100

Վ. Մ. ՍՈՒՆՏՈՎ

6941-57

Հայ. խմբ. և ՍՍՐԳՍՅԱՆ Տեղ. խմբ. Կ. ԲՈՒՀԱՆՏԱՆ

Уполн. Главлита № 1108. Заказ № 537. Партиздат № 17.
Ст. формат 72×101/64 печ. лист 38900 тип зн. Тираж 12500.
Баку, Тип. „III Интернационал“ Бакополиграф БИИ.

1. ՀԱՄԱՇԻԱՐՀԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՅԵՐԿՈՒ ԳԻԾ

Ընկերներ, Հորս տարի սրանից առաջ խորհուրդներ
րի Ս-րդ. համադրամարը հայտարարեց, վոր մեր յերկ
րում սոցիալիզմի հաղթանակի հարցը լուծված է և
սոցիալիզմի հաղթանակը լիովին ապահովված է: Այդ
յեղբայրացու թյունը հիմնվել էր նրա վրա, վոր արդեն
այն ժամանակ ժողովրդական տնտեսության մեջ սո-
ցիալիստական ելաններն զերիշխող դրությունն է-
րին զրավել: Այն ժամանակ արդեն արդյունաբերու-
թյան մեջ կապիտալիստական տարրեր համարյա չե-
րին մնացել: Նրանց դերն աննշան էր և անտարի մեջ:
Գուրտներն զերը դյուղում նույնպես խայտված էր:

Բայց այն ժամանակ դյուղացիներն միայն մի յեր
րորդ մասն էր կոլտնտեսություն մտել, դյուղացի-
ության ճնշող մեծամասնությունը մնում էր վորպես
մենատնտես և կասրված էր իր մասնավոր սեփականա-
տիրական տնտեսության հետ. բայց չէ՞ վոր հայտնի
է, վոր մեր արդարնակչության գլխավոր մասսան
դյուղացիությունն է կազմում: Դրա համար եյ այդ
չըջանում թորհրդային Միության արդարնակչության
միայն փոքրամասնությունն էր դրադված սոցիալիս-
տական տնտեսության մեջ:

Այն ժամանակից դրությունը փոխվել է: Սոցիա-
լիզմը հեղաշարժան առաջխաղացում է կատարել մեր
յերկրում, սոցիալիստական ձևը դարձել է ամբողջ
ժողովրդական տնտեսության մեջ միակ իշխող ձևը:

բի յեղեկիմենում ախրող տնտեսական ճգնաժամի մա-
մին, ահա մատչին, յիս ինչպան ցած և լնկել աջոյ յեղ-
կրոնների տնտեսութիւնը, ինչպես աբստեղ կուլտու-
րայի ընտաղախում աշխատանքը կծկում ու տահմա
նադաւելում է, ինչպես և սրվում պայքարը շահագործ-
մի ող զատակարգների և շահագործող դատաւարացների մի-
ջեւ, ինչպես մի ամբողջ շարք պետութիւնների մի-
ջեւ սրվում է պայքարը և սոճում պատերազմի վտան-
գը :

(Ա)

Ավելի ու ավելի նոր փաստերը վկայում են այն մասին, Վոր ժամանակակից տնտեսական ճգնաժամի հատուկ ծանցումներունը հասկանալու կլինի միայն այն դեպքում, յերբ հաշիվ արվի այն մասին, Վոր մեր աչքի առաջ արդեն յերկրորդ տասնամյակում ծախարկում և կապիտալիստական տնտեսմի ընդհանուր ճգնաժամը, Վոր ավելի ու ավելի յե ուժեղացնում կապիտալիզմի գլխման պրոցեսը :

Ճգնաժամն լնդդրկել և կապխտալիտառկան բռնոր
յեթկրմանբո :

Ճգնաժամ է ապրում միտջ միասին արդարևսորերու-
թյունը, աղբը գլուղատնտեսությունն իր բոլոր ճյու-
ղերով: Ճգնաժամն ապրել և սոսուտի վրա, վարկի վը-
րա և ալդ յերկրների մնացած տնտեսական կյանքի
վրա: Յերբը ահնճան ցած ճի ընկել արդարևսաբերա-
կան արաաարդության մակարդակը, ինչպես վերջին
տարիներում և յերբը անցյալում ահնայիս դրու-
թյուն ճի յեղել, յերբ ճգնաժամը տներ ալվելի քան ճ
տարի: Վերջին տարին միտեն շոչաիելի բարերայալում
չներեղ տնտեսական ճգնաժամի զարդացման մեղ, թե
յեղ համաշխարհային արդարևսաբերական արտադրու-
թյան մակարդակն անցյալ տարվա համեմատության
միտո, ճաիով բարձրացալ:

Ահա անի քանիսի արմաշաներ տնտեսական ճգնաժամի
վերջին, չորանի, չարժաման վերադարձը :

ԱՐԴԵՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԾԱՎԱԼԸ ՏՈ-
ԿՈՍՆԵՐՈՎ 1929 ԹՎԻ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅԱՄԲ

Տեղեկություն	1929 թ.	1930 թ.	1931 թ.	1932 թ.	1933 թ.	1934 թ.
ԽՍՀՄ	100	130	162	185	202	239
Ամերիկ. Միաց. Նահ.	100	81	68	54	65	67
Անգլիա	100	92	84	84	88	96
Գերմանիա	100	88	72	60	69	86
Ֆրանսիա	100	101	89	69	77	71
Իտալիա	100	92	78	67	74	80
Ամբողջ աշխարհը առանց ԽՍՀՄ	100	85	74	62	71	76

Վերջ մի յերկրում դեռ չեն հասել 1929 թվի մարտըդարկին, յերբ ճգնաժամը նոր եր ախարկել: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում արդյունաբերական արտադրությունը դեռ 33 տոկոսով ցածր է 1929 թվի համեմատությամբ: Ֆրանսիայում 1934 թվի արդյունաբերական արտադրանքը 1933 թվի համեմատությամբ մինչև իսկ իջել է և նախաճգնաժամային շրջանից 29 տոկոսով ցածր էր, իսկ Իտալիայում 20 տոկոսով ցածրը արդ. նույն շրջանի համեմատությամբ: Գերմանիայում 1934 թվին արդյունաբերական արտադրանքի անհոսք տարվա, որակա՞ն աճնուամենայնիվ արդյունաբերական արտադրությունը Գերմանիայում 14 տոկոսով ցածր է 1929 թվի մակարդակից: 1929 թվի մարտըդարկին ամենից շատ մոտեցել է Անգլիայի արդյունաբերական արտադրությունը, որակա՞ն աճստեղ ել արդյունաբերությունը դեռևս մինչև իսկ նախապատեն-րադ թա՞ն մակարդակին չի հասել:

1934 թվի փաստերը վերադառնալով մենք հասարակությանը պատկեր
թյույններով արդյունաբերության թյույնների առմամբ մեզ դո

յությունն ունեցող մեծ անհամարաքանակութեան մասին: Արդյունաբերական արտադրութեան զարգացման ամփոփ կամ սրահաս արտահայտիչ տեխնոլոգիաների ատկաթյուն ղեկավարում յերկրների մեծ մասի մեջ առանձին ղեկավարում մենք ղեռ ունենք և անցյալ տարի մտ կարգակի անկում (Ֆրանսիա):

Ընդհանրապես համաշխարհային արդյունաբերական արտադրանքի ծավալն ավելացել է 1933 թ. 71 տոկոսից մինչև 76 տոկոս 1934 թվին: Այդպիսով համաշխարհային արդյունաբերական արտադրանքի ծավալը ղեռ 24 տոկոսով ցածր է 1929 թվի մակարդակից: Համեմատեցեք այդ դրութիւնը խորհրդային Միութեան հետ, վերջին 1929 թվից արդյունաբերական արտադրանքի ծավալն ավելացել է 139 տոկոսով (ծափեր):

Փաստերն ամբողջովին ապացուցում են կուտակողութեան 17-րդ համագումարում ընկ. ՄՍՍԼԻՆԻ առաջ յեղրակացութիւնները: Արդյունաբերութեան առաջնորդութեան անկման կետը, արդյունաբերական ճգնաժամի առաջնորդութեան խորութիւնն անցել է 1932 թվին: Դրանից հետո ճգնաժամը մտել է ղեկավարային շրջանը, բայց վոչ այնպիսի ղեկավարային, վոչ տեղի յե ունեցել արդյունաբերական նախկին ճգնաժամների ժամանակ: Այն ժամանակ ճգնաժամից ղեկավարային անցումը յեղել է վոչ միայն ճգնաժամից դուրս դադու առաջին քայլը, այլև արդյունաբերութեան նոր ծաղկման նախապայտրաստութիւն: Այժմ մենք ունենք ճգնաժամից ղեկի հատուկ կարգի ղեկավարային անցում, անցում ղեկի արդյունաբերական արտադրանքի վերջին աճի միայն արդյունաբերութեան ծաղկահեղ անկման կետի համեմատութեամբ, բայց այդ արդյունաբերական արտադրանքի յեղած աճն արդյունաբերական ծաղկման վերաբերմամբ: Այժմ մենք դործ ունենք վոչ թե նախապատեղադման շրջանի արդյուն-

նաբերական ղեկավարային հետ, յեղը կապիտալիզմը ճգնաժամի միջոցով ղեռն էր ղեկի վերելք, այլ առանձնակի ղեկավարային հետ, վոչը հատուկ է ճգնաժամի կապիտալիզմին, կապիտալիզմին, իր զարգացման վերջին շրջանում:

Մեղ համար առանձնապես կարևոր է այն, թե ապրտորն ինչպես և անդրադարձել բանվորների ու գյուղացիների դրութեան, աշխատավորների դրութեան վրա:

Յեթե մինչև այժմ արդյունաբերական վերելք չի յել նկատուում կապիտալիստական և վոչ մի յեղրութեամբ, ապա դործադրութեան դրութիւնն ինքն իր մասին և իկայում: Գործադուրների թիվը 1933 թվի հտնում էր 22-23 միլիոնի: 1934 թվի վերջերին դործադուրների քանակութիւնը նույն մակարդակի վրա չի, այլնքն վոչ պահաս քան 22 միլիոն մարդ: Մինչև իսկ այն յերկրներում, վոչտեղ վերջին տարին սրդյունաբերական արտադրանքի ծավալը մեծացել է, աշխատավարձի ֆոնդը մնացել է մոտավորապես նոյնին մակարդակի վրա կամ բոլորովին աննշան չորսով մեծացել:

Այդ նշանակում է, վոչ աշխատավարձ ունեցող շատ բանվորների աշխատավարձն յջեղված է: Այդպիսով կապիտալիզմը ճգնաժամ է ճգնաժամից յեղնել բանվորների հաշիւին, աշխատավորների հաշիւին:

Կապիտալիստական ու զարդութային յերկրներում 1934 թվականը գյուղական անտեսութեան տեսակետից հաղահատութիւնների ու տեխնիկական բույսերի զգալի չափով պակաս բերքի տարի յեր, այլև անառնադուրութեան հետադառնութեան տարի: Կարվածատիկութեան ու կուլակային անտեսութիւնների արտադրանքի ղեկը մեծացնելու նախատեսութիւնների բուրժուական միտառութեամբ յարութիւնները հաճախ ցանքային հրապարակներն «ւղղակի կրճատելու և հողադործութեան մեջ մեղմոր կան տեխնիկայից հրաժարելու քաղաքականութիւնն

ենն վնասում. աստիճան նորանք աղքատիսով դժուարեցան
անտեսութեամբ միայն զեղբարեացեալի (աստիճանա-
կան անկման) ևն մատնում: Այդ առնչութեամբ կարելի
տարիտատական յերկրներում ու զարգութեանը զգուշա-
ցիական մասնասններն զրուցեցան ևլ ալիւլի յն վատթա-
րացեալ: Աղքատիսով՝ աշն, ինչ կատարարող շրջաններն
արել ևն կարելիտարիզմի յերկրներում ճշմարտմը նոյա
դեցնեղու համար, աղք արել ևն դժուարեցնելի հաշ-
վին, աղքատութեանը հաշվին, աղքատութեանը չափա-
դրածող դատարարութեան ողբին:

Միայնից հետո դժվար չն համեմատուի համարչար
հայրն զարգացման յերկու գծերը:

Ժողովրդական անտեսութեան վերելքը, վոր ստա-
րեցութի անշեղորեն կատարում և, — աղքատիցմ մա-
ռուցող յերկրի՝ իՍՀՄ զարգացման ուղին և: Աղքատ
նարեղութեան և ժողովրդական ուրող շրջաններում
թիւն ճշմարտմ, վորը շարունակում և ալիւլի ջան
հինգ տարիներն ընթացում և ճնարած վորը ինչ բա-
րեւրումն, նոր ծաղկման հետեւեղ բաց չի անում,
— աղքատիս և կատարարիստական յերկրների զար-
գացման ուղին, ներկող կատարարիզմի ուղին:

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութեան
ներն Միութեան սահմանները բաժանում են մեր յեր-
կիրը, վորտեղ անտեսական ճշմարտմ չի յեղել և չը-
կա, կատարարիստական յերկրներից, վորտեղ ճշմար-
տմն ահագին թշնամութեաններ և պատճառել և երի
շարունակում և պատճառել: (Նախահարութեաններ):
Այժմ բանութեանը տեսնում են, վոր կատարարիստա-
կան պետութեաններում — կատարարութեան ինչ ձև
եղ ունենան՝ արարածնտականից սկսած մինչև ֆալս
տական, — սոցիալիստի յն անտեսական ճշմարտմ
մերն իրենց բոլոր կորստաբեր հետեւեղներով: Յնվ
բնդհանրաբար: Այժմ վոյ միայն մարքսիզմի թեորիա
ից, ալիւլ ամենքի աչքերն առաջ յեղած կենդանի
փաստեղից բանութեանը համոզում են նրանում, թե

հասարակական վոր իրավարարը և աղքատում տեսե-
տական ճշմարտմերից և անսահման հնարարութեան
ներ բաց անում տեսնական ու կուրտութեան վերել-
քի համար:

Ինչպես Ռուսաստանը 1917 թվին իր Հոկտեմբեր-
յան հեղափոխութեամբ ցույց տվեց համաշխարհային
սարմեղանոցին վերջ տարու ուղին՝ յերկիրը պատերազ
մից հանելով և աղքատի միլիոնավոր մարդկանց
մահից ազատելով, աղքատ ևլ աղք վերջին հինգ տա-
րիներում մեր յերկիրը ցույց տվեց, թե վորտեղ և
յերը անտեսական ճշմարտմից և թե բանութեան ինչ
պես կարող են դրան համեմել (բուն ծախահարութեան
ներ):

Խորհրդային Միութեան և բուրժուական յերկրնե-
րն համեմատութեամբ, մանավանդ աղք վերջին տարի
ներ, դրեւորում և իՍՀՄ պրոբատիստի դիկտատու-
րայի տիրութեան իմաստն ու համաշխարհային խոս-
նակութեանը, վորպես մի պետութեան, վորը անտե-
տական ու կուրտութեան անշեղ վերելքի մեջ և և վոր
պես միակ պետութեանը, վորին ճշմարտմերը տարա-
վելի չեն (բուն ծախահարութեաններ):

II. ԽՍՀՄ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՅԵՎ ՄԵՐ ՊԱՅԳԱՐԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

1. ԽՍՀՄ ՆԱԽԱՋԵՌՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀԱՎՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Յե՛վ աղայրես, Վոչ մի ներքին արգելք չկա մեր յերկրի հետագա աճման համար: Սակայն բանն այն էր, որ և արտաքին արգելքների վերացումամբ: Կապի տարիտառական յերկրներում չարոճանակվող ձգնաժամը սրել է արտաքին բարդությունների վտանգը, պատե-րառքի վտանգը:

Ձգնաժամից ու ձգձգվող դեպրեսիայից յե՛վ վորո ներքին, բուրժուական դատակարգերն սկսում են ավել-րի սեժեղ ճեղում գործ դնել բանվորների վրա, աշխա-տառքիցն յվրա: Այդ ճեղման միջոցով բանվոր դատա-կարգի ու աշխատավոր գյուղացիության հաշիվն ճղ ձաժամից դուրս դալու ձգտումը վորոշում է բուրժու-ական արտառքյունների ներքին քաղաքականությու-նը: Լուծարքի յեն յենթադրվում պարլամենտարիզմի ու բուրժուական դեմոկրատիայի մնացորդները յերրի միջև բացահայտ, յերբեմն ծածուկ ձևով: Աշխատավոր-ների վերադարձամբ ուղղակի բանության ու սեռորի քաղաքականությունն ավելի ու ավելի ժողովրդակա-նություն է վարելում բուրժուակարի մոտ:

Այդ բոլորը տանում է դեպի ներքին դժուրթյան ալումը կապիտալիստական յերկրներում:

Բայց և այդ յերկրների միջև հարաբերությունն յեն ավելի ու ավելի դարգանում են սրման ուղիով, արտաքին շուկաների համար մղած պարբարի ուժե-րացման ուղիով և հաճախ փոխվելով արևտրական ու վարտատալին պատերազմի: Պացիֆիստական դրույցն յեն անցյալի բաժին են դառնում: Պացիֆիստներն ադ դեն մոռացում չեն: Բուրժուական յերկրներում յշխա նությանն ավելի ու ավելի մոտենում են իմպերիալիս տական ծայրահեղ տնորենները, վորոնք ավելի ու ա-վելի բացահայտ կերպով յտրհում են նոր, նախադա-կան պատերազմների մասին, պատերազմի միջոցով ձգնաժամից յե՛վ դտնելու մասին:

Չնայած կապիտալիստական յերկրների հենց տի-րապետող դատակարգերի համար իմպերիալիստական նոր պատերազմի ամբողջ վտանգին, բայց և այնպես մի ջանի յերկրներ արդեն ակտիվ գործողությունների յեն անցել: Այսպես՝ Ճապոնիան պատերազմ սկսեց Չինաստանի դեմ, գրավեց Մանջուրիան և յնդահոնյա սեժ չինական մեծ ժողովրդի յերկրում յրեն այնպես է սրահում, յեչպես յի տանը: Վոչ միայն Ճապոնի-ան, այլև Գերմանիան դուրս է յեկել Ադրեի Լիգա-րից, յստ վորում այդ քաղաքականության իմաստն ա մենքին հասկանալի յե: Այդ նրա համար է ավարտ, վոր յրենց ձեռքերն արտանա արտադրնման ու պա-տեղազմ պատրաստելու գործում: Բոլորովին վերջեյս պայթեց Վաշինգտոնի հայտնի համաձայնությունը ծո վալին սրտապրնման մասին, վոր սրանից 13 տարի առաջ կնքված էր Ամերիկայի, Անգլիայի, Ճապոնիա յի ու մյուս սրտությունների միջև, վորովհետե այդ համաձայնությունն յնչ վոր մեկի ծովային սպառա-դինամների համար արգելք էր դարձել և Մեծ ովկիա Նոտի համար պատերազմական նոր բաղկում նախա-պատրաստելու գործին յանդարում էր: Բուրժուա-

[illegible]

Մեզ մնում է հաշիվն նստել այն բանի հետ, Վլադիմիր ՆՍՀՄ համարդ պատերազմի անվիճական վտանգն ու ժեղացել է։ Սորհրդարանն Միտեթյան դեմ պատերազմի լու մասին արդեն վաղուց բացահայտ կերպով խոսում են մի քանի ազդեցիկ շրջաններ Ճապոնիայում։ Ձի կա բեղի այն ել մոտանալ, Վլադ Յելիտայայում աշխ մի կոտակարող վտանակցութուն կա, Վլադ բացարձակ կերպով իր պատմական խնդիրն է հայտարարել Սորհրդարանին Միտեթյան մեջ հղածամաների գրավումը։ Նոր պատերազմի մոտենումը չառնելով նշանակում է աշխարհ վաղից գրեթե միասնոր մասնոր համարեալ։

Խորհրդային Միությանն առջև բուրդին պատասխանեց ամենից ատալ ուժեղացնելով ակտիվությունը խաղաղության համար մղած պայքարում։ Ամենքին հայտնի թե ԽՍՀՄ ըսյուն նախաձեռնությունները, չհարձակման պայմանադրերի հարցում։ Հաջվետու չըմանում Խորհրդային Միությանը պայմանադրեր կնքեց սահմանակից Մերձբալթյան սեպուկություններին և յեվրոպական մի շարք երկրներին հետ։ ԽՍՀՄ հանցամարտի չեղ, վերջ հաջողվեց չհարձակման պայմանադիր կնքել Ճապոնիայի հետ։

Մեծ Կարեւորութիւնն ստացաւ ԽՍՀՄ առաջարկու
թիւանն ազդեանորդ (Հարձակելող Կողմը) միտրոնելու մաս
աինն: Միջազգային Կոնֆերանսներում և մի շարք մի-
ջազգային պայմանագրերում Կարելի թնցումունք-
ները դանել պարտեալով ախաղ, Հարձակելող Կողմի
դեմ, ազդեանոր — պետութեան դեմ առանձին միջոց-
ներ ձեռք առնելու անհրաժեշտութեան միայն: Բայց
մասյա՞ծ դրան, բուժութեան անհրաժեշտութեան միայն:

Երթամենք ընդ դեռ ցամախով թշուհն շինեմ հարյանել թաղորդեմ կերպով ասելու, թե ո՞ւմ պետք է հարձակվող կողմ համարել, այսինքն պատասխանատու համարել պատե՞րազմ սկսելու համար։ Կարիք յեղալ, վոր այդ դեռ ծին ձեռնարկի խորհրդային դիվանագիտութիւնը, վոր ընն առանձնապէս չահագորդւիլած է իստղադուլ թշան պահպանման և պատերազմական հարձակումների դեմ միջոցներ ձեռք առնելու դործում։ Խորհրդային դիվանագիտութիւնն այդ խնդիրն էլ պատուով կատարեց (ծափահարւթշուններ)։ Մենք միջազգային կոնֆերանսում համապատասխան առաջարկութիւն մուծեցինք ընկալելու։ Յեւ վորպէսզի այդ դործն անհայտղ դործնականացես առաջ չարժիլ, մենք մի չարք յերկրների առաջարկեցինք տարազրելու համապատասխան պակել, այսինքն պատանազել, հարձակվող կողմը վոր վորդելու մասին։ Ինչպէս հայտնի յե, այդպիսի պատանազել տարազրել են մեր բոլոր սահմանակից պետութիւնները Յեւրոպայում, ինչպէս և Թյուրքիան, Պարսկաստանն ու Աղլանստանը և բացի դրանից Չեխո – Սլովակիան ու Հարախիսիան։

Մեր կառավարութեանը միշտ մեծ նշանակութեամբ յայտնւեցան և առկա զինաթափաման հարցը բացարձակ կերպով զննելուն կամ գոնե սպառազինութաներ մեծագույն չափով կրճատելուն: Հենց այդ ուղղութեամբ էլ խորհրդային դիմադրութեանն աշխատում էր դիմաթափաման միջազգային կոնֆերանսում: Կարող են ասել, թե դիմաթափաման միջազգային կոնֆերանսի բազմաթիւ նիստերն անարտադրաբար հանդիսացան: Բայց վոչ վոչ չի կարող ասել, վոր Խորհրդային Միութեանը չի առել ասի բոլորը, ինչ վոր նա կարող էր անել՝ պնդելու համընդհանուր կամ գոնե մեծագույն չափով դիմաթափաման վրա: Մենք չե, վոր ցիտի պաշտպաններ ժրհենիկ դիմաթափաման կոնֆերանսը, սակայն մենք չենք կասկածում, վոր այդ կոնֆերանսում խորհրդային դիմադրութեանն գործադրած նշանակը, վորոնք

լայն կերպով հայտնի յեն շատ յերկրներում՝ անհրաժեշտ է հեն կորչի։ Այդ քաղաքակրթության արտաբանական շարունակությունն է հանդիսանում մեր առաջարկությունը զինաթափման կոնֆերանսը, — վերջից վտանգ ուղղում են շուտով աղատվել, — վերածել խաղաղության մշտական կոնֆերանսի, մի որդեգրել, վերջ մըլ տասկես հոգա պատերազմը կանխելու համար։ Այդ առաջարկությունը դեռ պետք է քննարկել մյուս յերկրներին կողմից միջադպրոցին կոնֆերանսում և մենք կպնդենք դրա վրա։

Վերջին ժամանակաշրջանում մեր առաջ նոր ձևով կանգնեց դեպի Ազգերի Լիգան ունենալիք վերաբերմունքի հարցը։ Հայտնի յեն, վոր Ազգերի Լիգան իր ժամանակին ստեղծվեց արևելյան պետությունների ձևով, վորոնք այն ժամանակ չէին ցանկանում ճանաչել նոր Բանտրա — Գլուխացիական պետություն դոկտրինան իրավունքը, այլ և մասնակցում էին հակախորհրդային ուսմանն ինտերվենցիային։ Իր ժամանակին ուժեղ կերպով ձգտում էին Ազգերի Լիգան արևելյան դեմք դարձնել, վորի փողն ուղղված լինել խորհրդային Միության դեմ։ Դրա համար նա պետք է ասպնոսներ խմբերի խմբերի համաձայնություն գալը։ Սակայն այդ արարքը չհաջողվեց (ծափահարությամբ)։

Այն ժամանակվանից շատ ջուր է հոսել։ Վերջին ժամանակներս տեղի ունեցած անցքերը չնշտեցին Ազգերի Լիգային դրությունում կատարված փոփոխությունները։ Ազգերի Լիգայից սկսեցին հեռանալ ամենից ավելի ուղղապահ, հարձակողական ստորերը։ Նրանց համար Ազգերի Լիգան ներկա արաժաննեղում դարձել էր ճնշում, անհարմարություն։ Սակայն Ազգերի Լիգայի մասնակիցների մեծ մասն այժմ, այս կամ այն նկատառումներով՝ շահագրգռված չեն պատերազմ բորբոքելուն։ Մենք պետք է այդ դրությունից մեր կոնկրետ, բուլլետիկյան յեղարկացություններ

հանելինք։ Ուստի համակրանքով վերաբերվեցինք ԽՍՀՄ Ազգերի Լիգա մտնելու մասին՝ յերեսուն արտությունների կողմից արված առաջարկությունը։ Գանի վոր խաղաղությունն ասպնոսվելու հարցում Ազգերի Լիգան այժմ կարող է վորոշ դրական դեր խաղալ, ուստի խորհրդային Միությանը չեք կարող այդ բանում Ազգերի Լիգայի հետ աշխատակցելու նըպատակահարմարությունը չընդունել թեյիվ մեզ հատուկ չեն նման կազմակերպությունների դերի դերահաստումը։ Իհարկե, հարկ չկա խոսելու այն մասին, վոր յերեսուն արտությունների կողմից ԽՍՀՄ Ազգերի Լիգա հրավիրելը չի նախացնում խորհրդային Միության միջադպրոցին հեղինակությունը, այլ ընդհակարակ։ Այդ փաստը մենք մտնում ենք մեր ակտիվ մեջ։ (Ծափահարությամբ)։

Խորհրդային կառավարությունը վոչ միայն նախաձեռնություն է ցույց տվել, այլև նպատակ է մյուս պետությունների կողմից խաղաղություն և միջադպրոցին անխտանդություն պահպանելու համար արված քայլերը։ Դրա արձեղությունը պետք է մատնանել մեր ակտիվ աջակցությունը՝ այսպես կոչված փոխադարձ ոգնություն Արևելյան պայմանագրի մատին Ֆրանսիայի արած առաջարկությունը։ Այդ պայմանագիրը բացի ԽՍՀՄ, արևոք է ընդգրկել նաև արևելյան յերկրներ, ինչպես Ֆրանսիան, Գերմանիան, Չեխո — Սլովակիան, Լեհաստանը, Լիտվան, Լատվիան։ Այդ պայմանագրին ստորագրողները պետք է իրար սովեն տեսակ, ինչպես և ուղղապահ աջակցություն ցույց տան, պայմանագրին ոտորագրող յերկրներին մեկի հարձակվելու դեպքում։ Մի շարք ամիսներին ընթացքում վերև հիշված պետությունների միջև բանակցություններ են վարվում այդ պայմանագիրը կընքելու մասին։ Այժմ յես կանգ չեմ արնի այն դրդապատճառների վրա, վորոնցով Գերմանիան և նրա հետ ել Լեհաստանը՝ առայժմ հրաժարվում են իրենց

համաձայնությունը տալու ամբողջականությունը պարտադրականորեն պետք է լինի: Սակայն Յեվրոպայում խաղաղության բոլոր կողմերից նշանակությունը համար հատկանշալի չե Սրբազան պաշտպանության նշանակությունը: Ուստի և չնայած առաջ-
ժամ գոյություն ունեցող խոչընդոտներին ու մատ-
նանշված պետությունների հակահարուցիչություններին,
խորհրդային կառավարությունն անխափառ և համա-
րում իր վերաբերմունքը դեպի այդ գործը: Մենք այդ
գործի հաջողությունը պետք է ընդունենք վերաբերմունք մի
քանի դեպի առաջ՝ Յեվրոպայում խաղաղությունն ա-
պահովելու ասպարեզում:

Այս բոլորից յերևում է, թե ինչու մենք և խորհրդա-
յին Միությունն արտաքին քաղաքականության հիմքը:
Մեր արտաքին քաղաքականության հիմունքն է՝ նը-
պատել խաղաղությանն ու խաղաղ հարաբերություն-
ներ զարգացնել բոլոր յերկրների հետ (ծախհարու-
քյուններ):

Խորհրդային Միության, վերաբերմունքը խա-
ղաղության հաստատուն գործունի դերը՝ այժմ լայն-
որեն ընդունված է: Կանոն և դարձել, վեր մյուս յեր-
կրները խորհրդային Միությանը դիմեն այն դեպ-
քում, յերբ բանը խաղաղությունն ապահովելուն և վե-
րաբերվում: Յեվ դա հատկանշալի չե:

Վոչ մի պետություն, այդ թվում և ՆԱՏՕ տահ-
մաններում գտնվող վոչ մի ամենախոքորիկ պետու-
թյուն հիմք չունի անհանգստության զգացմունք ու-
նենալու դեպի խորհրդային Միությունը, մի բան,
վեր ամենավին չի կարելի ասել մի-քանի ուրիշ խո-
չոր պետությունների մասին: Բանվորա - Գյուղացիա-
կան պետություն հեղինակությունն ու գոյությունը
նորիցայումս միջազգային հարաբերություններին մեջ
ծառայում է մի բանի՝ ընդհանուր խաղաղության գոր-
ծին: Խորհրդային Միությունը բոլոր յերկրների աշ-
խատախորհների կենտրոն շահերի արտահայտիչն է
դարձել միջազգային հարաբերությունների ասպարե-
զում:

դում: Ինչ էլ վոր ասելու լինեն մեր դատակարարային
թշնամիները, միայն պայմաններում, յերբ պատերազ-
մի վտանգն ավելի ու ավելի չե հրամայական դառ-
նում, ՆԱՏՕ պրոլետարիատի դիկտատուրայի քաղա-
քական իմաստը կայանում է նրանում, վոր ամբողջ
աշխարհում չկա խաղաղության գործի մի ավելի
վտանգելի նեցուկ, քան մեր բանվորա - գյուղացիա-
կան իշխանությունը (բռն, յերկարաու ծախհարու-
քյուններ):

2. ԽՈՇՈՐ ՀՈՐՈՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՑՏԻԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՈՒ ՄԵՐ ՍՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր հարաբերությունները մյուս պետություննե-
րի հետ վոչ միայն մեզից և կախված, այլ և այդ
պետությունների արտաքին քաղաքականու-
թյունից: Իսկ ձեզ բոլորից հայտնի չե, թե ինչքան շատ են հա-
կապությունները բուրժուական պետությունների քա-
ղաքականության մեջ:

Յեթե սխալ է և հաստատուն մեր արտաքին քա-
ղաքականությունը, ասքա նույնն ասել չի կարելի այն
յերկրների մասին, վորտեղ այս կամ այն աղբյուր-
թյունից հաճախակի փոխվում են կառավարություն-
ները, վորտեղ մի բուրժուական կառավարություն մյուս
սին և փոխարինում՝ իշխանության դեմի մոտ: Որի-
նակ, բոլորին հայտնի չե հաշվետվական ժամանակա-
շրջանում վորտեղ յերկրների քաղաքականության մեջ
կատարված ելական փոփոխություններն ու դիզազ-
ները և վերանք իրենց աղբյուրությունն ունեցան մեր
արտաքին փոխադարձ հարաբերությունների վրա:

Միջազգային բաղադրություններում՝ յերկու հա-
կադիր հատարականան սխախմների մրցաբյուր և
դրա հետ միասին՝ աշխատակցաբյուր և տեղի ունե-
նում: Կարելի չե ասել, վոր այդ դրությունը հա-
կապական է, սակայն դա համապատասխանում է

դործի միաստական ընթացքին: Տեղի էլ ունե-
նում մրցության, մամ, յեթե ուղում էք՝ պայքար,
և միաժամանակ, չաղտնալի նորանոր ձևերով իՍՆՄ
աշխատակցություն և ծավալում այս կամ այն կապի
տալիստական յերկրների հետ թե տնտեսական հարա-
բերությունների և թե խաղաղություն պահպանելու
դործում: իՍՆՄ ամեն կերպ ձգտել և առևտրական
հարաբերությունները զարգացնել մյուս պետություն-
ների հետ: Սակայն հաշվետվական ժամանակաշրջա-
նում գլխավոր նշանակություն և ստացել իՍՆՄ աշ-
խատակցությունը մյուս պետությունների հետ՝ խա-
ղաղությունն ապահովելու դործում:

Ինչպե՞ս են դասավորվել այդ հարաբերություն-
ները՝ հաշվետվական ժամանակաշրջանում:

Հաշվետվական ժամանակաշրջանում իՍՆՄ հարա-
բերությունները կապիտալիստական յերկրների հետ
վերջ ի վերջո վերջինս են յերկու հիմնական մոմենտ
ներով. — առաջինը՝ ներքին դրության արվելով կա-
պիտալիստական յերկրներում և նրանց միջև պայքա-
րի ուժեղանալով՝ չաղտնալիստական ճգնա-
ժամի տունջությամբ: յերկրորդը՝ խորհրդային Սոցիա-
լիստական Հանրապետությունների Միության հղորդ-
թյան աճումով:

Դրա կապակցությամբ առանձնապես կարևոր է
մատնանշել հետևյալ մասերը: Հաշվետու ժամանա-
կաշրջանում արվել և պայքարը հաղթողների յերկրնե-
րի ու պարավանների յերկրների միջև, և սրա առաջն-
ջությամբ՝ ուժեղացել է, մասնավոր Յեփրոսյայի վո-
րոշ մասում, — կուլիսների հետևում տարվող աշխա-
տանքը՝ ուժեղոր վերախմբավորելու սկզբաբեկումբ,
նկատի ունենալով նոր արտերազմը, և այդ նպատա-
կով դաշնակիցների վորոշում՝ աշխարհիս ամեն մի մա-
սում: Դրա հետ միասին կապիտալիստական յերկրնե-
րի հետ իՍՆՄ հարաբերությունների զարգացումն ար-
տացրել է իՍՆՄ, վերապես միջազգային դործոնի,

մասնավոր վորաբա խաղաղության ու տնտեսա-
թյան դործոնի դերի զգալիորեն մեծանալը:

Անցած ժամանակաշրջանի կոնկրետ մասերին
անցնելով՝ ամենից առաջ պետք է խոսել իՍՆՄ մի-
շարք պետությունների հետ դիվանագիտական հարա-
բերություններ վերականգնելու մասին: Այստեղ պետք
է թվել այնպիսի յերկրներ, ինչպես Ամերիկայի Միաց-
յալ Նահանգները, Չինաստանը, Իսպանիան, Հունգա-
րիան, Ռումինիան, Չեխո - Սլովակիան, Բուլղա-
րիան, Ալբանիան:

Մեծ նշանակություն ունի Ամերիկայի հետ նոր-
մալ հարաբերություններ հաստատելու մասը: Միաց-
յալ Նահանգները 15 տարի կանգնած էլին խորհրդա-
յին Միությունը ժխտելու, խորհրդային իշխանու-
թյունը չճանաչելու ակդրունքային դիրքի վրա, յորենց
ժիլետի դրպանում ունենալով կերենակու մի ինչ վոր
ներկայացուցչին: Կապիտալիստական ամենահարուստ
յերկիրը հույս էր դրել յոր ուժերի վրա և վատ կար-
ծիք ուներ մեր իշխանության կայունության մասին:
Այդ հարցում նա հանդես էր յեկել կապիտալիստա-
կան աշխարհը նոր, խորհրդային աշխարհից անհաշտ
ակդրունքային սրչապանման դրոշի տակ: Նա, յերե-
վում է, մինչև վերջին ժամանակներս հույս ուներ,
թե ով կարենա — չկարենա, բայց հարուստ Ամերիկան
կկարողանա այդ դիրքի վրա կանգնած մնալ: Իսկ բա-
նը բոլորովին այլ կերպ դասավորվեց, քան Ամերիկա-
յի նախկին կատավարությունն էր մտածում: Յեվ նա
խաղաչ Ռուզվելտը հանդես յեկավ յոր հայտնի նամա-
կով իՍՆՄ հետ նորմալ հարաբերություններ հաստա-
տելու մասին: Հենց դրանով Ամերիկան հրաժարվեց
յոր ակդրունքային դիրքից, վորը մենք պետք է ընդու-
նենք մորպես մի խիստ դրական հանդամանք, մասնա-
վանդ ընդհանուր խաղաղության շահերի տեսակե-
տից: Այդ հարաբերությունն, վերականգնելիս՝
մենք պետք չունենանք մեր դիրքը վորակելու կամ վա-

բեկե գոհաբերութեան անհրաժեշտ է այդ ևս չի հարեղի ջրնդունել փորպէս մի խիստ դրամական փաստ: (Ծափա հարուք-յուններ):

Նորմալ Հարաբերութեաններ են հաստատուած Ձի նաստանի հետ, փոր խորված ելին 1928 թվին՝ նրա հա հարաբերությունն սարքերի ճնշման տակ: Այն ժամա նակրանից չինական կառավարութունը, յերևում է, համոզվել է, փոր աղբ խորամը Ձինաստանի հանրապե տութեան ոգտին չի ծառայում, այլ միայն փաստացում է նրա միջազգային դրութիւնը: Գուցե և մեկն ու մե կին հարկաւոր է յեղել աղբ դործնական դատը, սա կայն դա իրենց գործն է: Առանց դրան ել մեղ հա մար սարդ է յեղել, փոր կանոնաւոր հարաբերութեան ներքո իՍՀՄ և Ձինաստանի միջև՝ ոգտում է յերկու յեր կրննրին ու յնդհանուր խաղաղութեան: Ուստի մենք գնահատակութեամբ ընդունեցինք հարաբերութեաննե րը մերակամեցնելու մասին չինական կառավարութեան արած առաջադրութիւնը, փորը արեւք է ծառայի մե ր յերկրի ու չինական մեծ ժողովրդի բարեկամական հա րաբերութեանների ամրապնդմանը:

Ինձ մնում է յերկու խոսք ասել Սինցզյանի խոր հրդայնաջման մասին յեղած գրաբարտողական յուրերի առթիւ: Այժմ յե բնկնում, փոր իՍՀՄ մասին աղբ դրաբարտութեանների տարածելու գործում առանձնա րեւ աշխատում են շարունակում, փորի Ձինաստանի մերաբերմամբ ունեցած քաղաքականութիւնը՝ բոյո րին հայտնի յե և փոչ մի հերյուրանք տարածելով չի կարելի ծածկել: Հարկաւոր եմ համարում չեյտել իս կական խորհրդային քաղաքականութիւնը Ձինաս տանի մերաբերմամբ. — խորհրդային Միութեանն իր քաղաքականութեան հետ անհամատեղելի յե հա մարում ուրիշի տերիտորիաների գրավումը և անպաշ ման կողմնակից է Ձինաստանի անկախութեանը, ան ձեռնամխելութեանն և դերիշխանութեանն իր բոլոր յերկրամասերի վրա, աղբ թվում և Սինցզյանի վրա:

Ինչ խոսք, փոր Ռումինիայի, Ձեխո — Սլովակիա յի և Բուլղարիայի հետ նորմալ հարաբերութեաններ հաստատելը նույնպէս լիովին համապատասխանում է գործի շահերին, խաղաղութեան շահերին առանձ նապէս Յեվրոպայում:

Բայց և աշխարհ կարող են ասել, թե դեռևս կան փորը յերկրներ, փոր նորմալ հարաբերութեաններ չեն հաստատել իՍՀՄ հետ: Իսկապէս, նույնիսկ Յեվ րոպայում, կամ ալիւլի ճիշտը՝ Յեվրոպայի մի քանի անկյուններում, դեռ կան աղբալի յերկրներ: Իհար կե, լոութեան տալ աղբ յերկրներն, սխալ է, փորքան ել նրանց տեսակարար կշիռը փոքր ընկի միջազգային գործերում:

Այդ յերկրներից յերեքը՝ Հոլանդիան, Փորթու գալիան ու Շվեդարիան իՍՀՄ Աղգերի Լիգան մանե լու դեմ են քիեարկել, աշխարհ ցույց տարով, փոր իրենք աղբ քայն արել են՝ կապիտալիստական կարդե րը խորհրդային փանդից սկզբունքայնորեն պաշտպա նելու դրապապատմաներով: Այդպիսով բոլոր յերկրնե րը, բացի Շվեդարիան, Հոլանդիան ու Փորթուգա յիան՝ հրաժարվել են իՍՀՄ հետ հարաբերութեան ներ ունենալու սկզբունքային անհաշտութեանից, իսկ աղբ յերկրները՝ ցանկանում են մինչև մերթ սաճ պանել կապիտալիզմի վարկը: Աղբը, կապիտալիզմը դրանից շատ կշահի, — աղբ մասին չեմ ուղում խո տել: Բայց յեթե նրանք, իրենց կամ ուրիշի կամքով աղբալի են ուղում՝ ապա թող դադարեն աղբ դործով (ծափահարուք-յուններ):

Վերջ ի վերջո՝ Յեվրոպայի քարտեղի վրա կարն լի յե նկատել միայն փորիկ բծեր, փորունք խորհրդա յին Միութեան հետ նորմալ հարաբերութեաններ չու նեցող յերկրներն են ցույց տալիս: Վերջներք ամբողջ աշխարհի քարտեղը և այն ժամանակ կտեսնեք, փոր մի ջաղդային հարաբերութեաններում փորեւս աղբեցու թիւն ունեցող բոլոր սկստութեանները նորմալ հարա

բերութեաններ են հաստատել խորհրդային Միութեան հետ: Իհարկէ, ներկա դեպքում պետք էլի խոսել դա զուլթային և կիսապաշտօնային յերկրների մասին, քանի վոր նրանք չեն կարող նման հարցերը լուծել ինք նուստեմարտը, այլ համապատասխան վճիռներն ընդունում են ուրիշ, ձեզ հայտնի մարդով:

Այս բոլորից հետո ինչպե՞ս գնահատել անցած ժամանակաշրջանի մեր արտաքին քաղաքականութեան հիմնական արդյունքը: Ասած իցս այն է հետևում, վոր մյուս պետութիւնների հետ նորմալ հարաբերութիւններ հաստատելու գործը՝ Խորհրդային Միութեանը հիմնականում վնաս է (բուն ծախհարութիւններ):

Այդպիսին են հաշիւումսկան շրջանի մեր արտաքին քաղաքականութեան ամենակարեւոր հանրադրումարը:

Համատարտ միտումն արտաճին յերկրների և ամենից ասաջ այն յերկրների մասին, վորոնց հետ նորմալ են դարդացել մեր հարաբերութիւնները: Այստեղ ասաջին հերթին պետք է խոսել Մերձ-Բալթիան այնպիսի յերկրների հետ ունցած հարաբերութիւնների մասին, ինչպէս Լիտւան, Լատւիան, Եստոնիան, Ֆինլանդիան: Այդ յերկրների վերաբերմամբ խորհրդային իշխանութիւնն իր քաղաքականութեան բարեկամական լինելը չեղտել է մի հատուկ հարաբարութեամբ՝ այդ յերկրների անձեռնմխելիութիւնը և սոստեսական ու քաղաքական կատարյալ անկախութեան բնորոշութեամբ մասին: Դժբախտաբար չի կարելի լուծիւն տալ Եստոնի մի փաստ, վոր Լեհաստանն ու Գերմանիան մեղքել են մատնակցել այդ գործին:

Միանգամայն նորմալ են դարդացել մեր հարաբերութիւններն այնպիսի յերկրների հետ, ինչպէս Շվեդիան, Նորվեգիան, ու Դանիան, Պարսկաստանն ու Ադրանաստանը, ինչպէս Իտալիան և, վոր չոչալիել ապացուց է, թէ հնարաւոր է աշխատակցութեան դար

դարձալ միանգամայն հակառակ հատարակարգեր բանեցող յերկրների միջև:

Բարեկամական հարաբերութիւններ լաւագոյն դարդացման որինակ են հանդիսանում Թյուրքիայի հետ ունեցած մեր հարաբերութիւնները: Վերջին տարիները վոչ միայն խորհրդա - Թյուրքիական կուտուրական կապերի դարդացման ժամանակաշրջան է յեղել, այլև խորհրդա - Թյուրքիական բարեկամութեան քաղաքական վառ ցույցի ժամանակաշրջան (բուն ծախհարութիւններ: Համագումարն ուլացիա յե սարքում քյուրքիական դեսպանին): Գեո բոլորովին մոտերքս, մինչև խորհրդային հեղալոխութիւնը, Թյուրքիան իր Կոնստանդնուպոլսով ու նեղուցով՝ վաճառականների, կալվածատերերի ու ֆարքիկատների Ռուսաստանը ներկայացնող ուս ունակցիւնների ու ամեն անսակ լիբերալների իմպերիալիստական գիշատիչ բաղձանքների արտական եր հանդիսանում: Անդունդ է ընկել այդ եպիսայի և խորհրդային իշխանութեան միջև: Խորհրդային իշխանութիւնը, վորպէս բանիւրների ու դյուղացիների իշխանութիւն՝ յեղել և յեղում է այլ քաղաքականութիւնից, վորը բնցարտում է հալիւտակողական պլանների քաղաքականութիւնը և իւր համակրանքով է համակլած դեպի նոր Թյուրքիայի վերածնման գործը: Այդ հաստատուն հիմքերի վրա ամբալնդվում են խորհրդային-Թյուրքիական բարեկամութեան հարաբերութիւնները (ծախհարութիւններ):

Անգլիայի հետ մեր հարաբերութիւններն, ընդհանուր ասմամբ նորմալ են դարդացել, յեթէ չհաշիւենք անդլիական նախկին դեսպան Ուլիոյի հետ պատարհած հաշտի միջնադեպը: Նա վորձել է միջամտել մեր ներքին գործերին, անթույլատրելի վտանգութիւններով հանդես գալով Մետրո - Վիկերս Փիրմայից մեղ մոտ աշխատող, մերկացված վնասարար ինտենդանների դործի դատարարութեան ժամանակ: Անտեղի միջամտու-

թխանք համարադասարան հակաֆարսիա՝ տրվեց մեր կողմից (ծափահարություններ)։ Յեթե վորեն մեկին քննադատեք եր մի ամբողջ անգամ համոզվել մեր ներքին ու արտաքին քաղաքականության հաստատուն լինելու մեջ, ապա նա դուր համար հարմար առթի ունեցալ (ծափահարություններ)։ Ինչպես հայտնի յե, այդ միջնադասին դատելի բարդություն առաջացրեց անդրո-խորհրդային հարաբերությունների մեջ, սակայն շնորհիվ յերկու կողմերի ձեռք առած միջոցների, վորոշ ժամանակից հետո լիովին լիկվիդացալի յենթարկվեց։ Պ. Ուլլոյին փոխարինեց նոր դեսպան։ Անգլիայի հետ մեր ունեցած հարաբերությունները նորմալ հունի մեջ մտան, ըստ վորում պրակցի մի քանի ասարի առաջ կնքված առևտրական համաձայնությունները բարենպաստ հնարավորություններ և բաց անում անդ լո - խորհրդային առևտրի զարգացման համար։

Յրանսիայի հետ ունեցած մեր հարաբերությունների փերաբեմամբ, պետք է մատնանշել նրանց դատելի բարեբախտման անցած ժամանակաշրջանում։ Ամբողջ միջադեպին փառությունը և առանձնապես Յեվրոպայում տեղի ունեցած փոփոխությունները խոստացմանական են դարձրել խաղաղության և անվտանգության ասպարհովման պրոբլեմը, վորի նկատմամբ թե խորհրդային Միությունը և թե Յրանսիան առանձին չահադրդովածություն են ցույց տվել։ Պետք է շեշտել, վոր ամենամոտ ասպարհային համար՝ այդ պրոբլեմի նշանակությունն ամենևին չի նվազում, ուստի և նշված մերձեցումը զարգանալու նպատակով հող ունի։ Գործն ամենից չառ կախված կրինի նշված գլխի տեսելու մեջ չահադրդոված կողմերի հետևիլով անակոթությունից։

Ինչ վերաբերվում է Լեհաստանին, ապա մենք բախվածապես և ակնհայտաբար ձգտում ենք ցույց տվել խորհրդա - լեհական հարաբերությունների հետագա զարգացման համար։ Սակայն մենք չեն կարող ասել,

վոր բախվարված ենք այդ անապրակց արդեն ունեցած արդյունքներով։ Բայց մեր մասին հատկապես կարող ենք ասել, վոր մատչելի ենք չարունակել խորհրդա - լեհական բարի - դրացիական հարաբերությունների զարգացման ընթացքը։

Ձի կարելի աչք փակել այն փոփոխություններին նկատմամբ, վոր խորհրդա - գերմանական հարաբերությունների մեջ են կատարվել՝ նացիոնալ - սոցիալիզմի իշխանության գլուխ անցնելուց հետո։ Մեր մասին կարող ենք ասել, վոր մենք չենք ունեցել և չունենք մի այլ ցանկություն, բացի այն, վոր հետագայում ել լավ հարաբերություններ ունենանք Գերմանիայի հետ։ Բոլորին հայտնի յե, վոր խորհրդային Միությունը համակրված է բոլոր պետությունների, չբացասելով Ֆաշիստական ռեժիմ ունեցող պետություններին հետ հարաբերություններ զարգացնելու խոր ձգտումով։ Սակայն վերջին ժամանակաշրջանում լուրջ դժվարություններ են ծագել խորհրդա - գերմանական հարաբերությունների ճանապարհին։

Իհարկե, գերմանական ժողովուրդի, վորպես ամբողջ աշխարհի «տիրոջ» մասին յեղած դեր - նաչիստական ցեղային թեորիաները չեն, վոր խոչընդոտ են հանդիսանում խորհրդա - գերմանական հարաբերությունների զարգացմանը։ Այնքան ել բարձր կարծիք չունենալով այդ «թեորիաների» մասին (ծիծաղ, ծափահարություններ), մենք չենք թաղցնում մեր խորին հարգանքը դեպի գերմանական ժողովուրդը, վորպես դեպի ներկա եղբայր մեծ ժողովուրդներից մեկը (ծափահարություններ)։ Մենք ինտերնացիոնալիստներս քործով ենք ապացուցել խորհրդային իշխանության բարձր հարգանքը թե դեպի մեծ և թե դեպի փոքր ժողովուրդները, թե դեպի խորհրդային Միության ժողովուրդները և թե դեպի մյուս յերկրների ժողովուրդները։ Դրա մեջ է խորհրդային իշխանության ակրդունքների մեծ ուժի նշաններից մեկը։

Թյանը համապատասխան հակափարված տրվեց մեր կողմից (ծափահարություններ)։ Յեթե վտրեն մեկին պետք էր մի ավելորդ անգամ համոզվել մեր ներքին ու արտաքին քաղաքականության հաստատուն լինելու մեջ, ապա նա դրա համար հարմար առթի ունեցավ (ծափահարություններ)։ Ինչպես հայտնի յե, այդ միջնադեպն դատի բարդություն առաջացրեց անսլո-խորհրդային հարաբերությունների մեջ, սակայն չնոր հավ յերկու կողմերի ձեռք առած միջոցների, վտրոշ ժամանակից հետո լիովին լիկվիդացիայի յեղծարկվեց։ Պ. Ուլտրին փոխարինեց նոր դեպքան։ Անգլիայի հետ մեր ունեցած հարաբերությունները նորմալ հունի մեջ մտան, ըստ վորում արանից մի քանի տարի ատալ մեքլմա՝ անհրաժեշտ ամենապարենարատ հնարափորություններ և բաց անում անդ լս - խորհրդային առևտրի զարգացման համար։

Ֆրանսիայի հետ ունեցած մեր հարաբերություններն ինքաբերամբ, պետք է մատնանշել նրանց դրա-լի բարեբախտան անցած ժամանակաշրջանում։ Ամբողջ միջադեպին կտրությունը և առանձնապես Յեվրոպայում տեղի ունեցած փոփոխությունները խիստ աշխատան են դարձրել խաղաղության և անվտանգության ապահովման արդյունքը, մորի նկատմամբ թե խորհրդային Միությունը և թե Ֆրանսիան առանձին չափադրվածություն են ցույց տվել։ Պետք է չեչտել, վոր ամենամոտ ապագայի համար՝ այդ պրորոքների նշանակությունն ամենիվին չի նվազում, ուստի և նշված մեքլմեցումը զարգանալու նպատակով հոդ ունի։ Գործն ամենից շատ կախված կլինի նշված գլխի տանելու մեջ չափադրված կողմերի հետևի-դանակությունից։

Ինչ վերաբերվում է Լեհաստանի, ապա մենք բա-վականաչափ և ավելեբաբար ձգտում ենք ցույց տվել խորհրդա - լեհական հարաբերությունների հետագա զարգացման համար։ Սակայն մենք չեն կարող ասել,

վոր բախարարված ենք այդ տեսակետից արդեն ունե-ցած արդյունքներով։ Բայց մեր մասին հատկապես կարող ենք ասել, վոր մտադիր ենք չարունակել խորհ-հրդա - լեհական բարի - դրացիական հարաբերու-թյունների զարգացման ընթացքը։

Չի կարելի աչք փակել այն փոփոխությունների նկատմամբ, վոր խորհրդա - գերմանական հարաբե-րությունների մեջ են կատարվել՝ նացիոնալ - սոցիալ լիզմն իշխանության գլուխ անցնելուց հետո։ Մեր մասին կարող ենք ասել, վոր մենք չենք ունեցել և չունենք մի այլ ցանկություն, բացի այն, վոր հետադարձ ել լավ հարաբերություններ ունենանք Գերմա-նիայի հետ։ Բոլորին հայտնի յե, վոր խորհրդային Միությունը համակված է բոլոր պետությունների, չրացասելով Ֆալստական ռեժիմ ունեցող պետու-թյունների հետ հարաբերություններ զարգացնելու խոր ձգտումով։ Սակայն վերջին ժամանակաշրջանում լուրջ դժվարություններ են ծաղկել խորհրդա - գերմա-նական հարաբերությունների ճանապարհին։

Իհատել, գերմանական ժողովրդի, վորպես ամբ-բողջ աշխարհի «տիրոջ» մասին յեղած գեր - նացիո-նալիստական ցեղային թեորիաները չեն, վոր խոչըն-դոտ են հանդիսանում խորհրդա - գերմանական հա-րաբերությունների զարգացմանը։ Այնքան ել բարձր կարծիք չունենալով այդ «թեորիաների» մասին (ծի-ծաղ, ծափահարություններ), մենք չենք թաքցնում մեր խորին հարգանքը դեպի գերմանական ժողովուրդը, վորպես դեպի ներկա եպոխայի մեծ ժողովուրդ-ներից մեկը (ծափահարություններ)։ Մենք ինտերնա-ցիոնալիստներս գործով ենք ասացուցել խորհրդային իշխանության բարձր հարգանքը թե դեպի մեծ և թե դեպի փոքր ժողովուրդները, թե դեպի խորհրդային Միության ժողովուրդները և թե դեպի մյուս յերկու-ների ժողովուրդները։ Դրա մեջ է խորհրդային իշխա-նության տիրությունների մեծ ուժի նշաններից մեկը։

Հնդկականակը, ուսանելու - ցեղային թնդրիտան-
րում՝ մենք դառնալու միջոց ենք առնա-
նում...

Այսպես, դործն աղբ թնդրիտաների մեջ էն, ալ
նրանում, թե իսկապես ի՞նչ է ներկա Գերմանացի
արտաքին քաղաքականության հիմքը կազմում: Մենք
ստիպված ենք աղբ հարցն ուղղակի դնել, քանի վոր
մեր վոյսհարաբերությունների սրարդությունը միայն
ռզուտ կարող է պատճառել: Մեր առանձին ուշադրու-
թյունն է դրավում մի հանդամանք: Յես նկատի ու-
նեմ ալ. Հիտլերի հայտարարությունը Ռուսաստանի
սովետի իր «Իմ պայքարը» դրժում, վորն ալ մի առանձ
նապես լայնորեն տարածվում է Գերմանիայում: Այդ
դրժում մենք կարդում ենք հետևյալը.

«Մենք նացիանալ - սոցիալիստներս գիտակցաբար
ընդգծում ենք միևնույն պայմանական ժամանակի Գեր-
մանիայի արտաքին քաղաքականության տակը: Մենք
սկսում ենք այնտեղից, վորտեղ, Գերմանիան վերջաց
րեց 600 տարի առաջ: Մենք վերջ ենք տալիս գերմա-
նացիների մշտապես դեպի Յեվրոպայի հարավն ու
այնմատեք շարժվելուն և մեր հայացքը դարձնում
ենք արևելքում յեղած յերկրներին: Մենք վերջապես
վերջ ենք տալիս միևնույն պայմանական ժամանակի գա-
ղութային ու առևտրական քաղաքականությանը և
անցնում ապագայի քաղաքականության — տերիտոր
յալ նվաճումների քաղաքականության:

Բայց ներկայումս, յերբ մենք խոսում ենք նոր
յերկրների մասին Յեվրոպայում, ապա մենք առաջին
հերթին կարող ենք նկատի ունենալ միմիայն Ռուսաս-
տանը և նրան յենթակա ծայրյերկրային պետությու-
նները»:

Հակառակ դեպքում, կարծես քե, այդ ուղին է
մատնանշում» (ընդգծումը գրքի հեղինակին է — Վ.
Մ.):

Արդյոք մենք պետք է դերմանական ներկա կառու

վարություն դնելու մասին հայտարարություն-
ներն անուշադրություն մտածենք: Այնպիսի ժ, վոր
չպետք է աղբալես անենք:

Արդյոք, խորհրդային Միության քաղաքականությու-
նը պետք է իմանան աղբալիս հայտարարությունների
մասին խՍՀՄ վերաբերմամբ: Մենք պետք ենք, վոր
պետք է իմանան (ծափահարությամբ):

Յեվ սրանից հետո մենք հարցնում ենք. — Հիտ-
լերի հիշյալ հայտարարությունը Ռուսաստանի մա-
սին, վոր ալ մի աղբ դրքի նոր ու նոր հրատարակու-
թյուններով կրկնվում է, — իր ուժի մեջ է մնում:
Իր ուժի մեջ է մնում ալ. Հիտլերի հայտարարությու-
նը «յերկրային նվաճումների քաղաքականությանը»
անցնելու անհրաժեշտություն մասին Յեվրոպայի Արե-
վելքում և այն մասին, վոր «յերբ մենք (նացիոնալ -
սոցիալիստները) խոսում ենք Յեվրոպայի նոր յերկր
ների մասին, ապա մենք կարող ենք, առաջին հեր-
թին, նկատի ունենալ միմիայն Ռուսաստանը և նրան
յենթակա ծայրյերկրային պետությունները»: Ըստ յե-
րկրային այդ հայտարարությունն իր ուժի մեջ է
մնում, վորտեղ հետև միմիայն աղբ յենթադրու-
թյամբ շատ բան հասկանալի յե դառնում դերմանական պե-
տության խորհրդային Միության հետ ունեցած ներ-
կա հարաբերությունների, ինչպես և արևելյան պայ-
մանագրի վերաբերմամբ:

Հենց դրա համար էլ մենք անհնարին ենք համա-
րում ալ. Հիտլերի այդ հայտարարությունների մոդելից
անցնելը: Թող խորհրդային Միության աղբալու-
ներն իմանան, թե ինչ վիճակում է բանը: Բացի այդ
հարցում սրարդություն մտցնելուց ուրիշ վոչ մի ճրժ
սում չունենք մենք: Յեվ վորտեղ հետև ալ. Հիտլերի
վերահիշյալ հայտարարություններն ըստ յերկրային
ուժի մեջ են, մենք պետք է հալվի առանցք աղբ վաս-
տը և մեզ համար յեղբարացություններ հանենք (բա-
ռըն, յերկարատև ծափահարությամբ):

Պերճապետ՝ Ճապոնիայի հետ ունեցած մեր հարա-
բերությունների մասին:

Այդ ամբողջ ժամանակաշրջանի ընթացքում այդ
հարաբերությունների նկատմամբ մենք յերևան ենք
բերել համբերութուն և անհրաժեշտ ղեկողականու-
թյուն, ձգտելով վերացնելու խորհրդա-ճապոնական
հարաբերությունների սրման բոլոր պատճառները:
Մենք ազդպես վերաբերվեցինք տնտեսական ասպարի-
զում վիճելի հարցերը լուծելու ժամանակ, յերբ հար-
ցը ճապոնական քաղաքացիների խորհրդ. ջրերում ձուկ
վորսելու շրջանների ու կարգի մասին եր, յերբ հար-
ցը ճապոնիայի Սախալինում ունեցած կոնցեսիաների
մասին եր և այլն: Ամենքին հայտնի յե, վոր խորհրդ
դային կառավարությունը ղեկավարվելով իր խաղա-
ղասիրական քաղաքականությամբ առաջարկ արավ
Ձին - Արևելյան յերկաթուղին Մանջուրիայում Ճա-
պոնիային ու Մանջու - Գոյին վաճառելու մասին,
նկատի ունենալով վոր այդպիսով կվերացվեն ամեն
տեսակ միջնադեպերի առիթները: Այդ հարցում խոր-
հրդային կառավարությունը արժանավոր և միաժա-
մանակ զիջող դիրք բռնեց և այնպես արավ, վոր
մյուս կողմն ել հրաժարվեց իր սկզբնական անընդու-
նելի առաջարկներից: Այժմ Ձին - Արևելյան յերկա-
թուղու վաճառման բանակցություններն ըստ յերևույ-
թին իրենց մոտ վախճանին են հասել: Մենք հույսով
ենք, վոր մեր ջանքերը խորհրդա - ճապոնական հա-
րաբերությունները բարելավելու և խաղաղությունն
Հեռավոր Արևելքում ասպնդվելու նկատմամբ իրենց
զբախան արդյունքը կտան:

Սակայն մենք վոչ մի հիմունք չունենք ինքնահան
զբառացման համար: Ճապոնիայում սղբեստիս, ուղ-
մատենչ տարրերը զենքը վայր չեն դնում: Խորհրդա-
յին Միության դեմ պատերազմելու մասին ճապոնիա-
յում վաղուց են բացարձակ խոսում և մինչև այժմ
նշաններ չկան հակախորհրդային այդ յեղույթների

թուլացման: Կառավարական տրդաններում սղբեցու-
թյուն ունեցող ճապոնական վորոշ շրջաններում վոչ
միայն վաղուց ու բացահայտ կերպով պլաններ են հո-
րինում Ձին-Արևելյան յերկաթուղին գրավելու, այլև
գրավելու մեր Հեռավոր Արևելքն ու առաջին հերթին
Մերձծովյան շրջանը: Հաշվի չառնել այդ վատտերը
մենք չենք կարող, մանավանդ վոր մենք լավ հիշում
ենք, վոր ճապոնացիները վորպես ինտերվենտներ վե-
րինը հեռացան մեր յերկրից: 1922 թվի հոկտեմբե-
րի վերջին միայն ճապոնացիները թողեցին Վլադիվոս-
տոյը և այդ Խորհրդային Միությանից վերջին ին-
տերվենտների հեռանալը յեղավ:

Այս բոլորը սովյալ հարցում վորոշում և մեր քաղա-
քականությունը և պաշտպանության այն անալոգիան
ու անհրաժեշտ միջոցառումները, վոր մենք ձեռք
առանք Հեռավոր Արևելքում: Մենք կարող ենք վատա-
հեցնել ճապոնիայում դառնող խաղաղության բոլոր
կողմնակիցներին, վոր այս միջոցառումները համա-
պատասխանում են հենց ընդհանուր խաղաղության
գործի շահերին:

Այժմ մի քանի խոսք կտան մեր արտաքին առե-
սրի բնադարձյալում տնեցած արդյունքների մասին:
Այդտեղ մենք լուրջ նվաճումներ ունենք, վորոնք զգա-
լի կերպով ամրապնդել են մեր դիրքերը մյուս յերկր
ների հետ ունեցած առևտրական հարաբերություննե-
րում:

Մեր արտաքին առևտուրն անցել և իր դժվարու-
թյունների վորոշ ժամանակաշրջանը: Դուք գիտեք,
վոր մոտ անցյալում դեռ մենք խիստ հեռամասց յեր-
կիր եյինք տեխնիկական տեսակետից: Այդ առնչու-
թյամբ առաջին հերթադասի սկզբին հարկ յեղավ մեզ
չատ մեքենաներ ներմուծել արտասահմանից, վորպես
զի աղաքացիներ մեր յերկրում ինդուստրացման և
և գյուղական տնտեսության տեխնիկական վերադա-
ռուցման գործը: Բայց հիմք դնելով՝ մենք վերջին

տարիներն իր կարողացանք մեզ մոտ, մեր գործարարներն
ընդ մեքենաների արտադրութիւնն ծախսելով: Եւ
այդ հնարամտութիւնն տակեց մեզ խիստ կրճատել ար-
տասահմանից մեքենաների ներմուծումը: Այդ և՛ փո-
խեց արտաքին առևտրի մեր հաշիվէջիւր: Դրա հե-
տեւանքով վերջին յերկու տարիները մեզ արդեն յե-
կամուտների գլխի առավելութիւնն տալին մեր ար-
տաքին առևտրում ծախսերի հանդեպ, ինչ վոր ա-
ռաջ մենք չունեցինք: Վերջին տարիներն մեզ հաջող-
վեց անցյալում կրճատել մեր մեծ պարտքերն ար-
տասահմանին չորս անգամ կրճատել և այժմ մեր
պարտքերի մնացորդները չի կարելի մեծ համարել:
Դրա հետ միասին վերջին չորս տարիները վտակու հա-
նութիւն, Տորթալինից ստացածի հետ միասին մեզ ան-
գամ մեծացել է: Այդ բոլորն արժատապէս փոխեց
մեր վարչական ղեկավարութիւնը և ընդհանրապէս մեր
գործելակերպն արտաքին շուկաներում: Եւստ առավել,
վոր խորհրդային Միութիւնը միշտ ճշգրտորեն ու
ժամկետներ կատարում է իր առևտրական բոլոր պար-
տավորութիւններն ու վճարումները: Արտասահմա-
նում բոլորին լավ հայտնի չէ, վոր յերբ խորհրդա-
յին Միութիւնն առևտրական պայմանագիր է կրն-
քում, այստեղ դրանց համար վճարում է վոչ այն-
պէս, ինչպէս ընդունված է այժմ շատ բուրժուական
յերկրներում, վճարում է վոչ թէ «սիմֆոնի» ձևով,
այլ ինչպէս հարկն է, վոչ թէ խոստովանելով, այլ
վաղուտայով (ծափահարութիւններ): Այս փաստը ևս
մեծ նշանակութիւն ունի մեր ղեկըներն արտաքին ա-
ռևտրում լավագոյն կերպով ապահովելու համար:
Այս բոլորից հետեւում է, վոր այժմ ավելի քան յեր-
բեք, մենք հնարամտութիւնն ունենք ներքալ ուղիքին
մեր արտաքին առևտրի համար:

Բայց զարգացնելով քաղաքական և առևտրական
հարաբերութիւններն ուրիշ յերկրների հետ, խորհր-
դային Միութիւնը լավ հասկանում է յուր սահման-

ների հոսանքի պաշտպանութիւնն նշանակութիւնը:
Ո՛վ կարող է բացատրել այն փաստը, վոր վոչ մի պե-
տութիւն, վոչ փոքր, վոչ մեծ, հակառակն խորհր-
դային Միութիւնը չի սպառնացել և չի սպառնում
բռնադատութեան: Սակայն, միշտ կողմից, ո՛վ
կարող է ժխտել, վոր խորհրդային Միութիւնն ժողո-
վաբանօրէն, խաղաղ աշխատանքով զբաղված և խա-
ղաղ ձգտումներով համակրված լինելով, արժանի չեն
խեղապէս իրենց սրտութիւնն սահմանների հոսանքի
սահմանութիւնը (ծափահարութիւններ):

Մենք վերջին տարիների ընթացքում քիչ ամբողջ-
ված շրջաններ չենք կառուցել մեր արեւմտեան և արեւ-
մելայն սահմաններում, անհրաժեշտ արտադրութեան
ընդ: Բայց այդ արտադրութեանը չի կարելի փոխա-
դրել մեր տեխնոլոգիայից ուրիշ յերկրի տեխնոլոգիա:
Նրանք նշանակված են հարձակվող ուժին հակահար-
վածելու համար: Անում է մեր ծովային նավատոր-
մը, բայց ի հաշիվ այնպիսի տիպի նավերի (և ամե-
նից առաջ ջրատույզ նետների հաշիվին, վորոնց պաշտ-
պանողական նշանակութիւնը հայտնի չէ: Անում է
մեր հրետանային և ամենալին պարկը, և ավիացիան
և խոստովանում ենք, վոր մենք հաստատե-
լիքով ենք աշխատել այդ տեսակետից (ծափահարու-
թիւններ):

Մենք մեր մեծ նվաճումն ենք համարում այն,
վոր հաշիվատու ժամանակաշրջանում Բանվորա - Դու-
ղացիական կարմիր բանակի տեխնիկական պինվածու-
թիւնն զգալի կերպով աճել է: Այդ յերեւում է թե-
կուղ և հետեւալից. խորհրդների անցյալ համագու-
մարդի ժամանակաշրջանի համեմատութեամբ մեր քա-
նակում մի կարմիր բանակային ընկնող մեխանիկա-
կան դիմադրութիւնը (մեխանիկական ձիւղների քա-
նակութիւնը) աճել է չորս անգամ (ծափահարութիւն-
ներ): Այդ գործին ընկ. ՄՍԱԼԻՆԻ կողմից բացառիկ
ուշադրութիւն զարմնելու չնորհիվ, մենք մեծ հաջո-

դությամբ ենք առաջ տարել այդ գործը (քուռն ծափահարություններ) :

Մենք ատխարիաժ ենք յեղել ամեկացեալ նաև Կարմիր Բանակի թիվը :

Այդ բոլորը հեշտ և եժան չի նստել մեզ : Հիշեցե՛ք այն մատին, վոր կռատակցութեան ու մատախարութեան հարկադրութեամբ ելին ուղղակի հայտարարել, վոր առաջին հնգամյակի վորոշ թերակատարումն արդէն աւարտեց թիւական դժուր կապիւմը և յեղել, ուժեղ պաշտպանողական աշխատանքներ տանելու անհրաժեշտութեան հետ :

Այս բոլորից հետո հասկանալի չէ, վոր մեր բոլոր հետաքին հատկացումները Կարմիր Բանակի պահպանութեան համար, պաշտպանութեան գործի համար, ուժեղ առնել են վերջին ժամանակաշրջանում : Այդ մասին Ֆինանսներու ժողովրդական կոմիտեքը մանրամասն կ'ըստի որ այս համադրումը վերջանալուց անմիջապէս հետո Կենտրոնական արտաքին նախարկութեան պետական բյուջէի մասին արվելիք դեկուցման մեջ : Մենք պետութեան կողմից թույլ ենք տվել այդ զոհաբերութեանները հոգուտ խորհրդային իշխանութեան պաշտպանութեան և համապատասխան ենք, վոր դուք, ընկերներ, կ'ասե՛ք այստեղ, վոր կռատակցութեան ու կռատախարութեան յերկրի պաշտպանութեան ուղղութեամբ ձեռք առած միջոցառումներում ճիշտ են մարմինը (քուռն ծափահարություններ : Բոլորը կ'անգնում են : Ձայներ. «Ճիշտ է») :

Գործը վերաբերւում է այն բանակին, վորտեղ վոչ միայն չարքային, այլ և հրամանատարական կազմը բարկացած և առաջին հերթին բանվորներից ու աշխատավոր գյուղացիներից (ծափահարություններ) : Գործը վերաբերւում է այն բանակին, վորտեղ կազմի գրեթէ կեսը կոմունիստներ և կոմյունիստականներ են, իսկ գյուղացիներից ինն տասներորդականը կոլտնտեսականներ են : Գործը վերաբերւում է ամենախաղաղա-

տեր պետութեան բանակին, մի բանակ, վորը կարող է վստահաւոր ընել միայն պատերազմ հրահրողների համար, վորովհետեւ Բանվորա - Գյուղացիական Կարմիր Բանակը մեր խաղաղ աշխատանքի և ընդհանուր խաղաղութեան հենարանն է (ծափահարություններ) :

Վերջին չորս տարին այնպիսի մի ժամանակաշրջան է յեղել, յերբ պատերազմական վտանգը խորհրդային Միութեան համար վորոշ մոմենտներում ուղղակի սրվել էր : Բայց այնուամենայնիւ մենք այս անգամն էլ կարողացել ենք պահպանել խաղաղութեան գործը :

Բայց պատերազմական հարձակումների նախապատրաստութեանը և պատերազմի շրջափակաւ շնորհիւ գրգռումը ԽՍՀՄ դեմ չի ընդհատվում մոչ մի տր : Արտասահմանում այդ նախապատրաստութեանը տվյալ շրջանում տարվում է, մնացած բոլոր աշխատանքներից բացի, նաև նրանով, վոր բուրժուական մամուլում ամեն տեսակի զրպարտութեաններ են տարածվում խորհրդային Միութեան մասին, նպատակ ունենալով գցելու խորհրդային պետութեան վստահութեանը մատաների մեջ : Փաստերը բոլորին հայտնի չեն : Մի քանի տարի ցրանից առաջ զրպարտութեան մասնագետները բուրժուական թերթերի ամբողջ եջերը ըցնում էին խորհրդային «դեմպլեզ»-ի գործելուն չունեցող վտանգի ուղեցման գրադրութեաններով և ամեն տեսակի հերքաւանքներ ելին տարածում ԽՍՀՄ «Հարկադիր աշխատանքի» մասին : Այդ հակախորհրդային կամպանիաների խախտում տապալումը մենք հիշում ենք :

Վերջին ժամանակներս բուրժուական մամուլում հակախորհրդային զրպարտութեանները վերջին ասահմանին են հասել : Կարելի չէ արդէր պատկերացնել որ վերի խախտում բան, քան մի չարք բուրժուական և աղտախաղաղական մամուլի որդանների այն կապիւմ-ճյուղը, վոր նրանք բարձրացրել են մի քանի տաս-

նյառի սպիտակ գլխադրեալան տեւորիաւնելի գնդակաւ
հարուսթյան կարգաւցութեամբ: Այդ պարտնենքն, իհար
կե, իրենց պարտքը չեն համարում ճիշտն առել և մեր
կացնել այն մարտկանց, վորոնք արտասահմանից մեզ
մասնն ուղարկում վարձու գործակալներ — տեւո-
րիաւնելի: Նրանք չեն մի մտածում ճիշտը խաւել նը-
բանց մատին, ով մեր հարեանն պետութեաննելում
ոգտագործում և մի շարք մարտասարական որդաններ
այդ տրիկանելին մեզ մաս, թիկունքն ուղարկելու հա-
մար: Ըստ յերևույթին մամուլի այդ որդանները գո-
յութեանն տանեն նրա համար, վորպէսզի ծածկեն աղջ-
պիսի «գործները» և ժողովրդի հասցըն ուրիշ կողմ
թեքն: Դրա համար են նրանք աղջկա վարկառու են
բարձրացնում «Սորհրդալին Միութեան մեջ կատար-
ված գնդակահարութեաննելի մասին»: Բայց բացի
անողորմ միջոցներէն ընդդէմ այն հանցագործներէ, վո-
րոնց նրանք իրենց պաշտպանութեան տակ են տու-
նում, թող մեզնից վռչեն չսպասեն նրանք (բռն
ծափահարութեաննելի): Իսկ դրարտիւն հողմաններն
ընդդէմ Սորհրդալին Միութեան և մատանների վատա-
հալութեանը տեսի ՍՍՀՄ դիտելու ամբողջ կամպարտան
նոր խալտառակ տապալումով կելերջանա:

Բարձրագոյնի վարձու գրագիրները յութեան
են մատնում այն հաստատում վատար, վոր Լենինգր
բարձր յեղած տարբերկրյա հյուպատոսներէն մեկը
կապ և ունեցել Սերգեյ Միլոնովիչ Կիրովի սպանու-
թեան հետ: Նրանք ջրով լցրել են բերանները և բռն
են այն մասին, վոր խորհրդալին կատարարութեանն
ստիպում և յեղել դուրս խնդրել դեպի իր տունն աղ-
ժներկարացուցչին» իր տրիկանելիառական անցագրով
(ծափահարութեաննելի): Բայց հաշի առնելով աղբ և
տեղի ունեցած նման այլ վատարի հետ, մենք պետք
և վերջապէս առնենք այն պետութեաննելին, վորոնց
որդաններն ու ներկայացուցիչները կանգ չեն առ-
նում ՍՍՀՄ տեւորիաւնելի տարբերկրյա և նրանց հետ
մեր յերկրի ներսում հանցալոր կարեր հաստատելու

առաջ, վոր դրանով նրանք լրջորեն մեզ համբերու-
թեանն են փորձում: Հուլիսով ենք, վոր նրանք, վո-
րոնց այդ վերաբերում և, Կհատկանան, յեթե առնենք,
վոր ամեն մի համբերութեանն իր սահմանն տանի (բռ-
նըն, յերկարատև ծափահարութեաննելի): Իր ամբողջ
արտաքին քաղաքականութեան մեջ խորհրդալին կա-
ռավարութեանը յերկ և հետեւողական խաղաղալոր
կան ձգտումներէն, այլ և տարի պետութեաննելի հետ
նորմալ հարաբերութեաննելի և անհրաժեշտ առևտրա-
կան կարեր ունենալու ցանկութեաննելի: Այդ քաղաքա-
կանութեան հետեւանելով մենք ամբողջել ենք մեր մի
ջաղագրին դիրքերը և անվիճելիորեն բարձրացրել Սոր
հրդալին Միութեան միջադրալին հեղինակութեաննելի:

Տարբերկրով մի շարք ուրիշ յերկներէն մեր
արտաքին քաղաքականութեանն աչքի յե ընկնում իր
լիակատար պարգութեամբ ու հետեւողականութեամբ:
Մեր մասնակցութեանը միջադրալին համաձայնու-
թեաննելի միշտ տարբերկրել և նրանով, վոր միշտ
կարելի յե հույս ունենալ, մեր ստորագրութեան վրա:
Մենք իրավունք ունենք պարգութեանն սպասել նաև
ուրիշ պետութեաննելի կողմից դեպի մեզ յեղած հա-
րաբերութեաննելի:

Մենք կարիք չունենք փոխելու մեր արտաքին քա-
ղաքականութեաննելի: Մենք կանգնել և կանգնած ենք
խաղաղութեանն ապահովման համար, ուրիշ յերկրե-
րի հետ քաղաքական և առևտրական հարաբերութեան
ներ քաղաքացնելու համար: Մեր արտաքին քաղաքակա-
նութեան կուրան նույնպէս փորձված և հուսալի յե,
ինչպէս փորձված և հուսալի յե այն ուղին, վորով
խորհրդալին իշխանութեանը գնում և դեպի յուր լիա-
կատար հաղթանակը (բռն ծափահարութեաննելի):

III. ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼԻՔ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ՄԵՐ ՅԵՐԿՐՈՒՄ

Մորհուրդների վեցերորդ համագումարից հետո անցած չորս տարում ժողովրդական տնտեսությունը մի ահագին քայլ է արել դեպի առաջ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք հաջողությամբ ավարտել ենք առաջին հնգամյակը՝ կատարելով այն չորս տարում: Դա թույլ է տվել մեզ մշակելու յերկրորդ հնգամյա պլանը 1933-37 թվերի համար և այդ նոր պլանում դնել ել ավելի խոշոր խնդիրներ, քան թե առաջինում:

Յայնքում, իհարկե, վոչ մի առանձին սահմանադիժ չկա առաջին և յերկրորդ հնգամյա պլանների միջև: Իրոք յերկրորդն առաջինի որդանական շարունակությունն է: Թե մեկի և թե մյուսի հիմնական խնդիրներն են՝ յերկրի ժողովրդական տնտեսությունը բարձրացումը, ժողովրդական մասանների նյութական բարեկեցություն և կուլտուրայի վերելքը:

Մեր յերկրի բախտավորությունը կայանում է նրանում, վոր մեզ մոտ չկան ճգնաժամեր, ինչպես ուրիշ յերկրներում, վոր մեր յերկրը տարեց տարի առաջ է գնում ժողովրդական տնտեսությունը փերելի

ուղիով, մի բան, վոր ի միջի այլոց չի բացատում առանձին տարիների վերելքի տեմպերի միջև յեղած տարբերությունը, և չի բացատում նույնպես այն, վոր չրջաններ են յեղել, յերբ մեր տնտեսությունն առանձին ճյուղերում արտադրանքը պակասել է աճման փոխարեն: Բայց ժողովրդական տնտեսությունն ամբողջությամբ վերցրած և ամենից առաջ մեր արդյունաբերությունը վոչ միայն վոչ մի տարի անկում չի ունեցել, այլ ընդհակառակը տարեց տարի աճել է անչեղորեն և ահագին տեմպերով առաջ է գնացել:

Մենք չունենք չգործող ֆաբրիկներ ու գործարաններ, կանգնեցրված հայոցներ ու մարտեններ, անգործությունից ավերվող ձեռնարկություններ: Մենք շարունակում ենք մեծացնել գործող ձեռնարկությունների բեռնավորումը: Բայց ունեցած ֆաբրիկներն ու գործարանները մեզ չեն բավարարում: Մենք կառուցում ենք հարյուրավոր և հազարավոր նոր ձեռնարկություններ և մի տարի չի անցնում, վորպեսզի խորհրդային ինդուստրիայի շարքերի մեջ չմտնեն երեկտրիֆիկացիայի, մեքենակառուցման, մետաղաձուլական և քիմիայի նոր հսկաներ: Կարծես թե գետնի տակից բուսնում են արդյունաբերական նոր չրջաններ և քաղաքներ: Հետամնաց յերկրներն ու մարդերը ժրտնում են առաջավորների շարքերը: Սոցիալիստական հիմունքների վրա աղգային կուլտուրաների սկսված ծաղկումը ներկայացնում է մի չտեսնված տեսարան իրհորդային Միությունից դուրս և առհասարակ համաշխարհային պատմության մեջ (ծախահարուքյուններ):

Համառոտ թվերով չի վարելի ինչպես հարկն և արտահայտել մեր յերկրի վերելքը, ժողովրդական տնտեսության աճը: Բայց և այդ թվերը վորպես ուղեձողեր քչում են ուղին:

Մեր տնտեսության վերելքն իր ընդհանուր ար-

նից զյուզական տնտեսությունում արագորեն ծախսվում է մեքենատրակտորային կայանների ցանցը և ուժեղ կերպով ամրապնդվում է նրա ամբողջ մեքենատեխնիկական բազան: Դրանից յերևում է, թե ինչպիսի մեծ նշանակություն ենթադրում է առաջիկա Զեռաբյուր Արեւիկայի տնտեսական վերելքին:

Անցնում եմ ժողովրդական տնտեսության առանձին ճյուղերին:

Ա. ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

Չորս տարվա ընթացքում խոշոր արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքը 28 միլիարդ ռուբլուց բարձրացել է 50 միլիարդ ռուբլու, այսինքն մեծացել է 80 տոկոսով: Առանձնապես արագ է աճել արտադրության միջոցներ արտադրող արդյունաբերությունը: Այդ արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքը չորս տարվա ընթացքում աճել է յերկու անգամ: Պակաս արտադրությամբ է մեծացել սպառման առարկաների արտադրությունը, բայց այստեղ էլ մենք մեկ ու կես անգամ աճում ունենք:

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս խոշոր արդյունաբերության աճման տեմպերը վերջին տարիներին ընթացքում. (աղյուսակը տես 45-րդ թիվը):

Մեր արդյունաբերության աճման տեմպերի թվերը ցույց են տալիս, վոր 1932-33 թվերին այդ տեմպերի վորոշ իջեցումից հետո 1934 թվին մենք նորից ունենք տեմպերի զգալի աճում, ըստ վորում արդյունաբերության արտադրանքի բացարձակ աճումն անցյալ տարի հասել է 7,8 միլիարդ ռուբլու, վոր մենք չենք ունեցել անցյալ տարիներից և վոչ մեկում: Մենք լիովին հավատացած ենք, վոր 1935 թվին՝ արդյունաբերության արտադրանքի 8,5 միլիարդ ռուբլու աճման առաջադրությունն էլ մենք կարող ենք կատարել և կկատարենք:

ԽՈՇՈՐ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԱՃԸ (1926-27 թվի գնբով)

Թարիներ	Ընդհանուր արտադրանքը միլիարդ ռուբլիներով	Արտադրանքի աճը միլիարդ ռուբլիներով	Տոկոսներով նախորդ տարվա համեմատությ.
1929	21,2	+4,4	125,8
1930	27,8	+6,6	130,7
1931	34,2	+6,4	123,3
1932	38,8	+4,6	113,5
1933	42,2	+3,4	108,8
1934	50,0	+7,8	118,3
1935 (սլան)	58,5	+8,5	117,0

Համադրումարում լինելու յե Ծանր արդյունաբերության ժողովրդատի հաշվետու զեկուցումը, վորի մեջ կտրվի հաշվետվական ժամանակաշրջանում ծանր արդյունաբերության ղարգացման լիակատար պատկեր: Ուստի յես կարճ կխոսեմ:

Ամենից առաջ սե մետաղագործության հաղթանա կի մասին: Ահազին ջանքերից հետո 1934 թ. մենք մեծ հաջողություն ենք ունեցել սե մետաղագործության մեջ, վոր մենք պիտի համարենք անցյալ տարվա մեր անտեսական և քաղաքական կարևորագույն հաջողությունն (ծափահարություններ): Դրա հետևանքով 1930 թվին համեմատությամբ թուլի արտադրությունը բարձրացել է 110 տոկոսով և հասել է 10,5 միլիոն տոննի, վորից միայն անցյալ տարվա աճումը կազմում է 3,3 միլիոն տոնն: Պողպատի արտադրությունը բարձրացել է 66 տոկոսով և հասել է 9,6 միլիոն տոննի, վորից միայն անցած տարվա աճումը կազմում է 2,7 միլիոն տոնն: Գլանած յերկաթի արտադրությունը մեծացել է 49 տոկոսով և հասել է 6,7 միլիոն տոննի:

լին տաննի, վորից միայն 1934 թ. աճումը կադմում է 1,8 միլիոն տոնն: Այժմ մենք պողպատ ունենք, այժմ մենք մետաղե յերկիր ենք (ծափահարություններ):

Մեր ույժմասն մետաղի պահանջի տեսակետից իհարկե դա յեւ բաժնական չե, առանձնապես չի բաժնականում զբանած յերկաթը, բայց անսխիւնելի յե, վոր 1934 թիւը ճանապարհ ե հարթել հետագայ ել ավելի խոշոր հաջողությունների համար:

Մոտերքս մետաղագործների հետ ունեցած զրույցում ընկ. ՍՍՍՐԻՆՆ ընդդէնց մետաղագործության առաջ կանգնած հիմնական խնդիրները: Այդ խնդիրները կայանում են նրանում, վորպեսպի պողպատի ե գրլանման արտադրությունն զգալիորեն առաջ քաշենք այն հաշիւով, վորպեսպի պողպատը վոչ միայն հետ չմնա չուղունից, ինչպես այդ յեղել ե մինչե այժմ, այլ վորպեսպի նա դառնա սե մետաղագործության առաջավոր ե պաշտատար ուժը: Մարտենյան ե գլանման ցիկների աշխատանքի լավացումը, այդ գործի լիովին յուրացումը — սե մետաղագործության աշխատողների անհատաձգելի խնդիրն ե:

Անցյալ տարին մեծ հաջողությունների տարի յե յեղել՝ ամբողջ ծանր արդյունաբերության մեջ: Այդ իր արտահայտությունը գտել ե նրանում, վոր ծանր արդյունաբերության նկատմամբ ամբողջությամբ 1934 թվի պլանը վոչ միայն կատարվել ե, այլ ե գերակատարվել ե (101 տոկոս): (Ծափահարություններ): Դա Մանր արդյունաբերության ժողկոմատում միայն անցյալ տարիս ընթացքում առաջ ե արտադրանքի 27 տոկոս աճ: Կատկած լինել չի կարող, վոր Մանր արդյունաբերության 1935 թվի առաջադրությունը, վոր պահանջում ե արտադրանքի հետագայ ավելացում 19,4 տոկոսով, կկատարվի ծանր արդյունաբերության բան վորների, ինժեներների ու տնտեսական ղեկավարները շանքերով:

Սակայն ծանր արդյունաբերությունը պետք ե առաջ քաշել նաեւ նախկին արդյունաբերության հետ մնացող շրջանները, ուժեղ կերպով հետ մնացող դուռնավոր մետաղագործությունը՝ (պղինձը, տնաքը ե այլն) ե ամեն կերպ առաջ շարժի մեքենաչինությունը՝ առաջին հերթին ապահովելով յերկաթուղային տրանսպորտի համար տված առաջադրությունների կատարումը:

Սլաւոման տարկաների արտադրության մեջ հաշվետու շրջանում մենք հասել ենք արտադրանքի մեկ ե կես անգամ ավելացման: Անկասկած դա, առաջին հերթին, սննդի ե թեթե արդյունաբերության կարևոր հաջողություն ե:

Վերջին տարում սննդի արդյունաբերությունը արվել ե արտադրանքի ծախսի ավելացում 25,3 տոկոս, սակայն, ահուամենայնիվ տարեկան պլանը չի կատարվել: Թեթե արդյունաբերության ժողկոմատի արդյունաբերությունը վերջին տարում ավել ե արտադրանքի ավելացում ընդամենը 5,2 տոկոս, ե նույնպես պլանը չի կատարել: Մինչդեռ, արդյունաբերության այդ ճյուղերին յերկրորդ հնգամյա պլանում առանձին նշանակություն ե տրվում: Յերկրորդ հնգամյա յակի խնդիրը հանդիսանում ե անձնական սպասքն արտադրանքի արտադրության տեմպերի աճայիսի ուժեղացում, վորոնք վոչ միայն հետ չմնային ծանր արդյունաբերության տեմպերից, այլ գնային այդ տեմպերի առաջից:

Սակայն, այդ խնդիրը մեր արդյունաբերության կողմից առաջած չի կատարվում: Ընթացիկ տարում խնդիր ե զբաղած թեթե արդյունաբերության ժողկոմատի արտադրության ծախսի 11,7 տոկոսով ե Մենք չի ժողկոմատի նկատմամբ՝ 14,8 տոկոսով ավելացման մասին: Այդ հանձնարարությունների կատարումն ինչ ել վոր յինի պետք ե ապահովվի:

Թեթև արդյունաբերութեան այժմյան դրութիւնը մենք չենք կարող բաւարար դնել: Վոչ արտադրած արտադրանքի քանակով, վոչ նրա վերականգնութեան արդյունաբերութիւնն առայժմ չի կարողացել կատարել յերկրորդ հնգամյակի կողմից նրան առաջադրված խնդիրները: Թեթև արդյունաբերութեան ժողովրդա-տուժ աշխատող ընկերները քիչ ժամանակ չեն կորցրել արդյունաբերութեան համար հումուլթի բազայի հա-մար մղվող պայքարի ծավալման ասպարիզում: Նրանք չափ բանում հետ են մնացել արտասահմանի փորձից՝ ուրիշ յերկրներում գործադրվող հումուլթի նոր տե-սակների նկատմամբ: Դրա հետ չի կարելի հաշտել: Պետք է դործով ապահովել թեթև արդյունաբերու-թեան աճի բոլորական տեմպերը:

Սննդի արդյունաբերութեան նկատմամբ արտա-գրանքի ծավալի անհրաժեշտ տեմպեր ապահովելու խնդրի հետ միասին պետք է ընդգծել արտադրանքի վերակի ու ասորութեան հետապա լաւացման համար մղվող պայքարի խնդիրը: Բնակչութիւնն իրավունք ունի պահանջելու սննդի արդյունաբերութեան աշխա-տողներից՝ մոտերքս պահածոների արդյունաբերու-թեան գործարաններում հայտնաբերածների նման աշ-խատեցնելու լիովին վերացումը: Նոր և այս տարիներում նորոգված ձեռնարկութիւններում նույն պէս և սննդի արդյունաբերութեան հին ձեռնարկու-թիւններում արտադրութեան լաւ վորակ և մաքրու-թեան ապահովելը — կարևոր ու անհետաձգելի խն-դիր է: Այդ գործում առաջին հաջողութիւններից, մա նախանգ անցյալ տարվա առաջին հաջողութիւններից մենք պետք է դնանք դեպի ել ամէլի լուրջ առաջա-դրութիւնների կատարումը:

Պայքար հանուն վորակի ամբողջ արդյունաբերու-թեան մեջ — դրա մասին պետք է հիշի յուրաքանչյուր անտեսալար և յուրաքանչյուր բանվոր:

Կուսակցութեան 17-րդ համագումարի վորոշման համաձայն նոր ձեռով և դրվել տեղական արդյունաբե-րութեան հարցը: Ձի կարելի ասել, վոր այդ գործն արդեն առաջ է շարժվել ինչպէս հարկն է, սակայն այս տարի մեր պարտականութիւնն է հանդիսանում՝ ամեն կերպ ոժանդակել այդ արդյունաբերութեան ծա-վայմանը: Լայն սպառման ապրանքների արտադրու-թեան մեջ տեղական արդյունաբերութեանը պետք է պատկանի պատկաւոր տեղը:

Չնայած Անտառային արդյունաբերութեան ժող-կոմատին յենթակա փայտամշակման, փայտաքիմիա-կան, թղթի և այլ արդյունաբերութեան զգալի աճին, ուստեղ ել անցյալ շրջանի նվաճումները չի կարելի բա-վարար ճանաչել: Առանձնապէս աշխատանքը հետ և մնացել փայտամթերման և փայտարտահանման բնա-դավառում, վորտեղ իշխում են աշխատանքի մինչըհե-ղեղյան պրիյոմները: Անտառային արդյունաբերու-թեան աշխատողները չեն հասկացել վերջին տարիների այն դասերը, վոր մենք ունեցել ենք, որինսակ, Դոն-բասի աճիի արդյունաբերութիւնում: Փոխանակ այն բանի, վորպէսզի պայքար ծավալեն փայտամթերման ու փայտարտահանման մեքենայացման համար, նրա համար, վորպէսզի ապահովեն այդ գործը մեխանիզմ-ներով և աշխատողների մշտական կադրերով՝ Անտառ-ժողկոմատում աշխատող ընկերները գնացել են հին ծեծված ուղիով: Հասկանալի յի, վոր դրա հետեան-քով նրանք վերջին ժամանակները դուրսում են տեղում, փոխանակ նրան, վոր առաջ շարժեն անտառային գոր-ծը: Կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնն այժմ նը-րանց առաջ ամբողջ հասակով դրել են մեքենայացման խնդիրը: Յեւ հարկավոր է, վորպէսզի անտառային արդյունաբերութեան աշխատողներն սկսեն վերջապէս, այդ գործը բոլորական:

Քանի վոր մեքենայացման խնդիրը մեղ մոտ սուր

կենդանի է կանգնած արդյունաբերութեան մի շարք ճյուղերի առաջ — ածուխ, տորֆ, փայտ, նուշեղեն և մեր շինարարութեան առաջ, Դոնբասի դերական փորձը և Անտառօգտականության բացասական դասերը պետք է հաշվի առնվեն ամբողջ արդյունաբերութեան կողմից, բոլոր աշխատողների կողմից: Հասկանալի յե, լուրջ վերաբերմունք կարելի յե համարել դեպի մեքենացումը միայն այնպիսի աշխատանքը, վորի ժամանակ մեխանիզմներն ոգտադործվում են անհրաժեշտ չափով և համառ աշխատանք է տարվում՝ համապատասխան կադրեր ստեղծելու համար:

Մենք ստեղծել ենք արդեն հզոր ինդուստրիա: Մենք միայն վերջին 4 տարում ներդրել ենք արդյունաբերական շինարարութեան մեջ 39,4 միլիարդ ռուբլի: Գործարաններից, Փարբիկներից ու ելկտրակայաններից շատերն արդեն մտել են ինդուստրիայի գործող բանակը: 1935 թվին 21 միլիարդ 190 միլիոն ռուբլու հիմնական աշխատանքների ընդհանուր պլանից՝ արդյունաբերական շինարարութեանը տրվում է 10,5 միլիարդ ռուբլի: Մենք չարունակում ենք արդյունաբերական շինարարութեանը՝ հսկայական տեմպերով և պետք է պահանջենք կառուցողների աշխատանքի լուրջ լավացում: Ժամանակն է՝ մեր կառուցողներին ապահովել լավ նախադժերով ու նախահաշիվներով, լայն կիրառվ մտցնել շինարարական գործի մեջ մեքենան և ապահովել շինարարական մեխանիզմների աշխատանքը մարդավորի: Հարկավոր է շինարարութեան գործում հենվել կայուն կադրերի վրա, լավ կազմակերպիչների վրա և կուլտ վերահսկողութուն սահմանել շինարարութեան արժեքի նկատմամբ, մի խոսքով, անցնել կուլտուրական աշխատանքի: Պետք է հասկանալ, վոր նախապատրաստական շրջանն այստեղ ել արդեն անցած է և մեր պահանջները կառուցողներին՝ այժմ այն չեն, ինչ վոր առաջ: Դրանից անհրաժեշտ գործնական

ինքնակազմութուններ հանելով՝ մենք կոմունիստներ քիլիարդ ռուբլիներ, կվերացնենք նոր ձեռնարկութեաների կարիք զգացող արդյունաբերութեան մի շարք ճյուղերի հետամնացութեանը և ինդուստրիայի տեմպերով կապահովենք հետագա անը:

Բ. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

Այժմ կարելի յե արդեն ասել, վոր գյուղատնտեսութեան կուլտիվացումը մեր յերկրում հիմնականում ավարտված է: 1935 թվի սկզբին գյուղացիական տնտեսութեանների չորս հինգերորդական մասը միացված են կոլտնտեսութեանների մեջ, ցանքսային տարածութեանների 0,9 ԽՍՀՄ պատկանում է կոլտնտեսութեաններին և խորհտնտեսութեաններին: Մենատընտես գյուղացիութեանը դեպքերի ընթացքով յերկրորդական տեղն է մղված և գյուղական տնտեսութեան մեջ ավելի ու ավելի նվազող դեր է խաղում: Կոլտնտեսութեաններն ամրանում են և արդեն կարող են պայքարել խոշոր խնդիրների համար:

Գյուղի մեր ուժերը կազմակերպելու գործում վերջին տարիներս վճռական նշանակութեան է ունեցել ՄՏԿ քաղրաժինների աշխատանքը: Սակայն քանի վոր վորձը ցույց է տվել, վոր մեր խնդիրները գյուղում աճելու հետեանքով քաղրաժիններն արդեն բավական չեն, կուսակցութեանն անհրաժեշտ է համարել ՄՏԿ քաղրաժինները վերակազմել սովորական կուսակցական որգանների՝ ամենայն կերպ ամրապնդելով կուսակցութեան շրջկոմները:

Գյուղական տնտեսութեան վերելքի մասին ընդհանուր առմամբ հնարավոր է դարձել խոսել միայն վերակազմակերպչական շրջանն ավարտելուց հետո, յերր կոլտնտեսութեանների հիմնական մասսան շատ թեքիչ ամրապնդվել է: Հայտնի յե, վոր վերակազմակերպչական շրջանին վերաբերող մի շարք տարիների

լնթացքում, ընդհուպ մինչև 1934 թիվը մենք անասնապահության ավելի ուժեղացող անկումն ենք ունեցել: Այդ խիստ դանդաղեցրել է ամբողջ գյուղատնտեսության ընդհանուր արտադրանքի աճը:

1933 թվից սկսած, յերբ գյուղատնտեսության մեջ ավարտվել է վերակառուցման պրոցեսը, հացահատիկային և տեխնիկական կուլտուրաների զգալի վերելք է սկսվել: Սմենից առաջ դա վերաբերում է հացահատիկային կուլտուրաներին: Դրա հետևանքով 1933 թվին արդեն հացի տարեկան բերքը 590 միլիոն փութով ավել է յեղել, քան այդ նույն տերիտորիայից (ԽՍՀՄ սահմաններում) 1913 թվի տարեկան բերքը, փոքր բացառիկ բերքառատ տարի յեր համարվում: 1934 թվին հացահատիկների ընդհանուր բերքը մնացել է 1933 թ. մակարդակի վրա, սակայն հացի փաստացի բերքն անցյալ տարի 250-300 միլ. փութով ավել է յեղել, քան 1933 թվին՝ բերքաճավաքի ժամանակ կորուստների պակասելու հետևանքով: 1913 թվի հետ համեմատելիս պետք է հաշվի առնել նույնպես հետևյալ հանդամանքը. 1913 թվին արտասահման է արտահանվել 600 միլիոն փութից ավելի հաց, իսկ 1934 թվին 60 միլիոն փութ հաց, իսկ մնացած ամբողջ հացը մնացել է յերկրի ներսում մեր բնակչության համար: Սոցիալիստական հողագործության այդ հաջողությունները մեզ հնարավորություն են տվել վերացնել հացի քարտերը:

Տեխնիկական կուլտուրայի վերելքը մեզ մոտ առաջ է շարժվում ավելի դանդաղ: Տեխնիկական կուլտուրաների արտադրանքը վերջին 2 տարվա ընթացքում աճել է միայն 5,2 տոկոսով: Այստեղ առանձնապես մեղ հետ է պահում ցածր բերքատվությունը:

Չնայած դրան վերջին յերկու տարիներն արտացոլել են գյուղատնտեսության ընդհանուր վերելքի սկիզբը:

Ընթացիկ տարում մենք խնդիր ենք դրել զգալի չա

փով ավելացնելու գյուղատնտեսության արտադրանքը նրա բոլոր ճյուղերում: Մենք այս տարի պետք է գյուղատնտեսության տարեկան արտադրանքն ավելացնենք 2,4 միլիարդ ուրբով, այսինքն ավելացում 16,3 տոկոսով: Գյուղատնտեսությունն իր անմպերով աղբյուրի աճման հասնելով կարող է քայլել ինդուստրիայի համասար: Դա համապատասխանում է յերկրորդ հնգամյակի դրած խնդիրներին: Այդ խնդիրը մեծ է դժվար խնդիր է, բայց նա իրոք արժանի յե նոր կոյտնտեսային գյուղին, արժանի յե խորհրդային հողին:

Այժմ գյուղատնտեսության կարևորագույն խնդիրն է հանդիսանում անասնաբուծության բարձրացումը: Կուսակցության 17-րդ համագումարում ընկ. ՍՏԱԼԻՆԸ մեր է ամբողջ կոյտնտեսային գյուղի առաջ խնդիր է դրել 1934 թվին արդեն ապահովել անասնաբուծության զարգացման բեկումը: Այժմ մենք կարող ենք ստել, փոք անցյալ տարին իրոք այդ բեկման ըսկզբն է յեղել:

Յես իմ արամագրության տակ ունեմ հենց նոր, ժողովրդական տնտեսության հաջիսուման կենսաբարձությունից մտացած ավյալներ 1935 թվի հունվարի 1-ին կատարած՝ անասնաբուծական վիճակագրության մասին: Այդ ավյալները դեռ լրիվ չեն, չեն ընդգրկում խորհանտեսություններ, վերաբերվում են միայն կոյտնտեսային - գյուղացիական սեկտորին: Այդ ավյալները վերաբերում են Հյուսիսային, Գորկու, Սարատովի, Ստալինգրադի, Ազով - Սևծովյան և Արևմտյան Սիբիրի յերկրներին, Մոսկվայի, Իմանովի, Արևմտյան, Սվերդլովի, Կուբսկի և Վորոնեժի մարզերին, Բաշկիրային, Թաթարիային, Ղախին և Ուկրայինային, բայց դրանք արդեն հնարավորություն են տալիս դատել 1934 թվին անասնապահության մեջ ընդհանուր առմամբ կատարված բեկման մասին:

1984 թվի հունվարի 1-ի հաշվառման համապատասխան տվյալների և 1935 թվի հունվարի 1-ի տվյալների համեմատությունը ցույց են տալիս, վոր անցյալ տարվա ընթացքում կոլտնտեսություններում ձիերի թիվն ավելացել է 8,5 տոկոսով, -թեկուզ ընդհանուր առմամբ կոլտնտեսային - դյուղացիական սեկտորում դեռևս հոտի վորոշ պահպանում է յեղել (3 տոկոս): Անցյալ տարվա ընթացքում կոլտնտեսություններում խոշոր յեղջյուրավոր անասունների աճը հասել է 30 տոկոսի, իսկ ընդհանուր առմամբ կոլտնտեսային դյուղացիական սեկտորում այդ աճը հասել է — 21 տոկոսի, կոլտնտեսություններում հորթերի թիվն աճել է ավելի քան 2 անգամ, իսկ կոլտնտեսային-դյուղացիական սեկտորում ընդհանուր առմամբ — 94 տոկոսով: Վոջսարների և այծերի թիվը կոլտնտեսություններում ավելացել է 18 տոկոսով, իսկ կոլտնտեսային - դյուղացիական սեկտորում ընդհանուր առմամբ—11 տոկոսով: Խոզերի թիվը կոլտնտեսություններում ավելացել է 27 տոկոսով, իսկ կոլտնտեսային-դյուղացիական սեկտորում ընդհանուր առմամբ 118 տոկոսով, վորովհետև կոլտնտեսականների անհատական տնտեսության մեջ խոզերի հոտն անցյալ տարի աճել է համարյա 4 անգամ:

Այդպիսով 1935 թվի վիճակագրության տվյալները ցույց են տալիս, վոր զգալի քայլ է արված դեպի առաջ կոլտնտեսային - դյուղացիական սեկտորում և հատկապես կոլտնտեսություններում անասնաբուծության զարգացման դործում: Անասնաբուծության անկումը — անցած չրջան է: Մենք անասնաբուծության վերելքի սկիզբն ունենք և ընթացիկ տարում պետք է պատշաճ կերպով այդ դործն առաջ չարժենք՝ անասնաբուծության բարձրացման պետական պլանի հիման վրա, ամեն կերպ ամրապնդելով կոլտնտեսային-անասնապահական ֆերմաները և աջակցելով անասուն-

ների և թռչունների աճմանն առանձին կոլտնտեսականների մոտ: Խորհրդային կոլտնտեսություններն անասնաբուծության այդ վերելքում պետք է բռնեն իրենց տեղը, վոր նշել է կոլտնտեսության Կենտկոմի պրենումը: Այս հարցերին համապատասխան չափերով և չափերով հորհրդում և Խորհրդային կոլտնտեսությունների ժողկոմատի հատուկ պեկուցումները:

Վոջ միայն անասնաբուծության նկատմամբ, այլ և հացահատիկային և տեխնիկական կուլտուրաների նկատմամբ մեր առաջ կանգնած են ավելի նոր, ավելի խոշոր խնդիրներ, քան անցյալ տարիները: Մեր դյուղացիական տնտեսությունն այժմ զինված է դյուղատնտեսական մեքենաներով՝ տրակտորներով, կոմբայններով և ավտոմոբիլներով այնպես, ինչպես զինված չի յեղել յերբեք առաջներում և մենք պետք է դյուղատնտեսության բարձրացման դործում հասնենք ուրիշ, ավելի բարձր տեմպերի, քան անցյալ ժամանակաշրջանում:

Շատ ժամանակ չի անցել, յերբ մենք ստիպված եյինք արտասահմանից տասնյակ հազարավոր տրակտորներ ներմուծել: Այդ տրակտորների ներմուծման համար, վորոնցից 1922 թվից մինչև 1931 թվը մենք ներմուծել ենք ընդամենն 86 հազար հատ, մեր պետությունը ծախսել է ավելի քան 200 միլիոն վոսկի ուրբլի, հասկանալով, վոր այդ անհրաժեշտ է յեղել իր ժամանակին: Պետության այդ ծախսի արժեքը դժա հատելու համար բավական է ասել, վոր անցյալ տարի, յերբ արտասահմանում մի փուլ ցորենի վաճառումից կարելի յեր ստանալ 48 կոպեկ վոսկով, իսկ մի փուլ հաճարի վաճառումից 27 կոպեկ վոսկով, մենք կարող եյինք ծածկել տրակտորների այդ ծախսը 500 միլ. փուլ հաց վաճառելով արտասահմանին:

Այդ ժամանակվանից մինչև այժմ փոխվել է դրությունը: Մենք կառուցել ենք մեր տրակտորային դործարանները և միայն անցյալ տարվա ընթացքում նը-

բանցում արտադրել ենք 93 հազար 500 տրակտոր: Հաշվետվական ժամանակաշրջանում մենք արդեն գյուղական տնտեսությունը (կոլտնտեսություններին յեւ խորհրդային տնտեսություններին) հարյուր հազարավոր տրակտորներ ու այլ մեքենաներ ենք տվել: 1935 թվի ընթացքում մենք միայն մեքենատրակտորային կայաններին պետք ե տանք 68,5 հազար տրակտոր, 10 հազար ավտոմեքենա, 14,6 հազար կոմբայն և ուրիշ շատ կարևոր մեքենաներ ու գործիքներ: Հարկավոր ե միայն սովորել լավ ոգտագործել այդ մեքենաները և այն ժամանակ գյուղը կապրի ռենկոր և կուլտուրական կերպով:

Իր կողմից պետությունը հաշվի չե առել այն լուրջ դժվարությունները, վորոնց սկզբում հանդիպել էյին կոլտնտեսությունները: Դրանով ե բացատրվում, այն, վոր միմիայն ընթացիկ 4 տարում կոլտնտեսություններին բաց ե թողնվել 262 միլիոն փութ հացահատիկային վարկ: Կուսակցության և կառավարության մոտերքս հանած վորոշմամբ ղեկավել ե կոլտնտեսությունների գրամական պարտքը մինչև 1933 թվի հունվարի 1-ը 435,6 միլիոն ռուբլի գումարով: Այդ տարիներին ընթացքում կոլտնտեսություններին գրամական վարկ ե բաց թողնվել 1 միլիարդ 168 միլիոն ռուբլու չափ, հատկապես կով չունեցող կոլտնտեսականների համար բաց ե թողնվել 73 միլիոն ռուբլի: Մեքենատրակտորային կայանների կադմակերպման համար բաց ե թողնվել 4 միլիարդ 800 միլիոն ռուբլի: Մենք գիտենք, վոր պետության այդ ոգնությունը կոլտնտեսություններին ևհաստուցվի հարյուրապատիկ (ծախահարուստներ):

1934 թվին առաջին տարին ե յեղել, յերբ գյուղատնտեսական աշխատանքների ամբողջ Ֆորոնտով կոլտնտեսություններում գործի զգալի բարելավում ե նրկատվել — նկատելի կերպով կրճատվել են պանքսի ժամկետները, արագացել ե հացահատիկների հավա-

քումը, խիստ առաջ ե դնացել աշխանացելը, մաքուր ցելերին սկսել են պատշաճ նշանակություն տալ, ծավալվել ե հացահատիկային կուլտուրաների քաղհանը և դրան ավելացրեք բերքահավաքի ժամանակ և նորանից հետո, կորուստների դեմ պայքարելու առաջին հաջողությունները: Այդ ժամանակ հասկանալի կլինի, վոր չնայած ամբողջ Հարավային Ուկրայինայի լուրջ յերաշտին, մեղ հաջողվել ե անցյալ տարի փաստորեն հավաքել 250-300 միլիոն փութ ավելի հացահատիկ, քան բարձր բերք ունեցող 1933 թվին:

Գյուղական տնտեսության մյուս հաջողություններից պետք ե մատնանշել գյուղատնտեսության ուժեղացող զարգացումն, այսպես կոչված՝ սպառող գոտում և ցորենի ցանքսերի զգալի տարածումը նոր շքրջաններում՝ Մոսկվայի, Իվանովի, Լենինգրադի, Արևմտյան մարզերում, Գորկու և Հյուսիսային յերկրներում ու Բելոռուսիայում:

Անասնաբուծության բարձրացումից բացի, այժմ գյուղական տնտեսության ամենակարևոր խնդիրը պետի համարել հացահատիկային և տեխնիկական կուլտուրաների բերքատվության բարձրացումը: Բամբակի, վուշի, ճակնդեղի, այլև հացահատիկային կուլտուրաների այժմվա բերքատվության հետ հաշտվել չի կարելի: Ժամանակն ե այդ գործն առաջ շարժել ինչպես հարկն ե, հենվելով կոլտնտեսությունների և խորհրդային տնտեսությունների մեծ ուժի վրա:

Մեր խորհրդային տնտեսությունները պետք ե վերջապես կատարեն գյուղատնտեսության առաջատար ձեռնարկությունների դերը, վերջնականապես վերադնեն կողմակերպչական լքվածությունը և վերջ դնեն նրանց տված տեխնիկական ու պետական խոչոր ուսուրաններն ոգտագործելու անկարողությունը: Ինձ մնում ե ընդգծել խորհրդային տնտեսությունների ղեկավար կազմի պատասխանատվությունն իրենց հանձնարարված գործի համար:

Գ. ԱՊՐԱՆՔԱՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

1930 թվից մինչև 1934 թիվը մեզ մոտ ապրանքաշրջանառությունը 20 միլիարդից աճել է 61 միլիարդ տոբլով, այսինքն յերեք անգամ: Մասնավոր սեկտորն առևտրում վերացվել է: Պետական — կոոպերատիվային առևտրական ցանցն զգալի կերպով աճել է: Հատկապես արագ կերպով աճել է պետ. առևտուրը:

Ընկ. Ստալինը տվել է ապրանքաշրջանառության ծավալման խնդիրների սլարդ բնորոշումը: Նա ասել է.

«Վտրպեսզի յերկրի տնտեսական կյանքը վաղուցանա հորդալ աղբյուրի պես, իսկ արդյունաբերությունն ու գյուղատնտեսությունը խիժան ունենան իրենց արտադրանքի հետագա աճման համար, սրտը և ունենալ նաև մի սլավման, այսինքն՝ ծավալված ապրանքաշրջանառություը քաղաքի և գյուղի միջև, Ժողովրդական տնտեսության տարբեր ճյուղերի միջև: Անհրաժեշտ է, վտրպեսզի յերկրը ծածկված լինի առևտրական բաղանդի, խանութների, կրպակների հարուստ ցանցով: Անհրաժեշտ է, վտրպեսզի այդ բազաների, խանութների, կրպակների կանաչներով անրնդ հաստ շրջանառություն կատարեն ապրանքներն արտադրության տեղերից դեպի սպառողը: Անհրաժեշտ է, վտրպեսզի այդ գործին մասնակից արվի և՛ պետական — առևտրական ցանցը, և՛ կոոպերատիվային առևտրական ցանցը, և՛ տեղական արդյունաբերությունը, և՛ կոլտնտեսությունները, և՛ մենատնտես գյուղացիները:

Հենց այդ է մեզ մոտ կոչվում ծավալուն խորհրդային առևտուր, առևտուր առանց կապիտալիստների, առևտուր առանց սպեկուլյանտների:

Ինչպես տեսնում եք, խորհրդային առևտրի ծավալումը հանդիսանում է այն ամենաաշխատեղի խընդիրը, առանց վտրի լուծման անհնարին է այլևս առաջ շարժվել»:

Ընկ. Ստալինի այդ ցուցմունքներն առանձնապես մեծ նշանակություն են ձեռք բերում հացի նկատմամբ քարտային սխտեմի վերացման վերջին վտրոշմաներից հետո: Այժմ գործնական ստուգումն է կատարվում խորհրդային պետությունից ստեղծված մեր առևտրական սխտեմի ընդունակություն՝ ապրանքաշրջանառության ծավալման խոշորագույն հերթական խնդիրների վճումն համար:

Պետական և կոոպերատիվ առևտրի մեր աշխատողները սրտը և դեն չպրտեն իրենց շատ սովորությունները, պետք է վտրոշ բաներ լրջորեն վերատաշվորեն: Այդ բոլորը նրանք կաղոզ են անել միայն այն դեպքում, յեթե հատկանախ նախկին բաշխման սխտեմի թերությունները և հաշվի կառնեն սպառողի ծայնը, յեթե ողտագործեն վերջին տարիները դարդացած ազատ առևտրի լավագույն տարրերը և իրոք մեր առևտուրը դարձնեն կուլտուրական, խորհրդային պետությանը վայել:

Դ. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՎԵՐԵԼՔԸ

Հաշվետվական ժամանակաշրջանում բեռնաշրջանառությունը յերկաթուղիներում աճելացել է 32 տոկոսով, իսկ ջրային տրասպորտում 27 տոկոսով: Ձնաշած բեռնաշրջանառության մասնաշաժ աճին՝ այդ թվերը վերադառնում են, վտր տրանսպորտը մեծ չափով հետ և մնում Ժողովրդական տնտեսության աճից: Դրա հետևանքով տրանսպորտը դարձել է մեր տնտեսության մեջ ամենանեղ տեղը:

Թվում է, վտր մի տարի առաջ կուսակցության 17-րդ համագումարը լուրջ կերպով նախադաշարել է մեր տրանսպորտի աշխատողներին, բայց չի կարելի ասել, վտր տրանսպորտի աշխատողները հասկացել են այդ նախադաշարման նշանակությունը:

Այդ ժամանակվանից հետո մենք վտրոշ չափով հասել ենք յերկաթուղիների և ջրային տրանսպորտի աշ-

խառանքների բարեխափմանը: Ապրանքաշրջանառու-
թյունը յերկաթուղիներում 1934 թվին աճել է 17 տո-
կոսով, այն ինչ նախընթաց տարում այդ աճը 1 տո-
կոսից պակաս է յեղել, բայց յերկաթուղային փոխա-
դրումների համար սահմանված պլանը սխառնատու-
կարար խախտվում է: Դատարկ վագոնների շարժման
սուանց այն էլ մեծ տոկոսը վագոնների ընդհանուր
շարժման մեջ 1934 թվին փոչ թե պակասել, այլ մինչև
խակ ավելացել է նախընթաց տարվա համեմատու-
թյամբ: Մենք ամեն որ կարգում ենք ստանձին յեր-
կաթուղիների աշխատանքի տեղեկությունները և անս
նում ենք, փոր դեռևս փերջ չի տրվել նրանց աշխա-
տանքի մեջ յեղած տատանմանը: Կադրերի ամրապնդ-
ման և նրանց փորակի բարեխափման գործը դանդաղ է
առաջ շարժվում: Շատ դեպքերում յերկաթուղիներում
պատշաճ կարգապահություն դեռ չկա: Տրանսպորտն
այժմ ամենից շատ կարիք ունի իր աշխատողների ամ-
բողջ մասսայի համեմադյա աշխատանքի և առանձնա-
պես՝ իսկական բուլճարի գեկավարություն:

1935 թվի յերկաթուղային տրանսպորտի աշխա-
տանքում իսկական րեկման տարի պետք է լինի դեպի
լավ: Խորհուրդների համագումարն այդ պետք է պա-
հանձն բոլոր յերկաթուղայիններից և ամենից առաջ՝
հրամանատարական կադմից, Հաղորդակցության հա-
նապարհներին ժողովրդատից: Կուսակցութունն ու կա-
ռավարութունը համարել և համարում են իրենց ամեն
նյութը ինդիքը՝ տրանսպորտի և տրանսպորտաշինի-
քի կարիքների մասին հոգարը: Այդ ուղղությամբ անց
յալ տարվա ընթացքում քիչ բան չի արված:

Ներկա տարում տրանսպորտը պետութունից նոր,
մեծ միջոցներ է ստանում իր շինարարության ու տեխ-
նիկական վերակառուցման համար: Ժամանակակից
պահանջներից չափազանց հեռ մնացած շարժական
կազմն զգալիորեն կմեծացվի: Դա յերևում է թեկուզ

հենց նրանից, փոր անդրանքատար վագոնների արտա-
դրությունն անցյալ տարվա համեմատությամբ ավել-
լանում է 2,7 անգամ: Տրանսպորտի արտադրական-
տեխնիկական բաղադրի ամրացման ամբողջ խնդրին ան
հրաժեշտ է այժմ դարձնել այն ուղադրությունը, փո-
րին արժանի յեն յերկրի ամենակենսական կարիքները:

Սակայն այդ բոլորը կտա իր պտուղները, յեթե
յերկաթուղայիններն իրենք առանց ձեռքները ծալելու
պայքարեն տրանսպորտի լավացման համար՝ դեպի գոր-
ծը գիտակցական վերաբերմունքով և աշխատանքային
յերկաթե դիպչալինայով մի կուլեկտիվի մեջ զոդված:

Յես կարիք չունեմ այժմ մանրամասն խոսելու անց
յալ տարվա ժողովրդական տնտեսության զարգաց-
ման մասին: Առավել ևս, փոր Խորհուրդների Մոսկվա
յի համագումարում ընկեր Կուլբիչևի՝ հենց վերջերս
հրապարակված գեկուցման մեջ ուղադրավ թվերով
տրված է մեր տնտեսական աճի պարզ պատկերը:

Հանրագումարը տանք:

Չնայած ժողովրդական տնտեսության առանձին,
և այդ թվում չափազանց կարևոր ճյուղերում լուրջ
թերությունների առկայության, յերկրին այդ տարի-
ներին անչեղորեն գնացել է առաջ՝ ամրացնելով իր
դիրքերը: Խորհրդային Միության տնտեսական հզորու-
թյունը հսկայական չափերով աճել է, իսկ ժողովրդա-
կան տնտեսության բոլոր ճյուղերի այժմ զարգացող
տեխնիկական վերակառուցումն այնպիսի արտադրա-
կան հիմք է դնում, փորն արժանի յե աշխարհին ամեն
նաառաջավոր յերկրին:

Խորհրդային իշխանության աշխատանքի հանրա-
դումարները տալով՝ ընկ. ՍՍՍՂԻՆԸ 17-րդ կուսակ-
ցական համագումարում ասաց:

ՃՄենք արդեն կառուցել ենք սոցիալիստական հա-

Յարակիւթյան հիմքը ԽՍՀՄ-ում և մեզ մնում է պոս-
կել նրան վերնաշենքերով. — արհեստիւժ աշխարհի հեշտ
գործ, քան սոցիալիստական հասարակութեան հիմքի
կառուցումը»:

Վոչ վոր չի կարող հերքել այդ հայտարարու-
թյունը: ԽՍՀՄ սոցիալիստական հասարակութեան հիմ-
քը կառուցված է և կառուցված է հաստատապես (ծա-
փահարութիւններ):

Մենք հասել ենք ժողովրդական տնտեսութեան
մեծ վերելքին շնորհիւ՜ այն բանի, վոր սոցիալիստա-
կան հիմք ենք ստեղծել նրա զարգացման համար: Վեր-
ջին շրջանի ամենադժուարին խնդիրը՝ կոլեկտիվացման
խնդիրը մենք հիմնականում լուծել ենք: Կապիտալիս-
տական տնտեսութեանից ԽՍՀՄ արդեն վոչինչ չի մնա-
ցել: Մանր — սեփականատիրական տնտեսութեան մնա-
ցորդները գլուղում վճռական դեր չեն խաղում: Իր
դեկուցման մեջ նույն համադրումարում ընկ. ՍՏՍԱԻ-
ՆԸ լիովին հիմնավորված կերպով հայտարարեց, վոր
«սոցիալիստական ձևն անբաժան իշխող և միակ հրա-
մայող ուժն է ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան
մեջ»:

Սոցիալիզմը մեր յերկրում հաղթութիւն տարաւ:
Այդ հաղթանակը տարվել է ՆԵՊ-ի հիման վրա, վորը
դեպի բուրժուազիայի կողմն որորվող ոպորտունիստ-
ներին թվում էր միայն նահանջի քաղաքականութիւն,
իսկ բոլշեւիկների ձեռքին դարձաւ սոցիալիզմի հաղ-
թանակի լծակը: Սակայն վորքան հեռու յենք գնացել
մենք այն դրութիւնից, յերբ մտքովեց ՆԵՊ-ը, յերբ
բազմաթիւ կապիտալիստական տարրերը դեռեա ապ-
րում եյին մեր հասարակարգի ծակոտիներում, մա-
նավանդ գլուղում: Այժմ ել մենք դեռ չենք սպառել
ՆԵՊ-ը, քանի վոր նույնիսկ կապիտալիստական տար-
րերի վերացումից հետո մեզ մոտ կան միլիոնավոր մե-
նատնտեսներ՝ իրենց մտանտլոր տնտեսութեամբ և քո-

նի վոր վորոշ դեպքերում նույնիսկ կոլտնտեսական-
ներն են հանդես գալիս շուկայում, վորպէս իրենց ար-
տադրանքի մաքնավոր վաճառողներ: ՆԵՊ-ը՝ իր վեր-
ջին շրջանում դեռ ևս ապրում է՝ շարունակելով իր
աշխատանքը՝ սոցիալիզմի համար: Դեռ աշխին: Մեր
տնտեսական զարգացման այնպիսի փորձված դեքերը,
ինչպէս առևտուրն ու փողը, վոր վերցրել ենք մենք
բուրժուական հասարակութեան զինանոցից և յուրա-
հատուկ ձևով հարմարեցրել խորհրդային իշխանու-
թեան կարիքներին, դեռ յերկար պիտի ապրեն ու կա-
տարեն սոցիալիզմի համար ամենաանհրաժեշտ գործը:
Սակայն հիշեցեք մեծ Լենինի 1922 թվի վերջին
ասած խոսքերը:

«Մենք սոցիալիզմը մտքել ենք ամենորայ կյանքի
մեջ և այստեղ պետք է քննենք — հասկանանք: Ահա
թե ինչն է կազմում մեր որվա խնդիրը, ահա թե ինչն
է կազմում մեր եպոխայի խնդիրը: Թույլ տվեք ինձ
վերջացնել, վստահութիւն հայտնելով, վոր վորքան
ել այդ խնդիրը դժուար է, վորքան ել նա նոր է՝ մեր
առաջվա խնդրի համեմատութեամբ և վորքան ել շատ
դժուարութիւններ է պատճառում նա մեզ, — մենք
բոլորս միասին, վոչ թե վաղը, այլ մի քանի տա-
րում, մենք բոլորս միասին կլուծենք այդ խնդիրը՝
ինչ ել վոր լինի, այնպէս, վոր ՆԵՊ-ի Ռուսաստանը
կդառնա սոցիալիստական Ռուսաստան»:

Այդ խոսքերի մեջ խոր մտքեր են արտահայտված
մեր հեղափոխութեան մասին և դրված է պրոլետարա-
կան հեղափոխութեան գլխավոր խնդիրը — «ՆԵՊ-ի
Ռուսաստանը» դարձնել «սոցիալիստական Ռուսաս-
տան»: Այդ խոսքերի մեջ մենք տեսնում եյինք Լենինի
հիմնական պատգամը՝ շինարարութեան ամբողջ գործը
դեկավարող մեր կուսակցութեան համար:

Յեւ ահա այժմ մենք կարող ենք ասել. ՆԵՊ-ի Ռու-
սաստանը դարձել է սոցիալիստական Ռուսաստան:

(Բուռն, յերկարատև ծափահարություններ)։ Մեր յերկրը կերպարանափոխվել է։ Հիմնականում՝ Լենինի զբաղման առջև մեծ խնդիրն իրադրված է։ 11 տարի առաջ մեզինքն հեռացած Լենինին ընկ. ՍՍԱԼԻՆԻ տված յերգումը կատարված է։ (Բուռն, յերկարատև ծափահարություններ)։ Այդպես է այն հիմնական յեղրակացությունը, վոր մենք կարող ենք անել առանց տատանվելու։

2. ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆԵՐ ՅԵՐԿՐԻ ՍՈՑԻԱԼԻԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔՈՒՄ ՅԵՎ ՍԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

«ՆԵՊ-ի Ռուսաստանի» վերափոխումը «սոցիալիստական Ռուսաստանի» իր արտացոլումն է դառն մեր յերկրի սոցիալական կառուցվածքի արժատականորեն փոխվելու մեջ։

Յեկեք նայենք այն սոցիալական փոփոխություններին, վոր մտցրել է պրոլետարական հեղափոխությունը։ Համապատասխան տվյալներ յես ստացել եմ մեր Ժողովրդա-տնտեսական հաշվառման կենտրոնական վարչությունից, վորտեղ ընկ. Կրավալի ղեկավարությամբ բացառիկ արժեքավոր աշխատանք է կատարվել։

Ահա այդ հարցի նկատմամբ հիմնական տվյալները. — (աղյուսակը տես 65-րդ էջում)։

Մեր յերկրի ամբողջ բնակչության թիվը (ԽՍՀՄ սահմաններում) 1913 թվին հասնում էր 139,3 միլիոն հոգու։ Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից 10 տարի անց այդ թիվը աճեց մինչև 152,4 միլիոն հոգու։ Վերջապես 1934 թվի սկզբին այդ թիվը հասնում է 168 միլիոն հոգու։ Թվերը ցույց են տալիս, վոր վերջին տարիներին ընթացքում մեր յերկրի բնակչությունն աճել է ավելի արագ տեմպերով քան առաջ։ Այդ Խորհրդային Միության աճող ուժի կարևորագույն վկայություններից մեկն է։

1. ԲՆԱԿԿՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԸ 1913 Թ. (ԽՍՀՄ սահմաններում) և 1928, 1934 թ.թ.

Բնակչության դասակարգերը	Թիվը 1000 մարդով		
	1913 թ.	1928 թ.	1934 թ. առ 1-ի հունիսի
I Պրոլետարիատ (բանվորներ և ծառայողներ, ինժ.-տեխնիկական աշխատողներ և պրոլետարական այլ բնակչություն)	23300	26343	47118
Այդ թվում ա) Ինդուստրիալ պրոլետարիատ և ծառայողներ (արդյունաբերություն, տրանսպորտ, կառուցումներ, սոցիալաֆինանսավորություններ և պետապարատ)	17300	24124	41751
բ) Գյուղատնտեսական պրոլետարիատ	6000	2219	5367
II Կոլեկտիվացված տնայնագործներ ու արհեստագործներ	չկար	4406	77037
III Բնագետական գյուղացիներ (առանց կուլակների) և չգոյացրացված աշխատավոր տնայնագործներ ու արհեստավորներ	90700	111131	37902
IV Քաղաքացիական (կալվածատերեր, խոշոր և սանր քաղաքային բուրժուազիա, առևտրականներ և կուլակներ)	22100	6801	174
Այդ թվում կուլակներ	17100	5618	149
V Մյուս բնակչություն (սովորողներ, բանակ, թոշակառուներ և ուրիշներ)	3200	3671	5769
Ընդամենը բնակչություն	139300	152352	168000

Վերջենք հիմա առանձին դասակարգերը։

Կսկսեմ քանվոր դասակարգից։

Ռուսաստանում պրոլետարական ամբողջ բնակչությունը

չուլթյունը, ներառյալ և գյուղատնտեսական բնակ-
չութենի իրենց ընտանիքներով 1913 թ. 23,3 միլիոն
հոգու յեր հասնում: 1928 թվին՝ առաջին հնգամյակի
սկզբին այդ թիվը հասնում է 26,3 միլիոն հոգու,
իսկ 1934 թվի սկզբին հասնում է 47,1 միլիոն հոգու,
այսինքն 1913 թ. համեմատությամբ պրոլետարական
բնակչութունն ավելացել է յերկու անգամ (ծախա-
հարուքուններ):

Գյուղացիության հետ, ինչպես դեռևս ավելի
լուրջ փոփոխություններ են կատարվել: Գյուղացիա-
կան բնակչության թիվը (առանց կուլակների) անա-
նագործների և արհեստավորների հետ միասին 1913
թվին 90,7 միլիոն հոգու յեր հասնում: 1928 թվին
գյուղացիներն այլ եր արդեն: Անհնար է դարձել արդեն
խոսել գյուղացիության մասին՝ չբաժանելով գյուղա-
ցիութունը կոլտնտեսականների և մենատնտեսների:
1928 թվին գյուղացի - կոլտնտեսականները կոոպե-
րացված տնայնագործների և արհեստավորների հետ
միասին դեռ փոքր մեծութուն էլին կազմում: Նրանց
թիվը 4,4 միլիոնի յեր հասնում, այն ժամանակ, յերը
գյուղացի մենատնտեսների թիվը (առանց կուլակնե-
րի) 111,1 միլիոն հոգու յեր հասնում: Բոլորովին այլ
դրութուն ունենք 1934 թվի սկզբին: Այդ ժա-
մանակ գյուղացի - կոլտնտեսականների թիվը հաս-
նում եր 77 միլիոնի, իսկ գյուղացի - մենատն-
տեսների թիվը 37,9 միլիոն հոգու: Գյուղացիների
ճնշող մեծամասնությունն արդեն կոլտնտեսության
մեջ է մտել: Այդ ժամանակվանից սկսած մենատնտես
ներ թիվը պակասում է ավելի զգալի կերպով և այ-
ժմ նրանք մոտավորապես ամբողջ աշխատավոր գյու-
ղացիական բնակչության մի հինգերորդական մասն են
կազմում:

Այժմ տեսեք ինչ է կատարվել բուրժուական դա-
սակարգերի հետ, ներառյալ կալվածատերերին, խո-
շոր ու մանր քաղաքային բուրժուազիային, տնտեսա-

կաններին ու կուլակներին: 1913 թվին նրանք մեծ ուժ
էլին ներկայացնում: Նրանց ընդհանուր թիվը 22,1
միլիոն հոգու յեր հասնում և դրանցից կուլակությու-
նը 17,1 միլիոն հոգի յեր կազմում: Իսկ դրանց դեմ
ուղղված Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն իր առա-
ջին տասնամյակում զգալի կերպով արբել է սոցիալա-
կան այդ շերտը և շատերն այդ շերտից սկսել են ներ-
ծծվել ուրիշ սոցիալական խմբերի մեջ: Այդպես՝
1928 թվին դրանց թիվը հասնում է 6,8 միլիոնի, վո-
րից 5,6 հոգի կուլակությունն եր: 1934 թվի սկզբին
բուրժուական տարրերը մեղ մոտ մնում են վորպես
մի ինչ վոր հիշողություն: Ժողովրդա - տնտեսական
հալվածան կենտրոնական վարչությունն այդ ժամա-
նակ նրանց թիվը հալվում է 174.000 հոգի, զվառվո-
րապես կուլակության մնացորդներից:

Այլ բնակչության թիվը, վորտեղ մտնում են սո-
վորդները, բանակը, թուշկառուները և այլն, 1913
թվին հասնում եր 3,2 միլիոն հոգու, 1928 թվին -
3,8 միլիոն հոգու, իսկ 1934 թվի սկզբին 5,7 միլիոն
հոգի:

Այդ տեղաշարժերի հետևանքով՝ մեր յերկրի բը-
նակչության հիմնական սոցիալական խմբերի միջև
յեղած հարաբերությունները փոփոխվել են հետևյալ
կերպով. (աղյուսակը տես 68-րդ էջ):

Պրոլետարական բնակչութունը 1913 թվի 16 տո-
կոսից ավելացել է 28,1 տոկոսի 1934 թվի սկզբին:
Գյուղացիական աշխատավոր մասնայից առանձնացել
են գյուղացի-կոլտնտեսականները, վորոնք արդեն 1934
թվի սկզբին կազմում էլին յերկրի ամբողջ բնակչու-
թյան 45,9 տոկոսը, իսկ այժմ կազմում են մեր բը-
նակչության կեսից ավելին: Մենատնտես գյուղացի-
նր 1934 թվի սկզբին կազմում էլին միայն 22,5 տո-
կոս, իսկ այժմ այդ խումբն էլ ավելի զգալիորեն է կըր-
ճառվել: Յերկրի բուրժուական մասը, վորը 1913 թը-

II. ԲՆԱԿԱԶՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍՍԱԿԱՐԳՍՅՈՒՆ ԿԱԶՄԸ 1913 Թ.
(ԵՍՀՄ սահմաններում) և 1928, 1934 թ.թ.

	Բնակչության դասակարգաին կազմը տոկոսներով, ընդհանուր զուգարի		
	1913	1928	1934
I. Պրոլետարիատ (բանվորներ, ծառայողներ, ինժ-տեր, աշխատողներ և պրոլետարական այլ բնակչություն)	16,7	17,3	28,1
Այդ թվում			
ա) Ինդուստրիալ պրոլետարիատը և ծառայողները (արդյունաբերություն, տրանսպորտ, կառուցումներ, սոց.-կուլտ. հիմնարկներ և պետապարատ)	12,1	15,8	21,9
բ) Գյուղացիական պրոլետարիատ	4,3	1,5	3,2
II. Կապիտալիստական չեզ և կոոպերացիա (անհատական և արհեստավորներ)	չկար	2,9	45,9
III. Կենսական գյուղացիներ (առաջ կուլակների) և չեռաբանական աշխատավոր անտյանագործներ և արհեստավորներ	65,1	72,9	22,5
IV. Բուրժուազիա (կալվածատերեր, քաղաքային խոշոր և մալր բուրժուազիա, առևտրականներ, կուլակներ)	15,9	4,5	0,1
Այդ թվում			
կուլակներ	12,3	3,7	0,09
V. Կենսական (սովորաբար, բանակ, խոշակառուներ և այլն)	2,3	2,4	3,4
Ընդամենը բնակչություն	100	100	100

վին կազմում էր բնակչության 15,9 տոկոսը, ինչպես հայտնի չէ, լիկվիդացիայի չէ յենթարկված, իսկ այդ պարունակից վրձանը ուղղակի դուրս են վճարված արտադրանքի: Առաջինը բուրժուական շերտին պատկանող մարդկանց վրձն մասը կարողացել է հասկա-

նալ տեղի ունեցած դեպքերը և պտնել իր տեղը նոր կյանք կառուցող աշխատավորների շարքերում: Բայց դա չի նշանակում, թե թիչ են մնացել բուրժուազիայի տակաճը-վաճառականների, ֆարքիկանտների ու կուլակների թափթիվուկները, վրձնը իրենց ներկա կյանքը հարմար չեն համարում: Այդ բանն էլ մենք պետք է հիշենք:

Այդպիսով, յենթ մինչև իսկ վերցնենք միայն յեր կու սոցիալական խումբ՝ բանվորներին և կոոպերատիստ կաններին, ապա նրանք արդեն 1934 թվի սկզբին կազմել են յերկրի ամբողջ բնակչության 74 տոկոսը: 1935 թվի սկզբին բանվորները և կոոպերատիստները կազմում են ամբողջ բնակչության յերեք ջարդուրդից ավելին:

Այդ բոլոր ավյալներն ունեն սկզբունքային մեծ նշանակություն և արժանի յեն լուրջ նշանակություն և արժանի յեն լուրջ ուսումնասիրություն: Դրանք ցույց են տալիս, վրձ մեր յերկրի բնակչության ճնշող մասան անխելի կերպով իր կյանքը կապել է սոցիալիզմի հետ, վրձ մենք իրոք առաջ ենք դնում դեպի անդամակարգ սոցիալիստական հասարակություն տա նող ուղիով (ծախախարաքյուններ):

Զի կարելի մոտանալ նաև այն մասին, թե ինչպիսի փոփոխություններ են կատարվում իրենց՝ Սորհրդային Միության մեջ հիմնականը հանդիսացող դասակարգերի մեջ:

Մեր բանվորը՝ դա արդեն հին բանվոր չէ, դա արդեն արտադրական միջոցներից դուրկ պրոլետար չէ, վրձն աշխատում է ուրիշ դասակարգի, շահագործողների դասակարգի համար: Դա՝ իր նշանակությունը պիտակցող դասակարգ է, վրձ նա արդյունաբերություն և ամբողջ յերկրի տերն է: Մյուս կողմից՝ բան վրձների կազմի մեջ մտել է վրձն մաս վրձ-պրոլետարական տարրերից: Մեր կոոպերատիստները արդեն հին,

վողորմելի դյուղացին չե, վորն անվերջ փառում եր ծանրաքարչ աշխատանք և անվերջ աքացիներ եր ըստանում իշխանավորից: Փոխվում են նաև մեր ծառայողները, ինտելիգենցիան, ինժեներները:

Այդ սոցիալական փոփոխութիւններն արտահայտվում են արդեն մեր ամբողջ կյանքում: Այստեղ առանձնապես կարևոր ե մատնանշել նրանց դրական նը շանակութիւնը տնտեսական գործերի համար:

Մեզ մոտ գեոմա ցածր ե աշխատանքի արտադրողականութիւնը, բայց նա աճում ե: Աշխատանքի արտադրողականութեան աճումը մեր տնտեսութիւնն առաջ շարժող գլխավոր ուժն ե դարձել: Մեզ մոտ վոչ սակավ դեռ ևս վատ ե աշխատանքային կարգապահութեան բանը, բայց այստեղ ել մենք հաջողութիւններ ունենք: Վերջին տարիներս մենք մի քանի անգամ կըր ճատել ենք ձեռնարկութիւնների բանվորների և ծառայողների գործաւթումները (պրոդուկտներ) Յեւ վոր ծաւրումների պես յերևույթներին մենք պետք ե այժմ լիովին վերջ տանք: Սակավ չե, վոր մեզ մոտ 7 բանվորական ժամից դործարանում աշխատում են 5-6 ժամ, իսկ յերբեմն ել ավելի քիչ: Բայց դրա համար բանվորներից և բանվորուհիներից ավելի մեծ չափով պատասխանատու յենք մենք՝ ղեկավարներս, վոր չենք կարգապահել արտադրութեան կադմակերպումն ինչպես հարկն ե: Ամբապնդվում են նաև մեր կոլտնտեսութիւնները՝ կոլտնտեսականի այն գիտակցութեան արագ աճման հետ միասին, թե անհրաժեշտ ե իսկական աշխատանքային կարգապահութիւն և յուրջ հոգատարութիւն հասարակական-կոլտնտեսային շահերի մասին: Սոցիալիստական մրցութիւնն ընդգրկել ե միլիոնավոր բանվորների և կոլտնտեսականների և հանգիստում ե մեր յերկրի աշխատավորների գիտակցութեան աճման ամենացայտուն արտահայտութիւնը:

Աշխատավորների ամբողջ կենցաղում ևս արմատական փոփոխութիւն ե կատարվել դեպի լավ:

Արդեն հինգերորդ տարին ե, վոր մեզնում գործադրութիւնն չկա: Թերևս մեզ համար արդեն հեշտ ե մոտանալ բանվոր դասակարգի այդ պատուհասը, սակայն ԽՍՀՄ սահմաններից դուրս գտնվող բանվորների կյանքը մեզ ամեն որ հիշեցնում ե, թե վորքան ենք հեռու անցել կապիտալիստական ճեղղ կարգից: Մեզնում աճում ե բանվորների աշխատավարձը, և այժմ, հազի քարտեքը մերանալուց հետո և խորհրդային ուղղութեամբ ամբապնդման կապակցութեամբ՝ ել ամերի յե բարձրանալու նրա ունալ բովանդակութիւնը: Պետութիւնը բազալիկ հոգալութիւն ե ցույց տալիս բանվորների սննդին և արդտեղ մենք զգալի նվաճումներ ունենք: Աճում են բանվորների և ծառայողների սոցիալական ապահովագրութեան բոլոր տեսակները, նեռառալ տնտեսութիւններն ու հանդստյան տները, վորոնցից բանվորները վոչ մի տեղ չեն ոգտվում, քացի խորհրդային Միութիւնից:

Կոլտնտեսութիւնների ամբապնդման հետ միասին սուր կերպով դեպի լավն ե փոխվում գյուղի աշխատավորների կենցաղը: Անցալ տարվա վերջերքին ԽՍՀՄ, Ուկրայինայի ու Բելոռուսիայի 83·000 կոլտնտեսութիւններում կատարած հետազոտութիւնը ցույց ե տվել թվերով՝ թե ինչպես ե վեր ու վեր քարձրանում կոլտնտեսային գյուղը: Բովական ե տեղ, վոր այդ 83·000 կոլտնտեսութիւններում, վորտեղ մի կոլտնտեսային ծուխին 1932 թվին տրվել ե 5,5 ցենտներ հացահատիկ, 1934 թվին տրվել ե 10,9 ցենտներ: Ամերիկայում յերկու անգամ: Աճում ե կոլտնտեսութիւնների և մյուս արտադրանքն ու նրանց դրամական յեկամումները: Ամերի ու ավելի շատ կոլտնտեսականներ են սխում ասդել ունեւոր և կուլտուրական կյանքով: Հարցրեք այդ մասին թեկուղ Կաբարդինո-

Բարկարյան մարդիկ և, իհարկե, վոչ միայն այդ մարդիկ կոլտնտեսականներին: Այն ժամանակ յերբ կապիտալիստական յերկրներում և խմբերկալիզմից կեղեքվող զաղութներում ու կիսազաղութներում հարյուր միլիոնավոր գյուղացիներ տառապում են ճշնամածից և բազմաթիվ գյուղական աշխատավորներ սովամահինում, մեր գյուղերում վերջ է տրված աղքատությանը ու աղինավ աշխատավորի համար բաց է ճանապարհը՝ դեպի լավ կյանք:

Մեր յերկրում կենցաղային պայմանների արմատապես բարելավման ցուցանիշ է հանդիսանում աշխատավորների առողջության ամրապնդումը:

Մեր բժշկական հիմնարկությունների ունեցած ընդլայնված թերություններով հանդերձ չի կարելի աշխատավորների համար նրանց ներկա նշանակությունը համեմատել մինչհեղափոխական անցյալի հետ: Բախական է ասել, վոր բանակ կանչվող բանվորների բժշկական քննությունը Մոսկվայում, Լենինգրադում, Մոսկվայի և Խվանովյան մարզերում, Գորկու յերկրում և Ուկրայինայում ցույց է տվել, վոր նրանց միջին կշիռը վերջին 6-7 տարում ավելացել է մեկ ու կես—յերկու կիլոգրամ, իսկ կրծքի վանդակի շրջապատը՝ մեկ ու կեսից մինչև յերկու և կես սանտիմետր: Թող այդպիսի տվյալներ տան և արտասահմանի դրության մասին: Բայց հենց մենք ել պետք է ունենանք պնդակազմ մարտիկներ՝ խորհուրդների իշխանության համար (ծափահարություններ):

Կուսակցությունն ու կառավարությունն անհրաժեշտ են գտել այս տարի զգալիորեն ավելացնել հիվանդանոցների համար արվող ծախսերն ու ավելացնել ամբողջ բժշկական անձնակազմի աշխատավարձը: Մենք ցանկանում ենք, վոր առողջապահության գործն ավելի արագ շարժվեր, վոր աշխատավորների առողջությունն ամրապնդվեր, վոր մեղնում ավելի շատ խոր-

հրդային գյուղացուներ ծնվեյին (յերկարաուն ծափահարություններ):

Մենք առաջ ենք ընթանում, սակայն մեր կենցաղային կարիքները դեռ հեռու յեն իսկական բավարարումից: Մեղնում, որինակ, դեռ շատ ճեղքվածքներ կան բնակարանային գործում և դա ամենալուրջ ուշադրություն է պահանջում: Մեղնում հետ է մնացել կոմունալ տնտեսությունը և միայն քաղաքների մի վորջր մասն է արդեն, Մոսկվայի գլխավորությամբ, վոր ինչպես հարկավոր է, գործի յեն անցել: Հաճախ պահատում են նույնիսկ ամենահարկավոր ապրանքներն ու մթերքները թե քաղաքում և թե գյուղում: Սակայն չի կարելի մոռանալ, վոր մենք շատ հնարավորություններ ունենք՝ այդ ամբողջ գործը բարելավելու համար: Մենք դեռ բավականաչափ հմտությամբ չենք ոգտագործում այդ հնարավորությունները: Մեղ դրան չեն սովորեցրել առաջուց: Այժմ մենք նոր կյանքի կառուցման մեծ ուսումն ենք անցնում: Մենք չափազանցություններ չենք ուղում և չենք ասում, թե ՈՍՁՄ տրդեն հարուստ յերկիր է, սակայն խորհրդային Միության աշխատավորները դիտեն, վոր հարստանում է մեր յերկիրը:

Վորպեսզի պրոլետարական հեղափոխության կողմից մեր առաջ գրված խնդիրների բարձրության վրա գտնվենք, անհրաժեշտ է կուլտուրական շինարարության բարձր վերելք: Մեր ուժը նրանումն է, վոր դա զարձեկ է աշխատավորների լայն մասսաների գիտակցությունը: Մասսաներում աճում է կուլտուրայի ծախվը, ձգտումը դեպի գիտություն և գեղարվեստ, մեծ քանակությամբ նոր ուժեր ու տաղանդներ արթնացնելով: Աճում է խորհրդային Միության ժողովուրդների կուլտուրան, —աճում է խորհրդային հիմունքով, աղգային գույների հարուստ հանդերձանքով: Ինչ ել վոր քարոզեն նաղիտնալիստական ու դեր

նացիոնալիստական անդրադեպ թեորիաները, մեր ամենավերջին գյուղացին անգամ տեսնում է, վոր դրոնված է դեպի ազգային կուլտուրաների ծաղկումը առնող ուղին՝ ինտերնացիոնալիզմի դրոշի տակ նոր կյանք կառուցող խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունում (ծախահարուքյուններ) :

Մենք աչքներս չենք փակում այն բանի նկատմամբ, վոր մեր դպրոցները լցված են և պետք է արագություն բերել տանք յերկու և ավելի ևս՝ յերեք հերթափոխություններ լինող զբաղմունքներին: Մենք աչքներս չենք փակում նույնպես և մեր բարձրագույն դպրոցական հաստատությունների թերությունների վերաբերմամբ: Բայց մենք դեռենք, վոր վերջին ժամանակաշրջանում բանն այնտեղ զգալիորեն բարելավվել է և մենք պետք է ել ավելի ուժեղ աշխատենք նույն ուղիով շարժմամբ: Մենք պետք է ուժեղացնենք մեր հոգածությունն ուսուցչի և գիտնականի, ինչպես և առանց դեպի մի դյուտարարի վերաբերմամբ:

Անցած ժամանակաշրջանում՝ խորհրդային իշխանություն մեծ հաջողություններից պետք է համարել հին ինտելիգենցիայի շարքերում դեպի սոցիալիզմ յի դաժ յրջադարձը: Առանց տատանումների և մի տեղից մյուս փախչելու և վերադարձաբեր չի կատարվել այդ բեկումը: Սակայն վերջերս հին ինտելիգենցիայի, ուսուցչության, վերջապես՝ գրողների և գեղարվեստի աշխատողների հին մասսան, և ձեզ համար հառկանայի կլինի խորհրդային գրողների Մոսկվայում գումարված անցյալ տարվա համագումարի քաղաքական նշանակությունը. համագումարի, վոր մեր ինտելիգենցիայի այդ դեպի յավր կատարած բեկումն արտացոլեց:

Սակայն թերևս վրձնչի հետ համեմատել չի կարելի կուսակցության և խորհրդային իշխանության այն հաջողությունը, վոր ունենք նոր ինտելիգենցիա, և առանձնապես՝ նրա տեխնիկական կադրեր ստեղծելու

դործում: Արդեն առաջին տարին չե, վոր չառ դործաբանների ու կուլտետետությունների բախտն են սնորհում այդ խորհրդային ողում աճած և ջանասիրությամբ դործնական փորձ կուսակող յերիտասարդ կադրերը: Մի շարք տարիների ընթացքում, կուսակցությունն այդ խնդրի վրա յե կենտրոնացրել բանվոր դասակարգի ուղադրությունը: Յեվ թեև գլխավոր արդյունքն առաջիկայում է լինելու, այնուամենայնիվ նոր սերունդն այժմ արդեն մեծ ուժ է հանդիսանում արտադրության ապարիդում: Լեմինը ցայտուն կերպով խոսել է այն մասին, թե կապիտալիզմն ինչպես է «ճնշել, սպանել ու դուրս նետել» ժողովրդի մեջ յեղած ընդունակություններն ու տաղանդները: Դրա համար ել մեր բանվորներն ու գյուղացիները տապալեցին կապիտալիզմը: Յեվ այն ժամանակ ել դեպի կուլտուրան ճանապարհ բացվեց մասսաների համար և ամենից առաջ՝ մեր յերիտասարդության համար:

Ընկ. Ստալինը մեր ներկա խնդիրները մոտեցնում է հետևյալ նշանավոր խոսքերով. —

«Բանի վոր մենք սովորել ենք դնահատել տեխնիկան, ժամանակն է ուղղակի ասել, վոր այժմ գլխավորը՝ տեխնիկային տիրապետած մարդկանց մեջ է... Պետք է պահպանել սմեն մի ընդունակ և հասկացող աշխատողի, պահպանել և աճեցնել նրան: Մարդկանց պետք է խնամքով և ուղադրությամբ աճեցնել, ինչպես այդպեպն է աճեցնում իր սիրած պաղապու ծառը»:

Այս ցուցմունքներից պարզ է, վոր տեխնիկայի և յինարարության մյուս ճյուղերի համար նոր կադրեր պատրաստելու վերաբերմամբ մեր արածը շատ քիչ է և մենք ել ավելի համառություն պետք է զբաղվենք այդ խնդրով: Սակայն այժմ մենք ունենք գլխավորը, — բանվորա — դյուղացիական իշխանությունը, վորը

պատրաստ ե այդ դործն ամբողջ թափով առաջ շար-
տել:

Դա նշանակում է, արդյոք, թե բոլոր դժվարու-
թյուններն արդեն անցել ենք, թե հասել ե յերաժշտու-
թյան քաղցր հնչյունների տակ, այսպես ասած՝ «հան
գիտտ ու սահուն որորվելով» անհոգ հանդստանալու
ժամանակը: Վոչ, բանը բոլորովին այլ կերպ է: Ան-
հոգությունն ու ինքնահոգն աշխատանքում՝ ձեռնադու
յե միայն մեր դասակարգային թշնամուն:

Սոցիալիզմը հաղթել է. սակայն դեռ յերեկ զգալի
յեր բուրժուական տարրերի դիմադրության բացար-
ձակ Ֆրոնտը: Այժմ ջախջախված թշնամին չի համար
ձակվի բացարձակ պայքարի յեղնել: Նա չեզոքացված
է ու վերորմելի, սակայն լեցուն կատաղի վոխով և
պատրաստ է ոգտվելու ամեն մի զենքից: Ինչքան ան-
հուսալի յե դառնում խորհրդային իշխանության թըշ
նամիները դրությունը, նույնքան նրանք ափելի քիչ են
խորշում պայքարի միջոցների ընտրության մեջ: Այդ-
պիսի պայմաններում վտանգավոր է հեղափոխական
դզաստության թուլացումը:

Թշնամին դաժան է ու ճարպիկ. նա պատրաստ է
ամեն կերպ ծաղուկել, նույնիսկ մեր կուսակցության
բարեկամ ձևանալ, վերսպիսի թուլացնի նրա դզաս-
տությունը և հարված տա դիխին ու սրտին: Մենք մեր
շարքերից կորցրինք պանծալի մարդկանցից մեկին,
Սերգեյ Միքոնովիչ Կիրովին, վոր ընկալ թշնամու
ձեռքից՝ միմիայն կոմունիզմի դործին, խորհրդային
իշխանության դործին նվիրված լինելու համար: Պրո-
վոկատորական յերկյերեսանիության անարդ «առաջ-
նորդի» դաստիարակած գինովյեվականների ապիտակ
զվարդիական վիժվածքներն եյին այդ վոճրագործու-
թյունը կազմակերպողները: Թշնամու համար միև-
նույն է, թե ով կլինի իր կամքը կատարողը, -- թող
դա լինի թեկուզ կոմունիստական տոմսի տակ թաղ-

նված վոճրագործ, վորի հետևը թաղնվել էյին մի
բուռն անակցբունք և բարձր պաշտոնների սիրահար
կարյերիստներ: Այդ բոլորի պատասխանը կարող է
լինել միայն մեր ուժեղացրած հեղափոխական դզաս-
տությունը՝ դասակարգային թշնամու վերաբերմամբ:

խորհրդային իշխանության թշնամիներն ըստ յի-
րույթին ցանկանում եյին Լենինգրադում իրենց կա-
տարած վոճրագործությամբ չփոթություն առաջացնել
մեր շարքերում: Միթե՞ թշնամիների այդ հաշիվները
ցույց չեն տալիս մասսաներից նրանց բոլորովին կտըր
ված լինելը, յերկրի կյանքից կատարելապես կտրված
լինելը: Բանվորների ու դյուղացիների միլիոնանոց
մասսաները Լենինգրադի կրակոցին պատասխանեցին
բացառիկ ուժով, իրենց շարքերը խորհրդային իշխա-
նության շուրջը, ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ շուրջը համախմբելով
(բուռն, յերկարատև ծափահարություններ, վոր փոխ
վում են ովացիայի: Բոլորը վտափ յեմ կանգնում):
Սրանից ավելի մեծ քաղաքական ցույց հոգուտ մեր
դործի և ի վնաս թշնամիների՝ չի կարելի յերեակա-
յել:

Այսպես ուրեմն, մեր յերկրի սոցիալիստական
հիմք կառուցելով և սոցիալիստական շինարարու-
թյամբ անմիջականորեն ընդգրկելով աշխատավորների
ճնշող մասսան, ՆԵՊ-ական յերկրից վերակառման,
դարձել է սոցիալիստական յերկիր, անցնելով ՆԵՊ-ի
մի շարք ետսպներ, և այժմ դեռ վերջնականապես չի
վերջացրել նրա վերջին շրջանը: Ժողովրդական տնտե
սության վերելքի հետ միասին՝ ուժեղ կերպով բարձ
րանում է աշխատավորների կենցաղային պայմանե-
րն ու կուլտուրան: Բանվորներն ու դյուղացիական-
կոլտնտեսային մասսաները կուսակցության շուրջն են
համախմբված ավելի քան յերբեք: Արագությամբ ա-
ճում են սոցիալիզմ կառուցողների նորանոր կադրեր՝
աշխատավորների և մանավանդ կանանց շարքերից,

յերիտասարդության շարքերից, մեր մեջ որինտեղան հարատու թյուն աւ մեծ հուսիւր առաջացնելով:

Ահա փաստեր, վորոնց հիման վրա մենք պետք է հիմնական յեղրակացություններ հանենք մեր քաղաքականության և ներկա շրջանի մեր խնդիրների մասին:

Վորպեսզի չկրկնեմ այն բոլորն ինչ վոր արկներն կերպով բոխում ե այդ փաստերից և իմ բոլոր ասածներից, և վորպեսզի մեր յեղրակացություններում ուղղորդությունը կենտրոնացնենք գլխավորի, այսինքն «տեխնիկային տիրապետած մարդկանց վրա», յես կողմովն ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ մետաղագործներին ուղղած հայտնի խոսքերից.

«Խնամքով աճեցնել ու վորակավորել մարդկանց, նրանց ճիշտ դասավորել և կազմակերպել արտադրության մեջ, աշխատավարձն այնպես կազմակերպել, վոր ամրապնդի արտադրության վճռական ողակները և մարդկանց մղի դեպի բարձրագույն վորակյալություն,—ահա թե ինչ ե հարկավոր մեզ արտադրական տեխնիկական կադրերի բազմամարդ բանակ ստեղծելու համար»:

Ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ այս կարճառոտ խոսքերում մի քանի հիմնական յեղրակացություններ են արված մեր ամբողջ աշխատանքի համար:

Առաջինը՝ «խնամքով աճեցնել ու վորակավորել մարդկանց» (ՍՏԱԼԻՆ): Ձնայած այն բոլորին, վոր մինչև այժմ ե արված՝ դա մոմենտի ամենահրաժայական խնդիրն ե:

Երկրորդ հնգամյակի բոլոր տնտեսական խնդիրների կենտրոնում ե դրված ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերի տեխնիկական վերակառուցման ավարտումը: Մենք արդեն քիչ աշխատանք չենք տարել արդյունաբերության, գյուղական տնտեսության, տրանսպորտի տեխնիկական վերակառուցման ասպարի

դում: Արդեն քիչ նոր տեխնիկա, նոր արտադրություններ, նոր սարքավորումներ չենք մտցրել ժողովրդական տնտեսության մեջ: Սակայն դա միայն մի փոքրիկ մասն ե այն բանի, ինչ ցանկանում ենք ունենալ տեխնիկայի տնտեսական վերջնականապես վերակառուցված յերկրի տնտեսության մեջ: Խորհրդային Միության տեխնիկական վերակառուցման գործում մենք իսկական հեղափոխական տեմպերով ենք առաջ ընթանում: Այդպես վարվելով մենք միայն կատարում ենք աշխարհիս վրա առաջին պրոլետարական պետության հիմնական պատմական պարտավորություններից մեկը:

Մյուս կողմից՝ ահա արդեն մի քանի տարի յե, վոր կուսակցությունը դրել ե տեխնիկային տիրապետելու և նոր մեքենաներն ու արտադրությունները յուրացնելու խնդիրը, վորպես վճռական գործնական խընդիր, վորովհետև մենք ուղում ենք, վոր այն բոլորը, վոր մենք ենք կառուցում՝ լավ աշխատի, վոչ թե վատ, այլ ավելի լավ՝ քան կապիտալիստների մոտ: Դրանց իրականացման համար մեծ աշխատանք ե ծավալված մեր աչքի առաջ: Աճում են ու մեծանում նոր ինժեներների, գյուղատնտեսների, տեխնիկների, արտադրականների, կուլտուրայի և ուրիշ կադրերը: Աճում են աշխատանքին նոր մոտեցում ունեցող մարդիկ և քչերը չեն նրանց շարքում նոր հասարակություն կառուցողներ, վոր վերջնականապես նվիրված են սոցիալիզմին: Դրա հետ միասին՝ շատ ավելի արդյունքներ են ստացվում նաև մասնագետների հին կադրերի աշխատանքից: Առանց տեխնիկային տիրապետած նոր մարդկանց՝ այժմ արդեն մեզնում անհընար ե վորեւէ լուրջ արտադրություն. առանց նրանց չի աշխատում և չի կարող աշխատել վոչ մի գործարան: Կան և այնպիսի ձեռնարկություններ, ինչպես և նոր արտադրություններ, ինչպես, որինակ՝ «Ինթե-

տիկ կառուցուելի արտադրությունը, վորոնց դարձա-
ցումը գրեթե անմիջապէս նոր տեխնիկական կադրերի
ձեռքում ե գտնվում:

Յեւ չարկավոր ե, վոր այդ դործը, — ժողովրդա-
կան տնտեսության բոլոր ճյուղերի սոցիալիստական
վերակառուցման արժատական խնդրի համապատաս-
խան մարդիկ աճեցնելու ե վորակյալ դարձնելու դոր-
ծը, այժմ ամէլի լայն ֆրոնտով առաջանա: Պետք ե,
վոր այդ կադրերի տեխնիկական վորակը պատշաճ առ
տիճանի բարձրանա ե յետ չմնա ոտարյներէրյա վո-
րակյալ մասնագետներէ: Վորակյալությանը, այսին-
քը՝ դիտական — տեխնիկական նախապատրաստության
դործին մենք այժմ պարտավոր ենք այնքան ուշադրու-
թյուն դարձնել, վորքան չարկավոր ե, վոր տեխնի-
կա-տնտեսական տեսակետից իրոք հասնենք ու անց-
նենք կապիտալիստական յերկրներէց ե դրան հասնենք
ամենակարճ ժամանակամիջոցում: Այդպիսի կադրեր,
մանավանդ կուսակցական ե անկուսակցական յերիտա-
սարդության շարքերէց այդպիսի կադրեր աճեցնել,
նրանց դարձնելով իրենց դործի նվիրվածներ ու սո-
ցիալիզմի դիտակից կառուցողներ, — այդպէս աճեցնել
մասնագետներին նոր բանակ, — դրանումն ե մեր անելի
քը: Դրա համար չի կարելի ուժ ե միջոցներ խնայել:
Այժմ վոչինչ այնպէս արագությամբ չի հանի իր ծախ-
սերը, ե վոչ մի ուրիշ բան այնպէս պտուղ չի տա,
ինչպէս այդ խնդրի հաջող լուծումը:

Յերկրորդը՝ «ճիշտ դասավորել ու կազմակերպել
նրանց (մարդկանց) արտադրության մեջ» (ՍՏԱԼԻՆ):
Այստեղ ձեռակերպված են մեր կազմակերպչական խըն-
դիրները: Կուսակցության 17-րդ համագումարը հատ-
կապէս այդ խնդիրներին բացառիկ ուշադրություն ե
դարձրել: Կազմակերպելու ուժը հասկանալի յե բոլշե-
վիկներին:

Գործնական շինարարության վերջին ժամանակվա

ինչ հարց ել վոր վերցնենք, կտեանենք, վոր կոնսուլ-
ցությունն իր ուշադրությունը կենտրոնացրել ե կադ-
մակերպչական պրոբլեմներին վրա, աշխատանքի մե-
թոդներին, ապարատի կառուցման վրա, մարդիկ ընտ-
րելու, կատարման վերահսկողության վրա: Այդ ել
նշանակում ե ուժերը ճիշտ դասավորել: Վերցնենք
Դոնբասի որինակը: Կուսակցության ե կառավարու-
թյան առջ մեծ խնդիր եր կանգնած, — աշխատել
ճիշտ կատարել մեքենայացման խնդիրները ե դրանով
ե՛լ քարածուխի ստացումը պատշաճ բարձրության
վրա դնել: Յերկար ժամանակ այդ դործը կրիայի քայ-
լերով եր առաջ ընթանում: Վճռական ժամին՝ կու-
սակցությունը կրակը կենտրոնացրեց Դոնբասի տըն
տեսորդանների, վորպէս գլխավոր խոչնդոտի՝ աշխա-
տանքի գրասենյակային — բյուրոկրատական մեթոդի վը-
րա: Այդ բանի համար «չին-երից» վրմանց կարգին
բաժին հասավ, մեթոդացվեցին վոչ քիչ այնպիսի պա-
տուհաս-ղեկավարներ, վորոնք սովորած լինելով հին
ձևով աշխատել, վորձում եյին կողմնակի ճանապարհ-
ներով մի կողմը թողնել աշխատանքի վերակառուց-
ման հարցը: Մի լավ հարվածելով կանցելյարիտունե-
րին ու բյուրոկրատներին ե բանվորների շարքերում
մեծ աշխատանք տանելով տնտեսական աշխատանքում
յեղած կանցելյարիտական — բյուրոկրատական մեթոդ-
ների դեմ, մենք խոչոր հաջողություններ ունեցանք:
Դոնբասը լայն ճանապարհի վրա գտնու յեկավ, այդ
բանն ապացուցելով անցյալ տարի քարածուխի պլանը
լրովին կատարելով:

Սակայն յիրը կուսակցությունը կանգ չի առել
տնտեսական արարատի թերությունները խիստ քննա-
դատելու առաջ, ապա իր ամբողջ հետեւյալ դրույթով,
թե՛ ժամանակն ե տիրապետել տեխնիկային, ժամանա-
կըն ե աշխատել ըստ եյության ե վոչ թե կուրորեն
համարտարով արարատին, — կուսակցությունն ասել ե,

մեր դեկապար կադրերը և ամենից ամառ՝ կոմունիստներն ընդունակ են և կարող են տիրապետել հանձնված գործին, յեթե նրանք լրջորեն անցնեն այդ գործին, յեթե նրանք այդ նոր աշխատանքում կանգ չառնեն առաջին դժվարությունների առաջ: Քննադատելով թեւրուխուններն ու անխառն խարազանելով պետական ապարատում յեղած բյուրոկրատիզմը՝ կուսակցութիւնը միաժամանակ վստահութիւն ու թարմութիւն ե ներթափել սոցիալիզմ կառուցողների շարքերի մեջ, մեր կոմունիստական կադրերի մեջ: Կուսակցութեան այդ դրույթը շատ բանում ե ողնել թարմ ուժեր վեր հանելու և կուսակցական ու անկուսակցական նոր կադրեր առաջ քաշելու, միաժամանակ ել ողնել և հին կադրերի աշխատանքի վերականգնմանը:

Սասնիցա հետո պարզ են վերջին ժամանակաշրջանում վոչ միայն շատ տեղական, այլև կենտրոնական որդաններում կատարած վերակառուցման հիմունքները: Սակայն այդ աշխատանքը դեռ ավարտված չի կարելի համարել: Մենք հետադայում ել պետք ե լուրջ ուղադրութիւն նվիրենք արտադրութեան կադմակերպչական հարցերին, ինչպես և ամբողջ պետական արտադրութի կադմակերպչական հարցերին: Այժմ, յերբ նվաճված են բոլոր հիմնական նախադրաշարքերը ժողովրդական տնտեսութեան, ինչպես և աշխատավորների կենցաղի ու կուլտուրայի բազմակողմանի վերելքի համար, գործի ճիշտ կադմակերպումը—կոմունիստների քլիսովոր պարտականութիւնն ե, ղեկավարութեան քլիսովոր խնդիրը:

Յերբորդ, «աշխատավարձը կադմակերպել այնպես, վոր նա ամբացնի արտադրութեան վճարման ողակները և մարդկանց մղի դեպի բարձրագույն վորա կալորումը» (ՍՍՍՐՆ):

Այդտեղ խոսքը վոչ միայն կադրերի մատին ե, այլ և բանվորների ամբողջ մասսայի մատին: Աշխատավարձի նշանակութիւնն ընդգծելը, այժմ մեր ամբողջ

չինքնարութեան բացառիկ աշխատանքն ինդիւրն ե, մասնավոր, վոր մեզ մոտ մաստակարարման բաշխողական սխառնում գոյութիւն ունեցող շաղկապութեանը հաճախ հանցալից—արհամարհական վերաբերմունք են առաջ բերել դեպի աշխատավարձի կադմակերպման հարցերը:

Կադմակերպել աշխատավարձը նշանակում ե նրան արտադրութեան վերելքի հիմնական լծակ դարձնել, դա նշանակում ե վերջնականապես վերջ տալ այնպիսի կարգերին, յերբ տնտեսական այդ գործը վերահանձնարարում եր յերկրորդական անձերի, իսկ ինքը հետաքրքրվում եր միմիայն «աշխատավարձի ֆոնդի» ծախսման թղթային պլանով: Կադմակերպել աշխատավարձը նշանակում ե ճանաչել իր բանվորներին, խմայնալ նրանց վորակավորումը, դիտեալ արտադրութեան վճարման տեղամասերը և թե ում պետք ե խթանել առաջին հերթին: Աշխատավարձի աղբյուրի կադմակերպումն անհնար ե առանց տիրապետելու արտադրութեան հիմունքներին, առանց հատկանայու արտադրական տեխնիկայի կարեւորութիւնը: Կադմակերպել աշխատավարձը նշանակում ե բանվորական ամբողջ կոլեկտիվի ջանքերն ուղղել դեպի ճիշտ հունը, նշանակում ե վերնապատկել իրենց ուժերը:

Վերջին յերեք տարիները բանվորների հիմնական կադրերը գործարաններում ու կառուցումներում կայունացել են: Սակայն նոր բանվորների վիթխարի բանակի արտադրական փորձառութեան ամբողջ աճի հետ միտաին, մենք դեռ քիչ գործ ենք արել, վորպեսզի գործարանային ամուր կադրեր կուխնք և վճարման տեղամասերն արահուստ, ինչպես հարկն ե, իրենց գործը, իրենց մեքենասարքն ու իրենց արտադրանքութիւններն իմացող բանվորներով: Չպետք ե մոռանալ ի այն, վոր շատ անգամ բանվորների հին կադրերին հարկ ե լինում նորից սովորել, քանի վոր նոր տեխնիկան նրանց քիչ ե հայտնի:

մերձընթացին իշխանութեան աշխատատեղի քաղաքացիականութեանն ուղղված ե բանվորների ամբողջ մաս առաջի կյանքի մակարդակի բարձրացմանը, այդ, այսպես ասած, նրա հիմունքների հիմունքն է: Բայց այդ հիման վրա միայն ուղղորտունիստ շարժառիւթները կարող են մեր քաղաքականութեանը փոխարինել աշխատատեղի մանր բուրժուական հավատարման քաղաքականութեամբ, հաշվի չառնելով աշխատանքի արտադրողականութունը, հաշվի չառնելով աշխատողի վորակը: Բոլշևիկյան քաղաքականութեանը փճոտկան պայքար է պահանջում «հավատարման» կողմնակիցների դեմ, վորպես դատակարգային թշնամու ռոտուկակողներին, վորպես սոցիալիզմի թշնամի տարրերին դեմ: Սոցիալիզմի գլխավոր խնդիրը վերջ ի վերջո հանդիսանում է արտադրողականութեան այն աստիճանի բարձրացումը, վոր անմատչելի չե հատարակական վորուե ուրիշ իրավակարգի: Սոցիալիզմն առանց դրան հաղթել չի կարող: Դեպի աշխատատեղի կազմակերպումը ցույց տված աղայական արհամարհական վերաբերմունքն իրապես հանդիսանում է վերադարձ դեպի մանր բուրժուական հավատարման քայլին միացորդները: Գիտակից բանվորներն այդ բանին այլ կերպ են վերաբերվում: Մենք պետք է հասնենք այն բանին, վոր ամեն բանվոր հատկանա, վոր աշխատանքի բարձրագույն արտադրողականութեան համար, ավելի պատասխանատու տեղամասում աշխատելու համար, լավագույն վորակավորման համար պետք է ավելի բարձր աշխատատեղի լինի. այն ժամանակ մեր արդյունաբերութունն ել ավելի արագ կանի, առատ ապրանք կլինի, և կհահի ամբողջ բանվոր դատակարգը:

Ընկ. ՍՍՍԻՆԸ 17-րդ համագումարում բացատրեց, թե ինչու տվյալ ժամանակաշրջանում կոլտնտեսային շինարարութեան հիմնական ձևը հանդիսանում է գյուղատնտեսական տրտելը և վոչ թե կոմունան, վորին հասնելու համար դեռ մենք այնքան չենք տեղ:

Պարզ է, վոր կոլտնտեսականների անձնակառ շահագործման շրջանում այժմ գոյակցում է կոլտնտեսային ընդհանուր շահի հետ միայն արտելում և հենց դրանով միայն կարելի չե առաջ շարժել կոլտնտեսային գործը: Այժմ կոլտնտեսութունը (արտելը) և վոչ թե կոմունան և վորոշում գյուղական տնտեսութեան վերելքը և այդ ուղին և միայն տանում դեպի սոցիալիզմի հաղորդութունը գյուղում՝ աստիճանով առանձին կոլտնտեսականի և ընդհանրապես կոլտնտեսութեան շահերի այնպիսի գոյակցութուն, վոր առաջ է շարժում կոլտնտեսային կարգը և արագորեն բարեկալում կոլտնտեսականի կյանքը: Կոմունաների մանր բուրժուական հավատարման քայլի հրաժարվելով միայն և արտելակոլտնտեսային տնտեսութեանն անցնելով՝ կոլտնտեսականների ամբողջ մասան մտել և կարգապահութեան ամրացման, քողղ տնտեսական վերելքի և աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման հունը: Հավատարման քայլին արտադրութեանների դեմ պայքարը կոլտնտեսութեաններում այժմ ել կարևորագույն խնդիր է, ինչպես և ամեն մի այլ պայքար կոլտնտեսականների գիտակցութեան մեջ յեղած կարևորագույն մը նացորդներին դեմ:

Յեկ այժմ, յեր ՆԵՊ-ն արդեն վոչ թե նոր, այլ տնտեսական հին քաղաքականութուն է դարձել և մեր յերկիրն իր հիմքով և ըստ իր բնակչութեան փճական մեծամասնութեան սոցիալիստական է, արտադրութեան մեջ անձնական շահի և հատարակական ոգուոյ ճիշտ գոյակցման հարցը կենտրոնական հարց է դառնում սոցիալիզմի կառուցման գործում: Մեր խնդիրն է՝ ապահովել աշխատավորների նյութական փճակի ընդհանուր վերելքը և դրա հետ միասին արտադրութեան կարևորագույն ողակների աշխատանքը, աշխատանքի բարձր արտադրողականութեանը և առանձին աշխատողների բարձր վորակի խրախուսել աշխատավարձը բարձրացնելով ու դրա վրա կառուցել աշխատանք

վարձի մեր քաղաքականութիւնը: Այս խնդրի ձեւա-
բանումը լավագոյն յերաշխիք և այն բանի, վոր մենք
հաջողութեամբ կհաղթահարենք մեր ճանապարհի ա-
մեն տեսակի արդեւորները:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը մեր յերկրը
դուրս բերեց համաշխարհային կապիտալիզմի սխտե-
մից և նոր և՛ բաց արտա՝ համաշխարհային պատմու-
թյան մեջ: Այն յերկրը, վոր ցարկիզմի իշխանութեան
ներքո «Ժողովուրդների բանտ» էր, 1917 թվի հոկտեմ-
բերյան որերից սկսած համաշխարհային պատմութեան
Փորձոստ դարձաւ:

«Ամենքին անհայտ» բռնախնդրը, — բուրժուազիան
այդպէս էր ցանկանում դարձնել նրանց, — «հանկարծ»
ուժ դարձան և այժմ վոչ վոք համաշխարհային առա-
ջադնութեան գործին այնպիսի ողնուկուն չի հասց-
նում, վորպիսին մեր բռնախնդրի կուսակցութիւնը,
բանախոս-գոյուղացիական իշխանութիւնը (ծախահա-
րաքշումներ):

Այդ պատմական ժամանակաշրջանում բանն այդ-
պէս շուտ յեկաւ: Այսուհետև կարելի՞ չե արդեւոք սպա-
սել, վոր խորհրդային իշխանութեան հանդեպ միջնե-
կութեան վերաբերմունքը կունենան ինչպէս քանխորհելը,
այնպէս էլ բուրժուաները, ինչպէս կողանտեսականնե-
րը, այնպէս էլ կուլակները, ինչպէս դադութիւններ աշ-
խատողները, այնպէս էլ իմպերիալիստները:

Արդեւ, մենք, ընդհանրապէս, չենք տեսնում,
վոր կապիտալիզմի և նրա մնացորդների կողմից մեր
սեփական յերկրում շարունակ նոր ու նոր հարձակում
ենք են գործվում խորհուրդների իշխանութեան դեմ:
Խորհրդային իշխանութեան հակառակորդները՝ բուր-
ժուական և մենչևիկ — սոցիալիստական մամուլից
պէս հաճախ ասում են. — վոչ, Խորհրդային Միու-
թիւնը սոցիալիզմի յերկիր չե, այլ ինչ վոր միանգա-
մայն այլ բան: Իբրև միեկնարան նրանք կրկնում են

«պետական կապիտալիզմի» հերքութեանը — հերքու-
թանքներ, վորոնց իրենք իսկ չեն համատու: Յեւ ո՞վ
կհամատու դրան, վոր կա կապիտալիզմ — առանց կապի
սոցիալիստների, կապիտալիզմ — առանց ճգնաժամերի,
կապիտալիզմ — առանց գործադուրկների: Ըստ յերևույ-
թին պարունայք կապիտալիստները շուտով իրենց մա-
մուլից դուրս կքշեն այդ բոլոր շարակաւտներին իբրև
սոցիալիզմի մասին խառն հիմար ձևով դարարտողնե-
րի: Մենք մեր կողմից միմիայն մի բան կցանկանա-
րենք, վոր բանալորները, ինչպիսի տարածութեամբ էլ
ներքեք մեղմից բաժանված լինեն, ալիքի շատ գիտե-
նային Խորհրդային Միութեան մասին, նոր կյանքի կա
ուղեման մեջ մեր ունեցած բոլոր դժուարութիւնների
ու հաղթութիւնների մասին: Այժմ մենք այդ ցանկա
նում ենք առասիւղ ևս նրա համար, վոր «Ռուսաստա-
նը սոցիալիստական և դարձել»:

Մեր պետական ապարատը, վոր իր բոլոր թերու-
թիւններով հանդերձ մեզ համար հնարաւորութեւն և
ապահովում սոցիալիստական շինարարութեան վեհ պը-
րանը կենսագործելու, մեր թշնամիները գիտում են
վորպէս բոլորովորապէս վերաշինք, վորն իբր հա-
մատեղելի չե առանձին մարտկանց ու տաղանդների
զարգացման յահելի հետ: Բայց բոլորովորապէս արդ
«քննադատութեւնը» միմիայն վարագուրում և թշնա-
միների իսկական նպատակը — քաղաքի խորհրդային
իշխանութեան ապարատը, վոր մեր յերկրի հակա ոլն
տեսութեւն և կառավարում՝ ի շահ այն աշխատա-
վորների, վորոնք միմիայն են այն բոլոր խոշոր ու
մանր տերիկներին, վորոնք առաջ իրոք «դարգանում
ենին» և ապրում իրենց բախականութեան համար, բայց
զոռապիսի ու բանալորների հալիւն, աշխատաւոր-
ների շահագործման հալիւն: Մենք լավ ենք հասկա-
նում, վոր բոլորովորապէս դեմ մղած իսկական պայ-
քարն անամալատելի չե սոցիալիզմի հաղթանակի համար
մզած սրայաբրից և վոր խոշոր արտագրութեան դար-

դասցման հաջողութիւններն հետ միասին ինչպես քաղաքում, այնպես էլ գյուղում, և մասսաների կուլտուրականութեան առման հետ միասին՝ բոլորովրդատիպը հաղթահարելու մեր հնարավորութիւնները վիթխարի չափով աճում են: Աշխատավորներին էլ ամէլի մոտ լաւելի դեպի մեր որդաններն աշխատանքը և կուսակցութեան ղեկավարութեամբ էլ ամէլի ակտիւ դարձնել նրանց մասնակցութիւնը՝ մեր ապարատում յեղած բոլորովրդատեան ազաւազումների դեմ մղած պայքարում—դրա մեջ ենք տեսնում մենք մեր կարեւորագույն խելիքներէից մեկը, գլխեկարով, վոր աշդ ճիշտ ուղի յետոյ յետոյ կատարելու հաղթանակի արագացման համար:

Բուրժուական յերկրներում, վորտեղ փոքրամասնութիւնը՝ չահագործողները տիրապետում են մեծամասնութեան վրա, աշխատավորների վրա, պետական իշխանութեան որդանները ձգտում են մասսաներից թաքցնել իրենց դատարարագոյն խեղճան դերը, վորպես կատարելի պահպանման որդան՝ ընդդէմ աշխատավորների շահերի: Բուրժուական տոկոսը և պարլամենտարիզմի զանազան ձևերով ծածկել իր գիտատուրան և մասսաներին հեռու պահել իր վարչական ապարատից: Մինչև իսկ Ֆրանսիայի տիպի պետութիւններում, վորոնք բացահայտ կերպով նրա համար են, վոր աշխատավորներին կատարելատեան կրնիկ տակ ստրատիկ ու հարստակութեան մեջ պահեն, բուրժուազիան յերկրորդութեամբ իր գիտատուրայի ժանիքներն և թաքցնում, վորպես թե ընակչութեան դառնազան տեսակի ներկայացուցչութեան վարադուրով: Յեւ աշդ հաւանալի յետ: Բուրժուական մեթոդով ղեկատուութեան, մինչև իսկ դեմոկրատական ծածկոցի տակ, աշխատավորներին աչքին կորցնում և իր վորեն հեղինակութիւնը, վորպես աշխատավորների համար վերջնականապես խորթ ու թշուամի իշխանութիւն:

Միմիայն պրոլետարիատի գիտատուրան, վոր իր մեջ մարմնացնում և բանկորների ու գոլդացիների մի

ութիւնը բանկոր դատարարի ղեկավարութեամբ, աշխատավորների իշխանութիւնն է. կա գիտատուրա, վորից ամենեկին յերկուդ չունեն աշխատավորները, բայց վորն ընդհակառակը, իր ուժը տեսնում է կառավարութեան բոլոր գործերի մեջ աշխատավոր մասսաներին ներգրակելով: Արդպիսի գիտատուրան միայն փշրելով բուրժուական մեքենան, և նրա հիմունքը՝ մասնավոր սեփականութիւնը—և գործի անկյունը դարձնելով հասարակական սեփականութեան դարապետան հոգում աշխատավորների շահերի, միայն աշդպիսի գիտատուրան կարող է նոր հասարակութիւն կառուել, հասարակութիւնն առանց դատարարների վոր հնարավորութիւն կտա խեղճան բարձր մակարդակի հասցնել ժողովրդի բարեկեցութիւնն ու կուլտուրան: Մենք պատրաստ ենք խոստովանելու, վոր մեր իրականարդում դեռ մանր ու խոշոր շատ պակասութիւններն կան, բայց նրա հիմունքը—հասարակական սեփականութիւնն ու աշխատավորների իշխանութիւնն—մեծ ու անպարտելի ուժ է (ծախաւորը յայնմ) :

Մեր խորհուրդները — պրոլետարիատի գիտատուրայի մարմնացումն են: Նրանք վորպես աշխատավորների իշխանութեան որդան պետք է հոգան ամենից առաջ հասարակական, պետական ու կոոպերատիւ կորսնեմութեան սեփականութեան և սոցիալիստական որինակաւութեան շահերի պահպանման մասին: Նրանք իրեն իշխանութեան որդան պետք է աշարթորեն հակեն և յետոյի հարմարեն թշուամ գործատեաներին և մի աժամանակ գգայնութիւնն ու խնամքը զույց տան դեպի կենդանի մարդիկ, դեպի ամեն մի աշխատավոր:

Այս բոլորից ակնհայտ է, թե մենք ինչպես պետք է հոգանք խորհուրդների աշխատանքը բարեկաւելու մասին:

Մեզ պետք է, վոր էլ ամէլի ծախալենք խորհուրդներէ սեկցիաների, ձեռնարկութիւններն պատգամա-

վորական խմբերի, չեֆային խմբերի և հիմնարկու-
թյունների սոցիալապետական աշխատանքը, վոր
խորհուրդներն ել ավելի կապվեն բանվորների մասնա-
ների հետ: Մեզ պետք է, վոր քաղաքային խորհուրդ-
ները՝ կատարելով իրենց պարտականություններն ին-
քուստրացիան և տեխնիկական վերակառուցման քաղա-
քականությունը կիրառելու գործում, ուժեղացնեն ին-
քենց հոգատարությունը բանվորների ու բանվորուհի-
ների կենցաղային ու կուլտուրական կարիքներին վերա-
բերմամբ, աշխատեն բարելավել առևտուրն ու բնակա-
րանային գործը, բարձրացնեն դպրոցներին ու հիվան-
դանոցների գործը, բարելավեն կինոն ու դրադարան-
ները, կարգի բերեն բաղնիքներն ու ֆիզիկուլտուրային
հրապարակները և անշեղ կերպով բարձրացնեն բան-
վոր յերխտասարդությունը, սոցիալիզմի աչք մեծ ուժի
աշխատանքային վորակավորումն ու քաղաքական դաս-
տիարակությունը:

Մեզ պետք է, վոր մեր դյուդական խորհուրդները
ինչպես հարկն է իրենց աշխատանքը կապակցեն կոյ-
տնտեսային դյուդի վերելքի հետ, կոլտնտեսություննե-
րի ու խորհրդանոցությունների միջոցով ուժեն դյուդա-
կան տնտեսության վերելքին և կոլտնտեսականների
կուլտուրական աճին, դարդացնեն հիվանդանոցային և
դպրոցական գործը, գրքով, յրադրով ու կինոյով ա-
պահովեն լայն մասսաները, ճանապարհներ ու հեռա-
խոսներ անցկացնեն դյուդում և կրկին ամեն կերպ հո-
գան մեր ասպարան կազմող կոլտնտեսային յերխտասար-
դություն աշխատանքային վորակավորում և քաղաքա-
կան գիտակցություն տանդելու մասին:

Խորհուրդներին աշխատանքը քաղաքում ու դյու-
դում հատցնելով այն բարձրության, վոր նրանք արժա-
նի լինեն սոցիալիստական պետությանը, մենք կամրա-
պնդենք խորհրդային իշխանությունն ու կապահովենք
մեր ամբողջ գործի կատարյալ հաջողությունը:

Խորհրդային սահմանադրությունն ընդունված է

դեռևս 1918 թվին: Լենինի ձեռքով գրված խորհրդա-
յին սահմանադրությունն աշխատավորների դրոշ հան
դրացալ հանուն սոցիալիզմի մղած պայքարում: Այդ
դրոշի տակ մենք վիթխարի առաջխաղացումն ենք կա-
տարել: Խորհրդային սահմանադրությունն իր հետա-
գա դարգացումն ստացալ Խորհրդային Սոցիալիստա-
կան Հանրապետությունների Միությունը կազմակեր-
պելիս ընկ. ՍՍԱԼԻՆԻ ձեռքով ԽՍՀՄ «Հիմնական որեն-
քը» մշակած բնագրում: Այդ ժամանակից սկսած սոցի-
ալիզմի հաջողություններն ահագին փոփոխություն
մտցրին մեր յերկրի հասարակական ամբողջ կառուց-
վածքում, բայց այդ փոփոխությունները դեռ չեն կա-
րողացել անդադառնալ մեր սահմանադրության բնա-
գրում: Այդ պատճառով էլ խորհրդային սահմանադրու-
թյունը պետք է այնպիսի վերամշակման յենթակ-
վի, վոր նրա մեջ ամրացնվեն Հոկտեմբերյան հեղա-
փոխության այնպիսի նվաճումները, ինչպես կոլտնտե-
սային կարգի տանդումը, կապիտալիստական տարրե-
րի վերացումը, սոցիալիստական սեփականության
հաղթությունը Խորհրդային Միության մեջ: Մեր սահ-
մանադրության մեջ պետք է արտացոլեն նույնպես
խորհրդային պեմոկոստիզմի դարդագրման խնդիրները
մինչև վերջը, պետությունը կատարարելու գործում
աշխատավորության մասնակցության ինչպես հին,
սոյնպես ել նոր ձևերը: Ինչպես անդրադարձնել նոր,
սոցիալիստական հասարակության համոզությունները
մեր սահմանադրության մեջ և նրա հիմունք դարձնել
խորհրդային դեմոկրատիզմի հետագա բազմակողմանի
դարդացման համար և աչքպիսով վորոշել սոցիալիստա-
կան ամբողջ յինարարություն հեռանկարը — աչքալի-
սին է մեր խնդիրը:

Անհրաժեշտ է, վոր խորհուրդների 7-րդ համագում-
արն այն հարցի մասին ստի իր հատու խոսքը:

Դեփար չե համարանալ բանվորների ու դյուդացիների
համբապետության տնտեսին դրությունը, ճանի ա:

խարհում գոյնություն ունի խորհրդային միակ պետությունը: Բայց յեթե կապիտալիզմի տիրապետող ծավալում է ամենի ու ամենի ուժեղ հակառակությունը և դրանց շարունակ յերևում է, վոր նա այլև այնպես ամուր չի կանգնած իր սեփական վտանգերի վրա, ասլամենք մեր բարեկամներին կարող ենք առել, վոր խորհրդային Միությունն այժմ առավել քան յերբեք մեծ է իր անտեսական հզորությունը և աշխատավոր մասնակցությունը խորհրդային իշխանության շուրջը համախմբվածության (ազակալից ծափահարություններ):

Այս բանում մենք պարտական ենք ամենից առաջ մեր կուսակցությանը, վոր սոցիալիստական շինարարությունն ամբողջ հոգին է: Մեր կուսակցությունը մարքսիզմի — լենինիզմի ծածանալող դրոշմով առաջ է դնում, վորդուրեք կոմունիզմի համար մարտնչողներին, միլիոնավոր մասնակցներին առաջնորդում է մեր ՄՏՍՄԻՆԸ և մենք հաստատապես գիտենք — այդ ուղին տանում է դեպի մեր կատարյալ հաղթանակը (բուռն, յերկարատև ծափահարություններն ովագիայի յեմ փոխվում: Բայրը վտտի յեմ կանգնում: «Կեցցե մեծ Ստալինը: Ուռա՛»: «Կեցցե ընկ. Մոլոտովը»):

ՅԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԽՈՍՔԸ

(ԸՆԿ. ՄՈՒՈՏՈՎԻ ՏՐԻԲՈՒՆԱՅԻ ՎՐԱ ՀԱՆԴԵՍ ԳՆԱԸ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԴԻՄԱՎՈՐՎՈՒՄ Ե ՐՈՒՌՆ, ՏԵՎԱԿԱՆ ԾԱՓԱՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ)

Ընկերներ, համադրված կառավարության հաշվետու ղեկավարման առթիվ տեղի ունեցած յեղևթները ցույց տվին խորհրդային Միության բոլոր հանրապետությունների ու շրջանների պատվիրակությունների վարարելապետ համերաշխ լինելը կառավարության ներքին ու արտաքին քաղաքականության հետ (բուռն ծափահարություններ): Այդ պատճառով էլ յես չառ կարճ կյանքավաճառ:

Այսօր մեր թերթերում հրապարակված է հեռագիրը Տոկիոյից, վոր հաղորդում է ճապոնական պարլամենտում արտաքին գործերի մինիստր պ. Հիրոտայի վերջին յեղևթների մասին՝ հատկապես ճապոնիայի և խՍՀՄ հարաբերությունների հարցի վերաբերմամբ: Այդ ճառերում պ. Հիրոտան հայտարարում է, թե ինքը «մտադիր է մեծագույն չափով խրախուսելու բարեկամությունը խՍՀՄ հետ և արագացնելու խորհրդաճապոնական հարաբերությունների խաղաղ դարգացումը՝ կրկնապատկելով իր ջանքերը մյուս չլուծված պրոբլեմները լուծելու համար»: Մենք վողջունում ենք այդ հայտարարությունները, վոր համապատասխան են մեր դիտավորություններին:

Սակայն պ. Հիրոտան բացի դրանից կարևոր և հա-
մարել կանգ առնել այն պաշտպանողական միջոցա-
ռումների վրա, վոր ինչպես հայտնի յե մենք ստիպ-
ված ենք յեղել գործադրել Հեռավոր Արևելքում մեր
սահմանների պաշտպանության համար: Դրա հետ մի
ասին նա հիշեցրել և Պորտսմութի դաշնագիրը, վոր
կնքվել է ռուս — ճապոնական պատերազմից հետո՝
1905 թվին:

Նայենք Պորտսմութի դաշնագիրը: Այդ դաշնա-
գրի 2-րդ հոդվածը սահմանում է, վոր «Թյուրիմացու
թյունների վորևե առթից խույս տալու համար պաշ-
տանադրվող բարձր կոգմերը (այսինքն Ռուսաստանն
ու Ճապոնիան) ձեռնապահ են մնում ռուս-կորեյական
սահմանի վրա ռազմական վորևե այնպիսի միջոցա-
ռումներից, վոր կարող է սպառնալ ռուսական կամ
կորեյական տերրիտորիայի անվտանգությանը»: Նը-
ման պարտավորություններ են պարունակում 3-րդ
հոդվածում Սախալին կղզու յերկու մասերի միջև ըն
կած սահմանի վերաբերմամբ:

1925 թվի հունվարի 20-ին Ճապոնիայի հետ մեր
կնքած Պեկինի համաձայնության հիման վրա Պորտս-
մութի դաշնագիրը Ճապոնիայի ու ՌՍՀՄ միջև պահ-
պանում է իր պարտադիր ուժը և մինչև ներկա ժա-
մանակը:

Ամենքին հայտնի յե, վոր ՌՍՀՄ խստորեն պահ-
պանում է Պորտսմութի դաշնագրի բոլոր վորոշումնե-
րը, ինչպես և ընդհանրապես իր հանձն առած միջադ-
պային բոլոր պարտավորությունները: Մասնավորա-
պես այդ վերաբերում է և 2-րդ և 3-րդ հոդվածնե-
րից բղխող պարտավորությանը՝ չամբացնել Կորեյա-
յին ու Հարավային Սախալինին վրից մեր սահմաննե-
րը:

Հունվարի 22-ին և 25-ին, պ. Հիրոտան իր ճա-
ռերում արտահայտվել է Պորտսմութի դաշնագրի

այդ պարտավորությունը տարածելու և խորհրդա-
մանջուրակա՞ն սահմանի վրա: Սակայն խորհրդա-
մանջուրակա՞ն սահմանի նկատմամբ Պորտսմութի դաշնա-
գիրը, ինչպես հայտնի յե, վոչ մի խոսքով չի շոշա-
փում պաշտպանողական ամրությունները:

Սակայն պ. Հիրոտան ակնարկելով Պորտսմութի
դաշնագրի վերոհիշյալ հոդվածներն, ըստ յերևույթին
մոռացել է այդ դաշնագրի մի քանի այլ հոդվածների
գոյությունը. որինակ այդ դաշնագրի 2-րդ հոդվածը
վորոշում է Ռուսաստանի ու Ճապոնիայի պարտավո-
րությունները. — 1) «Ինտրովին և միաժամանակ դա
տարկել Մանջուրիան, բացի այն տերիտորիայից, վո
րի վրա յե տարածվում Լյուդունի թերակղզու (Պորտ
Սերտուր և Դայբեն) վարձակալությունը» և 2) «Զի-
նաստանի բացառիկ կառավարման վերադարձնել Ման
ջուրիայի բոլոր մասերը լիովին ու ամբողջ ծավալով»
վորոնք հաշտության դաշնագրի կնքման մոմենտին դը
րավված եյին ռուսական ու ճապոնական զորքերով:

Սպա 7-րդ հոդվածի համաձայն Ռուսաստանն ու
Ճապոնիան պարտավորվել են «Մանջուրիայում իրենց
պատկանող յերկաթուղիները չահագործել բացառա-
պես առևտրական ու արդյունաբերական նպատակնե-
րով, բայց վոչ վորևե կերպ ռազմադիտական նպա-
տակներով», ըստ վորում ծանոթություն կա, վոր
այդ սահմանափակումը չի վերաբերում Լյուդունի
թերակղզու յերկաթուղուն:

Վերջապես Պորտսմութի դաշնագրի 3-րդ հոդվա-
ծին լրացուցիչ հոդվածը սահմանում է, վոր Ռուսաս-
տանն ու Ճապոնիան կարող են Մանջուրիայում իրենց
յերկաթուղագծերի պահպանության համար ամեն մի
կիլոմետրին վոչ ավելի քան 15 մարդ պահել, ըստ
վորում հատուկ ծանոթություն կա, վոր այդ նպատա-
կի համար պահնորդներ թիվը պետք է վորոշվի «հը-

նարավորին չափ փոքր քանակութեամբ խնայելան պա-
հանջների համաձայն»:

Ամենքին հայտնի յե, վոր ԽՍՀՄ վոչ միայն լի-
վին կատարել ե այդ պարտավորութիւնները, այլև
մինչև իսկ ավելին ե արել, քան պահանջում ե Պորտս
մուտի դաշնագիրը: Այդ նրանից ե յերևում, վոր թեև
Ձին — Սրեկեյան յերկաթուղու վրա, վորի յերկարու-
թիւնը հասնում ե ավելի քան 1700 կիլոմետրի, Խոր-
հրդային Միութիւնը՝ Պորտսմուտի դաշնագրի համա-
ձայն իրավունք ունի պահել ավելի քան 25.000 զորք,
նա կամովին կերպով հրաժարվել ե այդ իրավունքից
և Հյուսիսային Մանջուրիայում մի ղրխոր ել չի պա-
հում: Իսկ Ճապոնիան: Բաւական ե ամենաթուզիկ
մի հայացք ձգելու Պորտսմուտի դաշնագրի վերահիշ-
յալ հոգւածների վրա, վորպեսզի հավաստենք, թե
նրանք միանգամայն մոռացված են Ճապոնիայի կող-
մից և վոչ մի կերպով չեն պահպանվում Մանջուրիա-
յում:

Ինչ վերաբերում ե չհարձակման պայմանագրին,
ապա պետք ե համաձայնվել պ. Հիրոտայի հետ վոր
լոկ չհարձակման պայմանագիր կնքելը չի լուծում Հե
ռալոր Սրեկեյում խաղաղութիւնն ապահովելու հար-
ցը: Իրա հետ միասին չի կարելի չխոստովանել, վոր
այդպիսի պայմանագիր կնքելուց հրաժարվելը չափա-
ղանց բացասական յերևույթ ե պետութիւնների իրար
մեջ ունեցած հարաբերութիւններում, վորովհետև նը
ման հրաժարումը չի նպաստում հավատ ամրապնդե-
լու դեպի այն յերկրի խաղաղ դիտավորութիւնները,
վորը հրաժարվում ե իր վրա չհարձակման պարտաւո-
րութիւններ վերցնելուց:

Յես անհրաժեշտ եմ համարում կանգ առնել հո-
մաղումարում առանձին ընկերների ունեցած յեղութ-
ների վրա: Այդ ճառերի բովանդակութիւնը հաստա-
տում ե այն, ինչ յես ասել եմ իմ գեկուցման մեջ:

Մասնանշում եմ միայն դրող Ալիքեյենկոյի ճարը,
վոր կենդանի որինակներով, յերեք մարդկանց որինա-
կով, վառ չնշանց սոցիալիզմի համար մեր մղած պայ-
քարի դժվարութիւններն ու մեծ նշանակութիւնը և,
դրա հետ միասին՝ նվիրվածութիւնը խորհրդային իշ-
խանութեանն ու սերը՝ դեպի մեր կուսակցութիւնը,
դեպի ընկեր ՍՏԱԼԻՆԸ՝ սեր, վորով համակված են աշ-
խատավորների բարձրագոյն մասսաները (ծափահա-
րութիւններ):

Հիշաւի, մեծ են վերջին տարիներս մեր յերկրում
տեղի ունեցած փոփոխութիւնները:

Սրանից ստան և յոթ տարի առաջ Լենինն ասել և .
«Սոցիալիստական Խորհրդային հանրապետութիւն»
արտահայտութիւնը խորհրդային իշխանութեան վրճ-
ոսականութիւնն և ցույց տալիս սոցիալիզմին անցնե-
լու դործն իրականացնելու վերաբերմամբ և վոչ թե
ներկա տեսեալով կարգերի ընդունումը, վորպես
սոցիալիստական»: Այն ժամանակվանից մեր յերկրի
արմատական կերպարանափոխութիւնն ե կատարվել
սոցիալիզմի հաղթանակի հիման վրա, փոխվել ե նրա
կերտմիկան և նրա սոցիալական կառուցվածքը: Փոխ
վել ե ժողովրդական մասսաների կյանքը և, յեթե լսով
նայենք, այժմ մենք ապրում ենք նոր աշխարհում,
բոլորովին նոր պայմաններում:

Մեր արդիւնաբերութիւնն ուրիշ արդիւնաբե-
րութիւն ե դարձել: Յերկիրն ինդուստրալիզացի-
յե յենթարկվել նրա աճի հիման վրա: Գիտական տը-
տեսութիւնը վերակառուցվել ե նոր հիմքերով, կո-
րեկտիվով նոր տեխնիկայի հիմքերով: Մենք ժո-
ղովրդական տնտեսութեան ահագին վերելքի յեղք հա-
տել, վորը հենց այն պատճառով ե անշեղ առաջ ընթա-
ցել ու ընթանում, վոր նրա զարգացման հիմքն ե
հանդիսանում նոր կարգերի հաղթանակը:

Սոցիալիզմի հաղթանակը, վոր հանրալին սեփա-

կանութեան հաղթանակն և նշանակում, արժանապետ փոխել և մեր յերկրի դեմքը, մեր պետութեան դատա-
կարգային կառուցվածքը և սոցիալական հարաբերու-
թյունները: Ինչքան ել դատակարգային թշնամին իր
հին դիրքից և կառչում, մեր շինարարութիւնը քան-
դում և հին հասարակութեան ամեն մի հիմք, նրանց
փոխարինելով նոր, սոցիալիստական հարաբերութիւն
ներով՝ նոր գիտակցից կարգապահութեան հիմունքով:
Վերակառուցվում և աշխատամիտները կյանքը, կեն-
ցաղն ու պայմանները, արագութեամբ բարձրանում և
խորհրդային կուլտուրան, կինը դեպի նոր կյանք-
ի բարձրանում, աճում և խորհրդային յերիտասարդու-
թյունը: Մեր խորհրդային մարդիկ նոր ու նոր հերոս
ներ են տալիս:

Միայն լարված պայքարը չէ, փոր մղվում և մեր
ամբողջ կյանքի դրվածքի վերակառուցման համար:
Նոր ու նոր շենքեր են վեր յենում պայքար մղելու
քնութեան դեմ, նրան տիրապետելու համար:
Արկաթեկան նվաճելու դործում մեր ունեցած հա-
ջողութիւններն ու Արկաթեկայի խորհրդային համար-
ձակ մարդկանց և հերոսների անունները հայտնի յեն
չատ միլիոնների: Այստեղ ևս տարածված են առաջին
հաղթանակները, փոր ուժերից վեր ելին հին աշխար-
հի մարդկանց համար, սակայն փորոնց խորհրդային
մարդիկ միայն յերակետ են դարձնում իրենց հետագայ
և ել ամբիջ խաշոր հաջողութիւնների համար: Խորհր
դային մարդիկ աչքի ընկնող տեղ են դրաւել ստրա-
տոսֆերան նվաճելու պայքարում: Յեւ բարձունքները
գրավելու այդ փառափոր պայքարում մենք տեսնում
ենք մեր ուժերի և մեր մեծ ձգտումների աճման ար-
տահայտութիւնը:

Դեռ յերիտասարդ և խորհրդային յերկիրը և նա
միայն մոտեւրջա նոր ուժերի աճման խոկական ուղին
բաց արաւ: Մեր ճանապարհի վրա դեռ քիչ դժվարու-
թյուններ չկան և դեռ մեծ են կապիտալիզմի մնա-

ցորդները մեր յերկրում: Դրանք դեռ ևս դոյութիւն
ունեն Խորհրդային Միութեան և կոնտիկալում և սո-
ցիալական կառուցվածքում: Դրանք առանձնապես կեն
սունակ են մարդկանց գիտակցութեան մեջ և դեռ յեր
կար պետք և իրենց զգացնել տան: Դատակարգային
թշնամին դեռ ևս ցած չի դրել իր գեղը և վորքան
անհուսալի յե նրա դործը, նույնքան հուսահատական
են դառնում կորստյան մատնվածների փորձերը:...

Սակայն մենք գիտենք մեր ուղին և միջին վերջ
հալատացած ենք մեր դործի ճշմարտութեանը:

Այդ ուղիով, Լենինի-ՍՏԱԼԻՆԻ կուսակցութեան
գրովի տակ՝ մենք գնում ենք դեպի նոր և մի ամբի-
ջ մեծ հաղթանակներ (բուն ծափահարութիւններ,
վոր անցնում և յերկարատե ովացիայի. աղաղակներ,
— «կեցցե մեր առջնորդ ընկ. ՍՏԱԼԻՆԸ, կեցցե ընկ.
Մոլոտովը»:

**ԽՍՀՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ 7-ՐԴ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ
ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԵԿՈՒՑՄԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ**

Լսելով ԽՍՀ Միության ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի նախագահ ընկ. Վ. Մ. Մոլոտովի հաշվետու զեկուցումը ԽՍՀ Միության կառավարության գործունեության մասին, ԽՍՀ Միության Խորհուրդների 7-րդ համագումարը վերաշուրջում է.

1. Հավանություն տալ ԽՍՀ Միության ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի նախագահ ընկ. Վ. Մ. Մոլոտովի հաշվետու զեկուցմանը:

2. Ամբողջապես և լիովին հավանություն տալ ԽՍՀ Միության արտաքին և ներքին գաղափարաբանությանը և գործնական աշխատանքներին:

ԽՍՀՄ Խորհուրդների 7-րդ համագումարի
նախագահ — Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Խորհուրդների 7-րդ համագումարի
քարտուհար — Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

ՄՈՍԿՎԱ, Կրեմլ

31 հունվարի 1935 թ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0217797

40.285

40 417.

В. М. МОЛОТОВ

ОТЧЕТНЫЙ ДОКЛАД
О РАБОТЕ ПРАВИТЕЛЬСТВА
VII СЪЕЗДУ СОВЕТОВ

ПАРТИЗДАТ 1935 БАКУ